

Sammanträde	Arbetsmarknads- och integrationsutskottet
Plats och tid	Sammanträdesrum Bäve/Teams, stadshuset kl. 08:00 tisdagen den 05 oktober 2021
Ordförande	Camilla Johansson
Sekreterare	Markus Hurtig

Föredragningslista	Tid/Föredragande
1. Upprop samt val av justerare	
2. Information från nämnder och förvaltningar om aktuella frågor Utskottet förbereder nästa månads informationspunkt på temat <i>platser för arbetsmarknadsinsatser i kommunala verksamheter</i> .	08.05-08.20 Pia Strömsholm
3. (Beslutsärende) Reviderad fördelning år 2022 av statsbidraget för nyanländas etablering Dnr KS 2021/00501	8.20-8.50 Annette Jonasson
4. (Informationsärende) Förstudie Hälsopedagog kopplat till Jobbcentrum Dnr KS 2021/00353	8.50-9.20 Pia Strömsholm
PAUS	9.20-9.35
5. (Beslutsärende) Revidering av ÖK Idé, Överenskommelse om samverkan med den idéburna sektorn, uppdrag från kommunfullmäktige Dnr KS 2021/191	9.35-9.45
6. (Beslutsärende) Idéburet Offentligt partnerskap mellan Uddevalla Kommun och Café Svea – konsekvensbeskrivning av uteblivet partnerskap Dnr KS 2020/00273 <u>Kompletterande handlingar skickas ut senare.</u>	9.45-10.05 Anders Brunberg

Föredragningslista

Tid/Föredragande

7. **Arbetsmarknads- och integrationsutskottets övriga informationsärenden 2021**

Dnr KS 2021/00025

- Information från myndigheten Delmos rapport "Segregation i Sverige" – årsrapport 2021 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling)
- Resultat VUX

10.05-10.30

Annette Jonasson

10.30-10.50

Björn Wärnberg

8. **Informationsärenden enligt arbetsmarknads- och integrationsutskottets årshjul 2021, augusti**

Dnr KS 2021/00026

Regional tillväxt, företagande och kompetensförsörjning
(Presentation sker vid sammanträdet inget skriftligt underlag)

10.50-11.30

Anders Brunberg

2021-09-15

Dnr KS 2021/00501

Handläggare

Utvecklare Annette Jonasson

Telefon 0522-69 60 49

annette.jonasson@uddevalla.se

Reviderad fördelning år 2022 av statsbidraget för nyanländas etablering

Sammanfattning

Uddevalla kommun har haft ett organiserat flyktingmottagande i över 35 år. År 2013 övergick det samordnande ansvaret för nyanländas etablering från socialnämnden till kommunstyrelsen. I samband med detta så införde kommunstyrelsen en procentuell fördelning av den del av statsbidraget som kallas ”Etablerings-schablonen” och som följer den nyanlände under en period av två år och betalas ut vid nio olika tillfällen för varje person. Kommunledningskontoret gör en prognos över hur stort det totala beloppet kommer att bli för året och kommunstyrelsen fastställer sedan varje år hur den procentuella fördelningen ska se ut mellan nämnderna. Den procentuella andelen är matchad mot den förvaltning/nämnd som sedan utför insatsen. Besluten har tidigare tagits i början av året och har gällt för innevarande år. År 2021 är första året som beslut tas redan under hösten för nästkommande år. Kommunstyrelsen beslöt 2021-03-31: **att** kommunledningskontoret senast i oktober presenterar etableringsersättningen för berörda förvaltningar så att man tidigt kan ta hänsyn till minskade ersättningar inför 2022.

Detta gjordes till KDLG (kommundirektörens ledningsgrupp) den 14 september. Aktuell information om nya prognoser lämnas också alltid löpande i kommunens förvaltningsövergripande Etableringsgrupp (EG). Det blir inga större förändringar om antal mottagna justeras under året. Huvudsaken är att den procentuella fördelningen ligger fast. Vi från kommunledningskontoret ser därför positivt på beslutet om att fatta beslut om kommande procentuella fördelning redan under hösten. Eftersom beslut nu tas innan regering och riksdag fattat beslut om 2022 års schablonbelopp, så får man anta att denna prognos är något mer osäker än om den hade fattats i februari/mars. Eventuell justerad prognos kommer att redovisas i gruppen EG.

Förslaget är att bibehålla 2021 års fördelning:

53 % till barn- och utbildningsnämnden, 37 % till kommunstyrelsen, 5 % till socialnämnden och 5 % till kultur och fritidsnämnden.

För år 2021 är prognosen att det i snitt är ca 175 nyanlända/månad inom etableringen. Dessa personer genererar ett totalt statsbidrag 2021 på ca 12,5 mkr som fördelas till förvaltningarna. År 2022 är prognosen att antalet nyanlända minskat ytterligare till i snitt 130 nyanlända/månad. Prognosen är en summa på ca 9,5 mkr som fördelas till förvaltningarna enligt samma procentuella andel som 2021.

2021-09-15

Dnr KS 2021/00501

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse 2021-09-15

Förslag till beslut

Arbetsmarknads- och integrationsutskottet föreslår kommunstyrelsen besluta

att anta procentuell fördelning av statsbidraget för nyanländas etablering år 2022 till 53 % barn- och utbildningsnämnden, 37 % kommunstyrelsen, 5 % socialnämnden, 5 % kultur och fritidsnämnden

Ärendebeskrivning

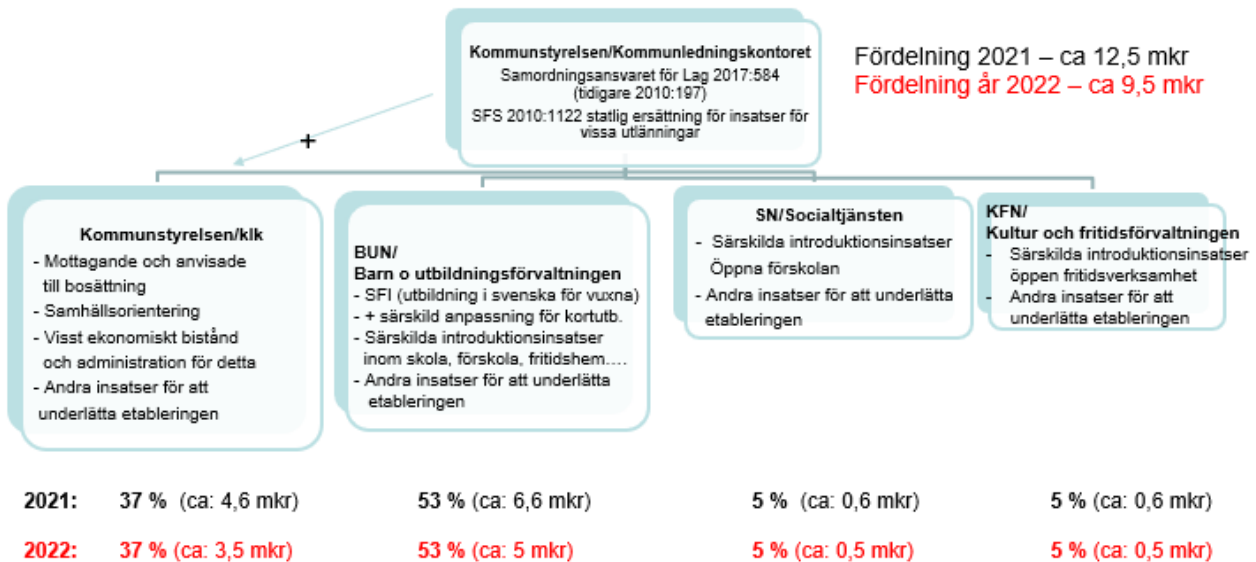
Uddevalla kommun har haft ett organiserat flyktingmottagande i över 35 år. År 2013 övergick ansvaret för nyanländas etablering från socialnämnden till kommunstyrelsen. I samband med detta så införde kommunstyrelsen en procentuell fördelning av den del av statsbidraget som kallas "Etablerings-schablonen" och som beskrivs i ersättningsförordningen §10 och §11. För detta statsbidrag ska kommunen tillhandahålla insatser som underlättar och påskyndar den nyanländes etablering (tex undervisning i svenska och dialogbaserad information om svenska samhället). Statsbidraget följer den nyanlände under en period av två år och betalas ut vid nio olika tillfällen (en gång i kvartalet). Insatserna som pengarna får/ska användas till beskrivs i §10 i ersättningsförordningen. Schablonersättningens belopp beskrivs i §11 (regering och riksdag fattar beslut om denna varje år och publiceras under januari månad).

Schablonersättning 10 §

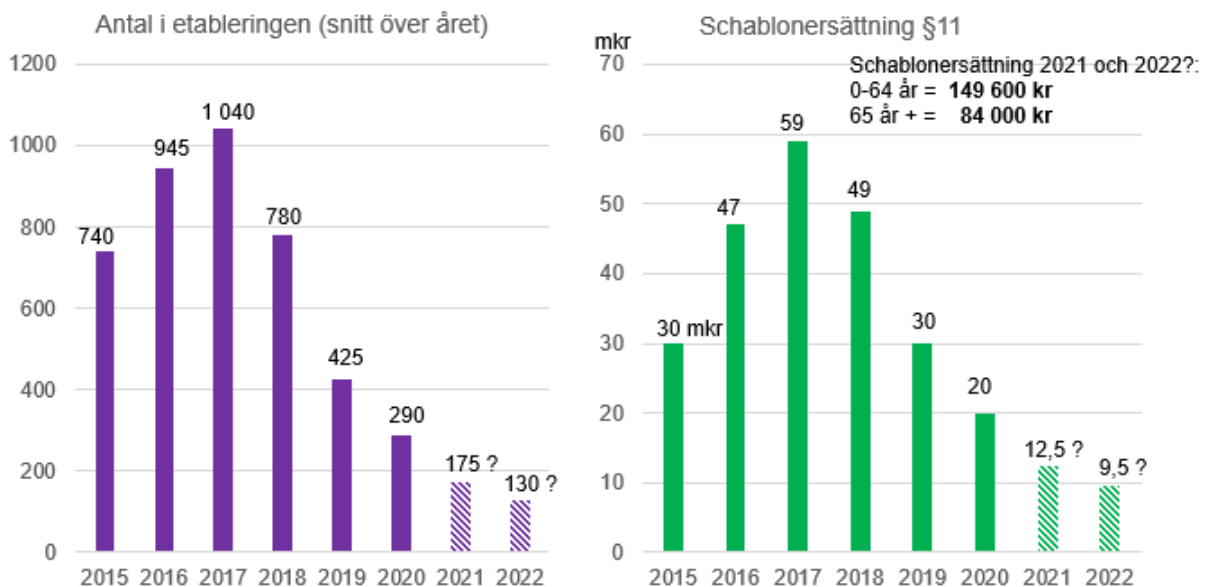
Schablonersättning till en kommun avser kostnader för

- KS 1. mottagande och praktisk hjälp i samband med bosättning,
 - BUN 2. särskilda introduktionsinsatser inom skola, förskola, fritidshem och sådan (SN, KFN) pedagogisk verksamhet som avses i 25 kap. skollagen (2010:800),
 - BUN 3. kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare eller motsvarande utbildning för den som har rätt att delta i sådan utbildning enligt skollagen,
 - BUN 4. sådan kommunal vuxenutbildning som särskilt anpassats för utlänningar som omfattas av 14 § förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, (Utbildningsplikten, se nedan)
 - KS 5. samhällsorientering,
 - Alla 6. tolkning, och
 - Alla 7. andra insatser för att underlätta etablering i samhället.
- KS För personer som inte har fyllt 65 år ingår även viss ersättning för kostnader för ekonomiskt bistånd och för administration av ärenden om sådant bistånd i schablonersättningen. Förordning (2017:1321).

Förslaget är att bibehålla 2021 års procentuella fördelning.

Antal nyanlända i snitt varje månad/år + årets summa Etablerings-schablon.

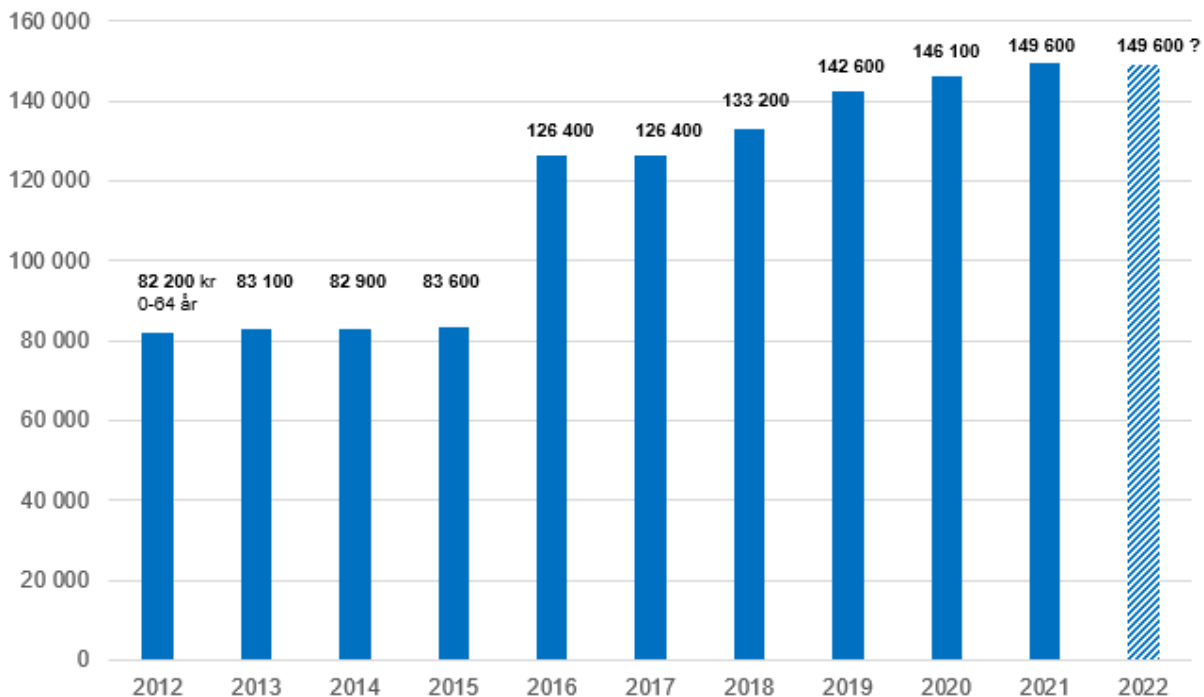
År 2021 är prognosen att det i snitt över året är ca 175 nyanlända/månad. Dessa personer genererar ett totalt statsbidrag 2021 på ca 12,5 mkr som fördelas till förvaltningarna. År 2022 är prognosen att antalet nyanlända minskat ytterligare till i snitt 130/månad. Prognosen är en summa på ca 9,5 mkr som fördelas till förvaltningarna enligt samma procentuella andel som 2021.

2021-09-15

Dnr KS 2021/00501

Regering och riksdag fattar årligen beslut om storleken på etableringsschablonen. År 2021 är schablonen 149 600 kr (som fördelas under en period av två år). Vi har räknat på samma summa för år 2022.

Peter Larsson
Kommundirektör

Annette Jonasson
Utvecklare

Handläggare

Utvecklare Annette Jonasson

Telefon 0522-69 60 49

annette.jonasson@uddevalla.se

Förstudie Hälso pedagog kopplat till Jobbcentrum

Sammanfattning

Arbetsmarknadsavdelningen ansökte år 2020, på uppdrag av avdelningschef Pia Strömsholm, medel från Hälso politiska rådet, till en förstudie gällande en eventuell ny funktion i Jobbcentrum - ”Hälso pedagog”. Arbetsmarknadsavdelningen beviljades 98 000: - (50 % av kostnaden) till förstudien, med slutdatum satt till den 31 mars 2021. Jobbcentrum bedriver aktörsgemensam handläggning av arbetslösa, sedan tre år tillbaka. Syftet är att ge rätt insats med rätt försörjning till den enskilde. Gemensamt för många personer som är aktuella hos Jobbcentrums verksamheter, är någon form av hälso problematik. Ett behov av att utveckla hälso perspektivet och strukturera samarbetet med vårdinstanser har därför identifierats av verksamheterna.

Förstudien skulle besvara frågorna:

1. Skulle en hälso pedagog möta behovet av hälso arbete?
2. Hur skulle hälso pedagogens roll se ut?
3. Vilket ansvar skulle hälso pedagogen ha?
4. I vilken utsträckning skulle man behöva hälso pedagogen (Timmar? Halvtid? Heltid?)

Förstudien visar att medverkande aktörer ser stora vinster med att utveckla hälso perspektivet i Jobbcentrum. Hälso perspektivet bör omfatta flera nivåer och områden. Förstudien föreslår tre olika alternativ:

- a. En Rehab koordinator 100 %
- b. Två Hälso pedagoger x 100 %
- c. En Rehab koordinator 100 % och en Hälso pedagog 100 %

Arbetsmarknadsavdelningen förordar alternativ c. Finansiering finns dock inte för detta i dagsläget.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse 2021-06-01

Förstudie Hälso pedagog i Jobbcentrum

Förslag till beslut

att notera informationen till protokollet

Ärendebeskrivning

Förstudien har identifierat tre nivåer på insatser som behöver utvecklas för att underlätta och förbättra samarbetet med vården och nå ett mer hälsofrämjande arbete. Dessa tre är strategiska-, konsultativa- och operativa insatser.

Under förstudien har även tre områden framkommit som är centrala för att få individer med hälsoproblem att komma närmare en egen försörjning och därmed ökad egenmakt och livskvalitet.

Helhetsperspektiv

Ett helhetsperspektiv på individens situation, behov och resurser är centralt.

Kunskap

För en god samverkan behöver vi kunskap och förståelse för andra parter resurser, uppdrag och roller.

Individens process

Det är individens process mot ett bättre liv som bör styra insatser och aktiviteter. Olika typer av insatser behöver synkas så de kompletterar och förstärker varandra i rehabiliteringsprocessen.

För att möta behoven förstudien har resulterat i föreslås tre alternativ:

Hälsopedagog i Jobbcentrum

En förstudie

210524

Eva Nilsson, Integrationsamordnare
Sara Fjällman, Ungdomskonsulent

Förstudie: Hälso pedagog i Jobbcentrum

Innehållsförteckning

Bakgrund och nuläge	3
Bakgrund.....	3
Nuläge- hur arbetar vi nu?	4
Kommunalt ansvar - några exempel	4
Vuxenpsykiatriska Öppenvårdsmottagningen	6
Primärvården	6
Arbetsförmedlingen	7
Försäkringskassan	9
Samordningsförbundet Väst.....	9
Strategisk och individuell samverkan	10
Sammanfattning	12
Upplevt problem och mål.....	12
Kommunala verksamheter	12
Arbetsmarknadsavdelningen.....	12
Vuxenutbildningen.....	13
Arbetsförmedlingen	14
Primärvården.....	14
Undersökning, analys och förstudieresultat	14
Undersökning	14
Analys	15
Förstudieresultat.....	15
Rekommendationer och det fortsatta arbetet	16
Rekommendationer	16
Förslag till plan för det fortsatta arbetet.....	17
Bilaga	

Bakgrund och nuläge

Bakgrund

Gemensamt för många personer som söker stöd hos olika myndigheter och verksamheter är någon form av hälsoproblematik. Hälsoproblematik som kan försvåra återinträde eller inträde på arbetsmarknaden. Det är också känt att arbetslöshet och utanförskap i sig är en starkt bidragande orsak till sämre hälsa.

Det finns många individuella orsaker till att personer hamnar i långvariga sjukskrivningar, långtidsarbetslöshet och utanförskap. Orsaker som sedan ligger till grund för att rätt rehabiliterande insats erbjuds.

Försörjningsstöds kategorisering av ärenden november 2020 visar att 268 personer ej anses vara arbetsföra inom flera år pga fysisk eller psykisk ohälsa, brister i språket eller missbruk. Kategoriseringen visar också att 355 personer bedöms ha behov av stödinsatser i mer än ett år för att komma ut i egen försörjning. Ett antal av dessa 355 antas ha medicinsk problematik. En grupp personer som är i behov av försörjningsstöd har varit långtidssjukskrivna en längre tid men borde egentligen ha sjukersättning alternativt rehabilitering. Många av dem har sökt sjukersättning men fått avslag. Orsaken till avslag kan vara vaga diagnoser eller sjukdom vid inflytt till Sverige.

Inom Uddevalla kommuns Vuxenutbildningen uppskattar man att cirka 33% av eleverna som studerar på SFI lider av någon form av psykisk ohälsa. Vid utebliven progression görs avbrott på Vuxenutbildningen och i vissa fall erbjuds istället annan aktivitet under en period. Även den förvaltningsövergripande gruppen SIV (Samverkan, Integration, Verksamhet) har identifierat en grupp personer som av olika anledningar inte kommer vidare med sina SFI studier. Ofta är det bakomliggande hälsoproblematik som är orsaken till bristande progression.

Nyanlända eller andra utrikesfödda med behov av vårdinsatser har sällan någon tidigare sjukdomshistorik eller genomförd utredning i Sverige. Detta komplicerar långsiktig rehabiliteringsplanering och ställer högre krav på ansvarig handläggare och på vården. Konsekvensen kan vara att den enskilde får korta tillfälliga sjukskrivningar som bryter den planerade långsiktiga arbetsmarknadsinsatsen. Arbetsökande med hälsoproblem som har liten eller inga språkkunskaper i svenska har ofta svårt att navigera rätt bland myndigheter och olika utredande eller rehabiliterande verksamheter. I många fall får exempelvis socialsekreteraren eller konsulenten föra den enskildes talan gentemot vården vilket i sin tur innebär högre arbetsbelastning för handläggarna.

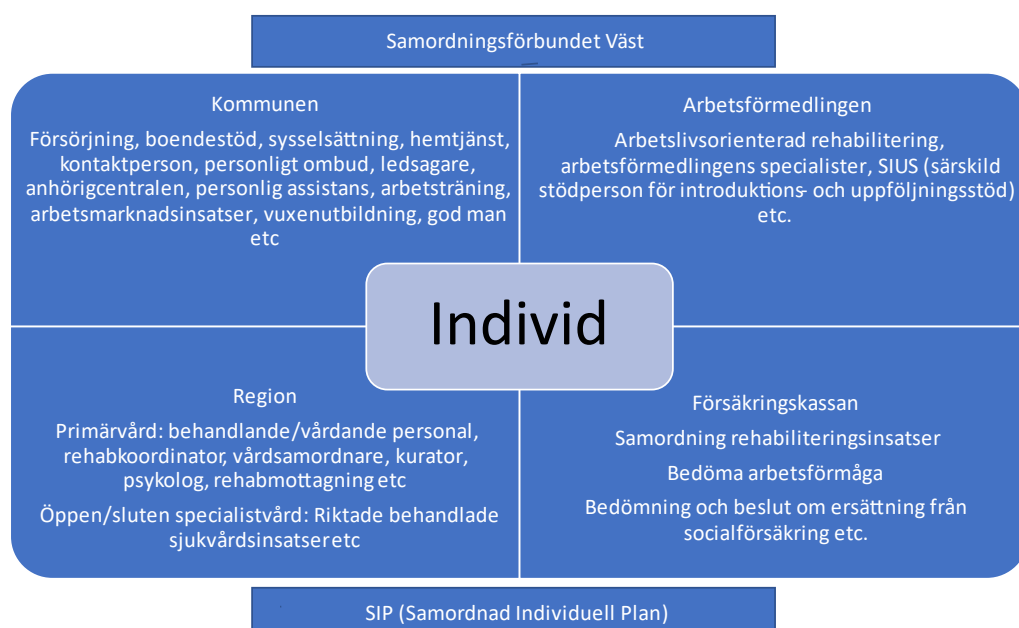
Jobbcentrum är en samverkansform inom Uddevalla kommun. Där samverkar regelbundet representanter från kommunala Vuxenutbildningen, Arbetsmarknadsenheten, Enheten för försörjningsstöd och Integrationsenheten och Arbetsförmedlingen för gemensam handläggning av ärenden. Andra aktörer som deltar vid behov är representant för det Kommunala Aktivitets Ansvaret för ungdomar, Samordningsförbundet Väst, Försäkringskassan, Primärvården, företaget och civilsamhället. Syftet med JC är att genom

samverkan och parallella insatser stötta individer att göra stegförflyttning, komma närmare arbetsmarknaden och en egen försörjning.

Oupptäckt ohälsa skapar inte bara lidande för individen utan medför risk för ett fördröjt inträde till arbetsmarknaden. Myndigheterna behöver därmed utveckla arbetssätt och verktyg för att tidigt upptäcka och identifiera behov av samordnade rehabiliteringsinsatser.

Nuläge- hur arbetar vi nu?

Parternas ansvarsområden avseende rehabiliterande- och habiliterande insatser

Kommunalt ansvar - några exempel

Följande lagstiftning reglerar kommunalt ansvar

Socialtjänstlagen

Enligt Socialtjänstlagen, SoL 2001:453 har kommunen det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver som omsorg, vård och service, upplysningar, råd, ekonomisk hjälp och annat bistånd.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade

LSS 1993:387 är en rättighetslag och vänder sig till personer som omfattas av någon av de så kallade personkretsarna. Personer med utvecklingsstörning, autism

eller autismliknande tillstånd. Personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom. Eller personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service. Läkarintyg eller psykologutlåtande som styrker individens situation behövs för att kunna omfattas av någon av personkretsarna.

Boendestöd

Boendestöd, som går under SoL, är ett bistånd i form av stöd i den dagliga livsföringen, riktat till särskilda målgrupper som bor i eget boende. Till särskilda målgrupper hör bland annat personer med funktionshinder eller missbruksproblematik. Boendestödet anpassas till den enskildes behov av och möjligheter att utveckla ett normalt vardagsliv. Stöd i vardagen både i hemmet och utåt i samhället kan ingå.

Sysselsättning/dagverksamhet inom kommunen

Uddevalla kommun erbjuder två olika verksamheter med daglig sysselsättning, Aktivitetshuset Hasselbacken och Bokcaféet. Här finns tillgång till aktiviteter, stöd och handledning i rehabiliterande syfte. Behov av sysselsättning grundas på personens förutsättningar, önskemål och kontakter i övrigt samt i mån av plats. Personer som är intresserade av att prova verksamheten kan göra en intresseanmälan. Beslut tas av verksamhetschefen.

Personligt ombud

En kommun svarar inom ramen för socialtjänsten för verksamheten med personligt ombud. Personligt ombud finns till för individer över 18 år som har en psykisk funktionsnedsättning och som har ett omfattande behov av stöd från samhället. Det personliga ombudet arbetar på uppdrag av individen. Ett personligt ombud är ett frivilligt och kostnadsfritt stöd.

Anhörigcentralen

Anhörigcentral är en mötesplats för personer som vårdar en anhörig oavsett ålder. På Anhörigcentralen kan anhöriga få någon att samtala med samt råd och stöd. Anhörigcentralen samverkar med övriga kommunala verksamheter och Hälso- och sjukvården. Samverkar även med föreningar, kyrkor, organisationer, studieförbund och andra frivilliga verksamheter.

Vuxenutbildningen

Uddevalla Vuxenutbildning erbjuder ett flertal utbildningar för vuxna på olika nivåer. SFI undervisning, allmänna grundläggande kurser, allmänna gymnasiala kurser, yrkesutbildning och yrkeshögskoleutbildningar. Där finns också studie- och yrkesvägledning för information och vägledning om studie- och yrkesval. Vuxenutbildningen har specialpedagog kopplad till verksamheten. Specialpedagogen kopplas in efter att alla tillgängliga resurser satts in i klassrummet. Pedagogen kan då medverka vid identifiering av till exempel dyslexi, ADHD (Attention-deficit/hyperactivity disorder) eller PTSD (Posttraumatiskt stressyndrom).

Arbetsmarknadsavdelningen

Arbetsmarknadsavdelningen består av arbetsmarknadsenhet, enheter för försörjningsstöd, egna verksamheter och integrationsenhet. Avdelningen ansvarar bland annat för kommunens arbetsmarknadsinsatser, handläggning av ansökningar av försörjningsstöd, samordning av kommunens integrationsinsatser samt mottagande och andra insatser i nyanländas etablering. Avdelningens samarbete med vården sker främst genom individuella kontakter kopplade till individers behov. Dessutom sker för närvarande ett arbete med att identifiera orsaker till att personer som är långtidssjukskrivna erhåller försörjningsstöd av en socialsekreterare och två konsulenter i samverkan med vården och Försäkringskassan.

Arbetsmarknadsenheten har två konsulenter med uppdrag att arbeta med arbetsförmågebedömningar på personer i första hand anvisade från Arbetsförmedlingen. Några av kommunens samhällskommunikatörer har genomfört MILSA utbildning (Nationell utbildningsplattform för samhälls- och hälsokommunikation) och blivit diplomerade Hälsokommunikatörer. I de ärenden det finns behov av vårdinsatser finns i dagsläget ett antal olika professioner bland samarbetspartners.

Vuxenpsykiatriska Öppenvårdsmottagningen

Rehabkoordinator

I uppdraget som rehabkoordinator ingår bland annat individuellt stöd till de patienter som är eller riskerar att bli sjukskrivna, utifrån patientens förutsättningar och önskemål. I uppdraget ingår bland annat att titta närmare på individens behov av rehabilitering. Rehabkoordinator tar kontakt med arbetsgivare eller Arbetsförmedling, om patienten ger sitt samtycke, för att möjliggöra eventuell anpassning av arbetsplatsen, arbetsuppgifter och/eller arbetslivsinriktad rehabilitering. Syftet är att underlätta för personen att vara kvar i arbete eller återgång i arbete.

Primärvården

Rehabkoordinator

Rehabkoordinator inom Primärvården arbetar med personer som är långtidssjukskrivna eller riskerar långtidssjukskrivning, ofta på grund av stress, psykisk ohälsa eller med flera olika diagnoser. Koordinatorerna samordnar vården och ger stöd för en återgång till arbetet. Arbetet bedrivs genom personligt stöd till patienten, intern samordning och samverkan med externa aktörer.

Vårdsamordnare

Vårdsamordnare inom Primärvården är en relativt ny insats. Deras funktion är att genom samordning hjälpa personer som söker stöd genom Primärvården för ångest och depression. Alla vårdcentraler inom regionen uppmanas att ha vårdsamordnare, det är dock inte alla som har. Finansiering av vårdsamordnare kommer från regionen.

I uppdraget som vårdsamordnare så hålls kontakten med patienten varje vecka och tillsammans med patienten görs en vårdplan. Möten med psykolog och läkare bokas av vårdsamordnaren vid behov.

Skillnaden mellan en rehabkoordinator och en vårdsamordnare är inte helt tydlig men kan förklaras genom att en vårdsamordnare samordnar vårdens insatser för att den som är sjukskriven ska bli frisk. Rehabkoordinator samordnar åtgärder för den sjukskrivnes återgång till arbete.

Arbetsförmedlingen

Inskrivna hos Arbetsförmedlingen kan delta i olika program som Jobb- och Utvecklingsgarantin, Jobbgarantin för ungdomar och Etableringsprogrammet. Gemensamt för alla program är att individen kan delta i arbetslivsinriktad rehabilitering som en av insatserna. De som har en funktionsnedsättning eller sjukdom kan även få extra stöd när hen deltar i ett program.

JOB- Jobb och utvecklingsgarantin

Jobb- och utvecklingsgarantin är ett program för de som har varit arbetslösa under lång tid och behöver hjälp att komma tillbaka till arbetslivet. Programmet består av individuellt utformade stöd och insatser, kombinerade med att individen aktivt söker jobb. Målet är att personen så snabbt som möjligt ska bryta arbetslösheten.

UGA- Jobbgarantin för ungdomar

Jobbgarantin för ungdomar är ett program för personer som är under 25 år. Där kan bland annat arbetslivsinriktad rehabilitering ingå. Det består av individuellt utformat stöd och insatser, kombinerade med att individen aktivt söker jobb. Målet är att personen så snabbt som möjligt ska bryta arbetslösheten. De som har en funktionsnedsättning eller sjukdom kan få extra stöd när hen deltar i programmet.

Etableringsprogrammet

Etableringsprogrammet är ett stöd i form av aktiviteter och utbildning för vissa nyanlända invandrare. Målet är att så snabbt som möjligt ska lära sig svenska, hitta ett jobb och klara sin egen försörjning. Det är ett program som består av individuellt utformade insatser och stöd, kombinerat med att aktivt söka arbete.

Personer som har fyllt 20 men inte 65 år och nyligen har fått uppehållstillstånd som flykting, skyddsbehövande eller anhörig, kan delta i Etableringsprogrammet.

Arbetslivsinriktad rehabilitering

Arbetslivsinriktad rehabilitering är ett uppdrag inom Arbetsförmedlingen och innebär att ta tillvara och utveckla arbetssökandes resurser och kompetens. Målgruppen är arbetssökande med nedsatt arbetsförmåga på grund av funktionsnedsättning och/eller en historik av ohälsa. Syftet är att underlätta för dessa arbetssökande att få, behålla eller återgå till en anställning. Arbetslivsinriktad rehabilitering ska inriktas på att hitta lösningar och matcha arbetssökande mot jobb utifrån deras specifika förutsättningar för arbete. Inom Arbetsförmedlingen ska en funktionsnedsättning som regel styrkas genom ett medicinskt underlag alternativt ett underlag från en annan myndighet. Utifrån underlagen och tillsammans med den arbetssökande ska Arbetsförmedlingen göra en samlad bedömning om en funktionsnedsättning också medför en nedsatt arbetsförmåga.

Arbetsförmedlingens specialister

Arbetsförmedlingens specialister arbetar integrerat på Arbetsförmedlingarna. Specialister inom arbetslivsinriktad rehabilitering är psykologer, socialkonsulenter och arbetsterapeuter/sjukgymnaster. För arbetssökande med funktionsnedsättning inom syn eller hörsel finns specialfunktioner som exempelvis synspecialister, dövkonsulenter, audionomer och specialfunktionen för anpassning/teknik. Grunden för samarbetet mellan specialister och arbetsförmedlare är det konsultativa arbetssättet. Specialisterna arbetar på uppdrag av arbetsförmedlarna, genom konsultation i form av råd och vägledning till arbetsförmedlaren och genom direkt kontakt med den arbetssökande.

Specialisten formulerar tillsammans med arbetsförmedlaren en frågeställning utifrån den arbetssökandes behov samt verksamhetens uppdrag och resurser.

SIUS

Arbetsförmedlingen har en funktion som heter, Särskild stödperson för introduktions- och uppföljningsstöd, SIUS. Vid funktionsnedsättning kan en individ få stöd och hjälp med att söka jobb eller när en person är ny på en arbetsplats. En stödperson hjälper individen att träna på arbetsuppgifter och annat som krävs för att personen ska få ett jobb.

Stödet är individuellt och ges av en stödperson med särskild kompetens i introduktionsmetodik, en så kallad SIUS-konsulent. Stödpersonen kopplas in när personen söker jobb och kan bland annat hjälpa till med att ta kontakt med olika arbetsgivare. Individen kan också få stöd vid en anställning eller praktik för att kunna bekanta sig mer med sin arbetsplats. Stödpersonen hjälper till med introduktionen på arbetsplatsen och ansvarar för att individen får det stöd som är överenskommit. Det kan ibland innebära att stödpersonen arbetar sida vid sida med personen under en tid. Stödet trappas sedan ned, och upphör helt när arbetsuppgifterna kan utföras självständigt.

Arbetsförmedlingen har tydliga rutiner för handläggning av personer med någon form av hälsoproblematik:

- Underlag från vården lämnas in av sökande eller begärs ut från vården. I de fall läkarutlåtande begärs ut från vården görs detta centralt via Arbetsförmedlingens system med bifogat samtycke.
- När läkarintyg inkommer bedöms det av särskild enhet på Arbetsförmedlingen.
- När underlag inkommit bokas tid hos KUT (Arbetsförmedlingens Kartläggnings- och utredningsteam som består av psykolog och arbetsterapeut).
- KUT föreslår kodning som kommuniceras med sökande. Det finns cirka 20 olika koder att välja på men de är ofta komprimerade till följande: kognitiv funktionsnedsättning, fysisk funktionsnedsättning, missbruk, hörselproblematik och synnedsättning.
- Ordinarie arbetsförmedlare fortsätter handläggningen om inte krav för SIUS uppfylls.
- SIUS handläggare kopplas på om bedömningen görs att behov finns. SIUS handläggaren är ett individuellt stöd med särskild kompetens i introduktionsmetodik.

Försäkringskassan

Sjukersättning

Personer som saknar sjukpenninggrundande inkomst (SGI) men har behov av arbetslivsinriktad rehabilitering kan ansöka om samordning av rehabiliteringsinsatser hos Försäkringskassan. Då behövs ett medicinskt underlag som styrker nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom. I de fall en nyanländ har ett läkarintyg och Försäkringskassan bedömer att hen har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom har Försäkringskassan ansvaret för att vid behov samordna rehabiliteringsinsatser. Försäkringskassan har dock ingen ensamrätt på att utreda rehabiliteringsbehov, föreligger ingen sjukdom har Försäkringskassan heller inget samordningsansvar.

Hur samverkan kring personer utan SGI fungerar varierar i landet. I juni 2016 fattades dock beslut om en gemensam viljeinriktning mellan Försäkringskassan, SKL (Sveriges Kommuner och Landsting) och Arbetsförmedlingen, för samverkan kring personer som saknar SGI och har nedsatt arbetsförmåga på grund av sjukdom.

Rehabiliteringsprocessen, samordningsansvar

Förutom uppdraget att bedöma arbetsförmåga och rätten till ersättning, har Försäkringskassan skyldigheter på rehabiliteringsområdet. De innefattar dels ett övergripande samordningsansvar för rehabiliteringsverksamhet, dels skyldigheter i enskilda ärenden. I enskilda ärenden ansvarar Försäkringskassan för att klargöra den försäkrades behov av rehabilitering och se till att de åtgärder som behövs för en effektiv rehabilitering vidtas. Försäkringskassans ansvar är av samordnande karaktär. Försäkringskassan tillhandahåller inte själv några rehabiliteringsåtgärder. För att se till att rehabiliteringsåtgärderna genomförs på ett effektivt sätt behöver Försäkringskassan alltså samverka med andra aktörer.

Samordningsförbundet Väst

Kommunerna Färgelanda, Strömstad, Uddevalla, Munkedal, Sotenäs, Lysekil, Tanum och Orust bildar tillsammans med Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen och Västra Götalandsregionen Samordningsförbundet Väst.

Förbundet verkar utifrån lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser (2003:1210). De insatser som förbundet finansierar kompletterar myndigheternas ordinarie verksamheter. Samordningsförbundets uppgift är i första hand att verka för att medborgare ska få stöd och rehabilitering till att kunna försörja sig själv samt medverka och stödja till samverkan mellan parterna.

Nedan följer beskrivning av Samordningsförbundet Västs insatser.

Arbetsförmågeutredning

Utredningen arbetar med att utreda en individs möjligheter till studier eller arbete.

Detta görs genom att finna styrkor och svagheter, intressen och förmågor, möjligheter och hinder. Arbetsförmågeutredningen bygger på aktiviteter och arbetsliknande situationer. Här tas exempelvis hänsyn till eventuella psykiska och fysiska problem, bakgrund, utbildning och egna intresseområden.

Syftet med utredningen är att få en bild av deltagarens förutsättningar för studier/arbete. Arbetsförmågeutredningen pågår under fyra veckor och är inte av medicinsk karaktär. Insatsen sker i grupp och pågår dagligen under 4 veckors tid.

Komprimerad aktivitetsbaserad kartläggning av arbetsförmåga - KAKA

En kortare arbetsförmågeutredning i grupp för personer som av olika anledningar inte klarar av ordinarie 4 veckors utredning. Den pågår under 5 dagar. Löpande kursstart och vid behov.

Rehabvägledare

Rehabvägledare är ett individuellt stöd och arbetet sker genom kartläggande, motiverande och vägledande samtal. Rehabvägledarna finns inom Samordningsförbundet Väst och är tillgängliga för kommunerna Munkedal, Tanum, Strömstad, Sotenäs, Lysekil, Orust, Färgelanda och Uddevalla. Rehabvägledaren kan själv eller tillsammans med personen söka arbetsträningsplats, följa med på studiebesök, hjälpa till med kontakter med myndigheter, vården, arbetsgivare med mera.

Syftet med insatsen är att öka möjligheterna till egen försörjning samt ökad hälsa och livskvalitet. Målgrupp för insatsen är personer i arbetsför ålder som är i behov av samordnat stöd från två eller flera av samverkande myndigheter.

Strategisk och individuell samverkan

Individuell samverkan

Jobbcentrum är ett myndighetsövergripande arbetssätt med representanter från kommunala verksamheter och Arbetsförmedlingen för gemensam handläggning av ärenden. Andra aktörer som Samordningsförbundet Väst, Försäkringskassan, primärvården, företag och civilsamhället medverkar också regelbundet. Syftet med jobbcentrum är att genom samverkan och parallella insatser stötta individer att göra stegförflyttning, komma närmare arbetsmarknaden och egen försörjning. Samverkan runt ärenden delas upp i tre grupper: ungdomar, långtidsarbetslösa och personer i etableringen.

Representanter från två av kommunens vårdcentraler deltar i Jobbcentrum (JC) var fjärde vecka. Då är även representant från Samordningsförbundet Väst närvarande. Syftet med deras deltagande har hittills varit att vi skall få ökad kunskap om varandras verksamheter och verka för en helhetssyn för den enskilde. Individuella ärenden lyfts inte då utan först det planerade trepartssamtalet.

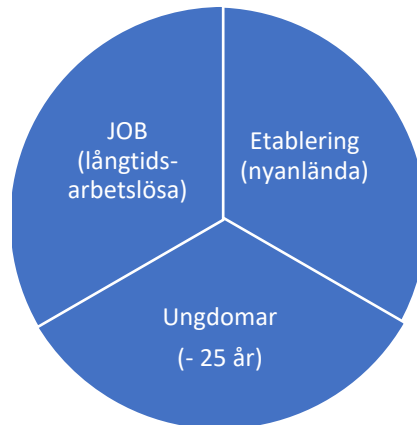
JOB- och Ungdomsgrupperna

Varannan vecka:

- Rehabvägledare från SOF Väst.

Var 4:e vecka:

- Handläggare från FK

Etableringsgruppen

Var 4:e vecka:

- Rehabkoordinator från Achima, Skogslyckans och Dalabergs VC.
- Vårdsamordnare från Dalabergs VC.
- Rehabvägledare från

I nära koppling till JC drivs i dagsläget tre olika arbetsmarknadsprojekt på individ- och gruppnivå för att föra personer närmare arbete och/eller studier mot egen försörjning.

- **PUMA** som riktar sig till individer som uppbär försörjningsstöd.
- **Startsträckan** med målgruppen nyanlända och dess anhöriga
- **VI** projektet är för unga mellan 15 och 24 år

Samordnad Individuell plan - SIP

Samordnad individuell plan, SIP, är ett dokument och ett verktyg för samverkan.

Bestämmelser om SIP finns sedan 2010 i Socialtjänstlagen och Hälso- och sjukvårdslagen. Planen ska upprättas när den enskilde har behov av insatser från både Socialtjänsten och Hälso- och sjukvården, förutsatt att planen behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda och att den enskilde själv samtycker till planen. En SIP säkerställer att den enskilde får sina behov tillgodosedda när flera aktörer ansvarar för insatser. En SIP gör den enskilde och närstående delaktiga i planeringen av insatser från Hälso- och sjukvård och socialtjänst och ansvarsfördelningen blir tydlig. SIP är också ett bra verktyg för samordning mellan verksamheter inom en huvudman.

När det gäller personer som saknar SGI kan riktlinjer för samordnad rehabilitering uppfattas som otydliga. Genom samordnad individuell planering, SIP, får man verktyg för samordning av insatser även för denna grupp.

Strategisk samverkan

Samordningsförbundet Väst

Samordningsförbundets beredningsgrupp består av lokala cheftjänstemän. Gruppens uppgift är bland annat att bevaka att de beslut som fattas verkställs, bidra med kompetens och säkerställa så att Samordningsförbundets arbete förankras i de egna organisationerna.

Lokal Närsjukvårdsgrupp

Lokala närsjukvårdsgrupper är en del av vårdsamverkan Fyrbodalen. Det huvudsakliga syftet med de Lokala Närsjukvårdsgrupperna är att genom ökad samverkan förbättra och utveckla närsjukvården i området för ökad trygghet, tillgänglighet och kontinuitet för brukaren/patienten. Samt att genom samverkan ha ett förebyggande och främjande perspektiv. I Uddevalla finns tre Lokala närsjukvårdsgrupper:

- Barn
- Äldre
- Psykiatri

Jobbcentrums målgrupp är vuxna i arbetsför ålder varför Närsjukvårdsgruppen Psykiatri är ett möjligt forum att samarbeta med.

Jobbcentrums chefsgrupp

Gruppen består av chefer för ordinarie verksamheter i JC. Chefsgruppen för löpande dialog med JCs handläggargrupp och tar beslut om övergripande och strategiska frågor.

Sammanfattning

Förstudien har identifierat tre nivåer på insatser som behöver utvecklas för att underlätta och förbättra samarbetet med vården och ett mer hälsofrämjande arbete. Dessa tre är strategiska-, konsultativa- och operativa insatser.

Vi har också identifierat områden som är viktiga för individens väg för att komma närmare arbete eller studier. De bygger på individens individuella behov och förutsättningar och att verksamheters olika insatser kompletterar varandra för ett så gott resultat som möjligt. För att möjliggöra detta krävs kunskap och förståelse för samverkanspartners uppdrag och roller. Helhetsperspektiv på individens behov och på verksamheters insatser är avgörande för god framgång.

Upplevt problem och mål

Kommunala verksamheter

Arbetsmarknadsavdelningen

Arbetsmarknadsavdelningen består av flera enheter som alla möter människor i behov av insatser för att komma närmare arbetsmarknaden. Konsulenter på arbetsmarknadsenheten uppger att nästa alla deltagare de möter har någon form av hälsoproblem. Även försörjningsstödsenheterna uppger att majoriteten av deras ärenden är i behov av någon form av vårdinsats. Det förekommer att individers sjukskrivningar förlängs slentrianmässigt och ibland med felaktig diagnos. Försörjningsstödsenheterna ser ett behov av att kunna "ifrågasätta" långa sjukskrivningar. En annan utmaning socialsekreterare identifierat är när individer får korta sjukskrivningar utan att det finns någon fastställd diagnos. Ibland går personer runt till olika läkare för att få tillfälliga korta sjukskrivningar vilket försvårar långsiktig planering.

Läkarintyg är ibland diffusa och svåra att tolka för socialsekreterare och andra handläggare. Man efterfrågar samverkan med vården för att identifiera öppningar och möjliggöra stegförflyttningar för dessa personer.

För att individer skall få kontakt med vården behöver personal ibland fungera som ledsagare och följa med personen till vården. Enskilda försöker navigera rätt inom vården men pga okunskap om det svenska systemet och språksvårigheter ”famplar” många i kontakten med vården. Konsekvensen blir att socialsekreterare eller handläggare får föra den enskildes talan med vården samt motivera och stötta deltagaren i kontakten med vården. Till exempel utredning för identifiering av rätt insats i missbruksärenden.

Att hitta rätt kontakt inom vården och medverka till rehabilitering tar mycket av personalens tid som istället kunde gå till andra insatser.

Nyanlända är ofta ett oskrivet blad gällande hälsosituationen. Det kan saknas tidigare utredning och dokumenterad sjukdomshistoria. Det finns personer som kom till Sverige för 10 år sedan och aldrig har kommit in i etableringen.

Integrationsenheten ansvarar bland annat för mottagandet av nyanlända. Då identifieras bland annat eventuella behov av vårdinsatser hos familjemedlemmar. För kvotflyktingar och för andra nyanlända som inte erbjudits hälsoundersökning initieras kontakt med primärvården. Nyanlända med vårdbehov har sällan tillgång tidigare utredningar och medicinska underlag från hemlandet. Det innebär att en medicinsk utredning och planering får starta från början. Vid dessa situationer skulle en hälsopedagog vara till stor nytta som sakkunnig och länk till vården.

Vuxenutbildningen

Många elever på Vuxenutbildningen misstänks ha bakomliggande problem som påverkar studierna. Det upplevs finnas ett stort mörkertal av elever med syn- och/eller hörselproblematik. I vissa fall kan det finnas misstänk outredd funktionsnedsättning som försvårar studierna.

Personalen ser ett behov av att öka kunskapen om egenvård och friskvård bland en del elever. En form av hälsovägledare som hänvisar till rätt vårdinstans efterfrågas. Man betonar även behovet av stödfunktion för elever i behov av vårdkontakt. Lärare på Vuxenutbildningen är den profession som har mest kontakt med eleverna. Många elever känner sig trygga med lärarna och söker sig till dem för olika slags råd och stöd och för att få kontinuitet i tillvaron.

Elever som mår mycket dåligt stannar ibland hemma utan att sjukskriva sig. Antalet timmar på SFI tickar på och eleven går miste om värdefull tid. Elever som varit frånvarande från SFI under 3 veckor kan skrivas ut från skolan. Riktmärke för maxtid på SFI är 350 timmar. Lärarna har dock varken utrymme eller rätt kompetens för att ge eleverna det stöd dom efterfrågar. Istället hänvisar man till rätt insats inom vården och försöker motivera elever att ta kontakt.

Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen har fastställda rutiner och system för handläggning av personer med någon form av medicinska problem. Deras behov av hälsopedagog i JC är därför inte lika tydligt. Ur individens perspektiv ser de dock en fördel med en resursperson med vårdperspektiv permanent kopplat till JC.

Primärvården

Primärvården ser en hälsopedagog i JC som en resurs som skulle kunna effektivisera och underlätta samarbetet. Framförallt skulle resursen kunna göra det enklare för patienten och man skulle undvika alla ”turer”. Primärvården får ofta förfrågningar om läkarintyg, sjukskrivningar, medicinska underlag, utlåtande mm från patienter. Dokument som efterfrågas av Arbetsförmedling eller kommun. För att kunna göra rätt bedömning behöver vården ha kunskap om vad bedömningen skall göras i förhållande till.

Primärvården ser ett behov av att förtydliga rutiner gällande samarbete med Arbetsförmedlingen och kommunala verksamheter. Man efterfrågar också kännedom om kommunala och statliga insatser och aktiviteter som skulle kunna underlätta och påskynda rehabilitering. För att öka kvaliteten på önskade medicinska bedömning och för att förbättra möjligheterna till adekvat rehabilitering har Försäkringsmedicinskt forum i Göteborg och södra Bohuslän i samverkan med socialtjänsten tagit fram ett dokument som tidigare användes av försörjningsstöd för att få in relevanta underlag.

Samordningsförbundet Väst

Samordningsförbundet Väst ser ett behov av lågtröskelverksamhet på gruppnivå. Man ser även att individer har behov av individuell stöttning för att navigera inom vård och rehabilitering. Dessutom ser de att det finns behov av en strategisk funktion som samordnar och vägleder verksamheter. Man ser bland annat ett behov av att utveckla samarbetet med psykiatrin.

Undersökning, analys och förstudieresultat

Undersökning

Genomförda aktiviteter under förstudien

- Intervjuer med representanter för deltagande aktörer i JC
- Kartläggning av befintliga resurser och avgränsningar
- Beskrivning av lämpliga funktioner för hälsoarbete i JC
- Omvärldskunskap

Analys

Under förstudien har vi identifierat tre områden som vi tror är centrala för att få individer med hälsoproblem att komma närmare en egen försörjning och därmed ökad egenmakt och livskvalitet.

Helhetsperspektiv

Vi behöver ha ett helhetsperspektiv på individens situation, behov och resurser.

Kunskap

För en god samverkan behöver vi kunskap och förståelse för andra parter resurser, uppdrag och roller.

Individens process

Det är individens process mot ett bättre liv som bör styra insatser och aktiviteter. Vi behöver synka olika typer av insatser så de kompletterar och förstärker varandra i rehabiliteringsprocessen.

Förstudieresultat

Förstudien har visat ett behov av att förstärka hälsoperspektivet i JC inom flera olika områden och på olika nivåer.

Strategiskt

- Etablera och koordinera vårdkontakter.
- Arbeta för gemensamma metoder, enhetliga budskap och förhållningssätt (exempel tydliggöra rutiner när Arbetsförmedling och/eller kommunen har behov av medicinska underlag för fortsatt planering).
- I samverkan med handläggare och chefer arbeta för att hälsoinsatser samordnas och synkas med övriga insatser för individen.
- Arbeta för helhetsperspektiv och gemensamma mål genom att verka för ökad förståelse och samsyn mellan alla aktörer för att kunna ge enhetliga budskap till den enskilde.
- Representera JC i relevanta grupper och nätverk.
- Uppdaterad omvärldskunskap, nationella regler och lagar.
- Kunskaper om olika myndigheters regelverk.

Konsulterande till handläggare i JC

- Sakkunnig gällande hälsofrågor och vårdinsatser i JC.
- Länk mellan vården och övriga aktörer i JC.
- Kunskap om tillgängliga vårdinsatser.
- Stöd åt handläggare i kontakten med vården, tolkning av läkarintyg etc.
- Medverka vid individuella bedömningar för samordnande och parallella insatser.
- Samordna SIP arbetet.

Operativt på individ och gruppnivå

- Individuellt stöd åt individer i kontakt med vården.
- Delta i avdelningens olika grupper och öppna verksamheter som introgrupper och samhällsorientering.
- Informera och motivera den enskilde till att delta i arbetsrehabiliterande insatser.
- Verka för att individer vid behov remitteras från primärvården till specialistvården.
- Medverka till att vi ger samma budskap till den enskilde.
- Initiera gruppverksamhet för information om egenvård, friskvård etcetera.

Rekommendationer och det fortsatta arbetet

Rekommendationer

Utifrån förstudiens resultat ser vi att funktionen rehabkoordinator vore den bäst lämpade hälsoresursen i JC eventuellt i kombination med en hälsopedagog. Vi anser att följande arbetsuppgifter för en rehabkoordinator i JC skulle underlätta samarbetet med vården och påskynda individers väg mot ökad egenmakt och egen försörjning.

- Arbeta för ett helhetsperspektiv och gemensamma mål bland deltagande parter.
- Representera JC i grupper och nätverk.
- Etablera och upprätthålla relevanta vårdkontakter för strategisk samverkan inklusive Arbetsförmedlingens specialister.
- Öka kunskapen om verksamheters metoder och insatser hos övriga samverkande parter.
- Ta fram rutiner för samverkan mellan JC:s ordinarie parter och vården.
- I samverkan med parter i JC identifiera utvecklingsområden och metoder för en mer effektiv rehabilitering för individer (ex BIP).
- Delta regelbundet i JC för konsultation och stöd åt handläggare.
- Samordna JC:s SIP arbete.
- Arbeta för att ett "personligt ombud" finns tillgänglig för individen vid behov.
- Initiera samverkan med bland annat idéburen sektor avseende hälsofrämjande gruppaktiviteter som friskvård och egenvård samt delta i avdelningens egna grupper.

Förslag till plan för det fortsatta arbetet

Förslagen nedan visar tre alternativa sätt att möta behovet förstudien har resultera i:

Förslag A

Rehabkoordinator 100%

- Strategiskt
- Samverkande
- Samordnande

• *Samverkan med bland annat civilsamhället för individ och gruppaktiviteter*

Förslag B

Hälsopedagog 2 x 100%

- Gruppaktiviteter och individärenden
- Uppdrag från JC:s handläggare

• *Strategiskt arbete utförs av befintlig personal*

• *Två anställda individer*

Förslag C

Rehabkoordinator 100% samt Hälsopedagog 100%

- Strategisk samverkan och samordning
- Operativt genom individ och gruppaktiviteter

• *Två anställda individer*

Bilaga 1

Definitioner:

Arbetslivsinriktade rehabiliteringsåtgärder

Arbetslivsinriktade rehabiliteringsåtgärder är åtgärder som behövs för att den som har nedsatt arbetsförmåga ska kunna arbeta igen. Syftet med åtgärderna är att förkorta sjukskrivningstiden eller att häva nedsättningen av arbetsförmågan. Åtgärderna kan omfatta en rad insatser såsom anpassade hjälpmedel, utbildningar och arbetsträning.

Prestationsförmåga

Begreppet prestationsförmåga omnämns i sammanhang där myndigheterna ska bedöma rätten till en förmån (etablerings-/aktivitetsersättning) om sjukdom eller någon annan nedsättning av den psykiska eller fysiska prestationsförmågan begränsar individen att delta i aktivitet/arbete på heltid. Samverkande myndigheter har i en gemensam viljeinriktning tolkat prestationsförmåga som en persons fysiska och psykiska förmåga att genomföra aktiviteter som ingår i en etableringsplan. De fysiska och psykiska kraven i en aktivitet bedöms vara lägre och/eller annorlunda ställda än kraven i ett lönearbete.

Arbetsförmåga

Arbetsförmåga beskrivs i relation till en specifik situation, när en individ är i en given specifik miljö och utför en specifik uppgift. När den arbetssökandes förutsättningar att arbeta eller delta i aktiviteter är okända använder Arbetsförmedlingen begreppet ”att klargöra arbetsförutsättningar”. För den som är arbetslös ska Försäkringskassan bedöma arbetsförmågan mot sådant arbete som är normalt förekommande på arbetsmarknaden.

Sjukskrivning

Vid sjukdom sjukanmäler sig individen direkt till sin arbetsgivare, första sjukdagen utgår ingen lön. Det kallas karensavdrag och har bestämts av regering och riksdag. Från och med andra sjukdagen får individen sjuklön som är 80 procent av den vanliga lönen. Arbetsgivaren betalar sjuklön under de första 14 dagarna som individen är sjuk. Vid fortsatt sjukdom ska individen från och med 15:e sjukdagen ansöka om sjukpenning från Försäkringskassan.

Individen kan sjukanmäla sig själv i 7 dagar. Från och med dag 8 behövs ett läkarintyg för sjukskrivning, oavsett om man har en anställning, är arbetssökande, ingår i arbetsmarknadspolitiskt program eller har försörjningsstöd. Det är dock läkarens bedömning som ligger till grund för om sjukskrivning behövs och i så fall i vilken omfattning. Det är endast läkare som får sjukskriva från och med dag 8.

Läkarintyg/-utlåtande

Man brukar skilja på intyg och utlåtanden.

Ett läkarintyg är ett skriftligt dokument, där exakta uppgifter anges som baserar sig på undersökningar, utan att slutsatser dragits av dem. Med läkarutlåtande avses ett skriftligt dokument som utöver de verifierade uppgifterna innehåller en medicinskt motiverad bedömning, gjord av en sakkunnig läkare, om den undersökta personens situation och förmåga att genomföra de funktioner som avses i utlåtandet.

Enligt patientdatalagen (2008:355) måste läkaren utfärda intyg om vård och behandling om patienten begär det. Intyget ska innehålla de uppgifter om undersökningen, vården och behandlingen som behövs för det ändamål intyget ska användas. Däremot behöver läkaren inte utfärda läkarintyg för sjukskrivning när en patient ber om det.

Medicinska underlag

Medicinskt underlag är ett samlingsnamn för olika intyg och utlåtanden från vårdgivare. De medicinska underlagen utgör en viktig del av det samlade underlaget vid planering av insatser och beslut om särskilda resurser för personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga. Med stöd av de medicinska underlagen bedöms den arbetssökandes behov av insatser. De vanligast förekommande underlagen är läkarintyg, läkarutlåtande om hälsotillstånd (LUH), särskilt läkarutlåtande (SLU), teambaserade medicinska utredningar (TMU) och aktivitetsförmågeutredning (AFU).

2021-09-13

Dnr KS 2021/00191

Handläggare

Folkhälsosstrateg Emelie Eék

Telefon 0522-69 61 48

emelie.eek@uddevalla.se

Revidering av ÖK Idé, Överenskommelse om samverkan med den idéburna sektorn, uppdrag från kommunfullmäktige**Sammanfattning**

ÖK Idé antogs av Kommunfullmäktige 2017-05-10. ÖK Idés grundläggande mål och syfte är att tillsammans framgångsrikt kunna arbeta för bättre välfärd, rikare fritid, stärkt demokrati och minskat utanförskap i Uddevalla. Vid upprättandet av överenskommelsen togs beslut om att en utvärdering och revidering skulle göras efter tre år. Under hösten 2020 utvärderades ÖK Idé av externa utvärderare. Den partsgemensamma arbetsgruppen för ÖK Idé, med representation från både kommunens förvaltningar och idéburen sektor, har tillsammans arbetat fram en reviderad version av överenskommelsen ÖK Idé baserat på utvärderingens resultat. Versionen har justerats och förankrats i partsgemensamma möten och workshops. I processen har tyngdpunkten varit på det gemensamma innehållet och på förutsättningar för samverkan mellan kommunen och idéburen sektor.

Utifrån resultatet i utvärderingen har textmassan minskats ner och nivån på åtaganden och innehåll har renodlats. Under denna process har det tillkommit ytterligare två underdokument med stark koppling till grunddokumentet ÖK Idé; en samverkansplan och en aktivitetsplan. Innehållet i dessa regleras av grunddokumentet ÖK Idé och arbetas fram av den partsgemensamma arbetsgruppen under ledning av styrgrupp. Grunddokumentet ÖK Idé är ett strategiskt dokument för kommunens samverkan med idéburen sektor och föreslås vara gällande till och med 2026.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse 2021-09-13

Kommunfullmäktiges protokoll 2021-03-10

ÖK Idé Överenskommelse om samverkan mellan den idéburna sektorn i Uddevalla och Uddevalla kommun partsgemensamma arbetsgruppens förslag september 2021

Förslag till beslut

Arbetsmarknads- och integrationsutskottet föreslår kommunfullmäktige att besluta

att godkänna revideringen av överenskommelsen och därmed kommunens ansvar och åtaganden som står beskrivna i den.

2021-09-13

Dnr KS 2021/00191

Ärendebeskrivning

Beskrivning av ÖK Idé, samverkansplan och aktivitetsplan.

Grunddokumentet ÖK Idé Överenskommelse om samverkan mellan den idéburna sektorn i Uddevalla.

Detta dokument är strategiskt och politiskt förankrat under en längre tidsperiod. Dokumentet beskriver i huvudsak syfte och bakgrund, beskrivning av parter, värdegrund och principer för samverkan samt ansvar och åtaganden som utgör förutsättningar för samverkan. Dokumentet reglerar också innehåll i samverkansplanen.

Kommunens ansvar och åtaganden i överenskommelsen kan delas upp i områden som delas med idéburen sektor i Uddevalla, gemensamma ansvar, och i områden och åtaganden som kommunen ensamt ansvarar för, enligt punkter nedan:

Gemensamt ansvar:

- Värdegrunden med överenskommelsens principer ska genomsyra all samverkan
- Var och en för sig och gemensamt ska utveckla befintliga och nya former för samverkan
- Gemensamt upprätta en samverkansplan som ska omfatta:
 - Prioriterade samhällsutmaningar att samverka kring
 - Utveckling och stöd till lärande, kunskap och innovation som krävs för samverkan
 - Beskrivning av organisation och dess uppdrag, årshjul, kommunikation och resurser för genomförande av aktiviteter i samverkansplanen.
- Båda parter ansvarar för samverkansplanen och för att arbetet organiseras, genomförs och följs upp.

Uddevalla kommun ansvarar för:

- Att resurser avsätts för processledare för vardera parten och för verksamhetsmedel.
- Att upprätthålla samverkansavtal med idéburen sektor kring processledare för att säkerställa kontinuerlig bemanning av uppdraget.
- I kommunstyrelsens styrfunktion ingår att leda och samordna ÖK Idé och för varje mandatperiod utse en politisk styrgrupp för densamma.
- Att utse representanter från kommunens förvaltningar som ska bemanna samverkansforum utifrån överenskommelsen.
- Kommunens samverkan med den idéburna sektorns organisationer ska finnas med som en del av kommunens övergripande styrkort.
- Att sprida information om överenskommelsen och samarbetsplanen inom den kommunala organisationen.
- Att göra en årlig uppföljning av samverkan mellan Uddevalla kommun och idéburen sektor i Uddevalla i kommunens uppföljningssystem.

2021-09-13

Dnr KS 2021/00191

Samverkansplan

Samverkansplanen arbetas fram av den partsgemensamma arbetsgruppen under ledning av processledarna. Samverkansplan beskriver inriktning och organisation för samverkan och ska enligt grunddokumentet innehålla: prioriterade samhällsutmaningar att samverka kring, utveckling och stöd till lärande, kunskap och innovation som krävs för samverkan samt beskrivning av organisation och dess uppdrag, årshjul, kommunikation och resurser för genomförande av aktiviteter i samverkansplanen.

Aktivitetsplan

Aktivitetsplanen beskriver aktiviteter kopplade till samverkansplattformen ÖK Idé och uppdateras och följs upp årligen.

Peter Larsson
Kommundirektör

Emelie Eék
Folkhälsostrateg

Beslutet och beslutsunderlaget ska skickas till
Folkhälsostrategen

ÖK Idé

ÖVERENSKOMMELSE OM SAMVERKAN MELLAN DEN IDÉBURNA SEKTORN I UDDEVALLA OCH UDDEVALLA KOMMUN

För stärkt demokrati, rikare fritid, minskat utanförskap och bättre välfärd.

ÖK Idé är en överenskommelse om samverkan mellan Uddevalla kommun och idéburen sektor i Uddevalla. Syftet är att mötas och tillsammans framgångsrikt arbeta för stärkt demokrati, rikare fritid, minskat utanförskap och bättre välfärd i Uddevalla.

Överenskommelsen utgörs av detta strategiska dokument, som är politiskt antaget och beskriver förutsättningar och värdegrund för samverkan. Överenskommelsen omfattar också en samverkansplan som beskriver inriktning och organisation för samverkan, samt en aktivitetsplan vilken uppdateras årligen.

Kommunens åtaganden gäller gentemot samtliga demokratiska föreningar och organisationer med Uddevalla som verksamhetsområde. Föreningar och organisationer från idéburen sektor i Uddevalla som vill vara med att utveckla samverkansplanen och dess aktiviteter välkomnas att ansluta sig till processen genom att signera överenskommelsen.

ÖK IDÉ

ÖK Idé består av en gemensam värdegrund med principer och ansvarsfördelning som underlättar samverkan och skapar ett gott samarbetsklimat.

Genom gemensamma forum knutna till ÖK Idé byggs kunskap och tillit som skapar grund för samarbeten mellan idéburna organisationer och Uddevalla kommun samt direkt mellan olika idéburna organisationer. Ett samhälle där människors ideella och idéburna engagemang tillvaratas är grunden för en stark demokrati.

Syftet med ÖK Idé är att mötas och tillsammans framgångsrikt arbeta för stärkt demokrati, rikare fritid, minskat utanförskap och bättre välfärd i Uddevalla.

ÖK Idé antogs av Uddevalla kommunfullmäktige den 10 maj 2017 och signerades av kommunfullmäktiges ordförande och de första idéburna organisationerna under högtidliga former den 6 september samma år. De idéburna organisationer som signerar överenskommelsen väljer att delta i utvecklingsarbetet inom ÖK Idé.

Vi som samverkar

Vår kommun vilar på fyra delar; det offentliga samhället, idéburen sektor, näringslivet och den privata sfären. Alla delar behöver fungera och ha förutsättningar för att utvecklas både var för sig och tillsammans. Genom dialog mellan företrädare för de olika delarna skapas förutsättningar för en långsiktigt hållbar social, ekologisk och ekonomisk utveckling.

I Uddevallas Överenskommelse ÖK Idé möts idéburen sektor och kommunen som jämbördiga parter med olika roller.

Samverkan mellan kommunen och den idéburna sektorn samt mellan olika idéburna organisationer kan ske inom många olika områden, i olika former och på olika nivåer.

Idéburen sektor

Idéburen sektor kan även benämnas civilsamhälle, social ekonomi eller folkrörelse. Den idéburna sektorn består av organisationer som har samhällsnytta och medlemsnytta som främsta mål samt tar tillvara befolkningens och samhällets intressen utan eget vinstintresse. Begreppet ska ses som ett samlingsbegrepp och avser föreningsliv, trossamfund, idéburna företag, folkbildning och stiftelser etc.

De idéburna organisationerna består av frivilligt engagerade människor och varje enskild organisation har sitt eget syfte och inriktning. Många av de idéburna organisationerna bärs av medlemmarnas ideella engagemang och styrs av en vald styrelse, ibland finns även anställda.

De idéburna organisationerna har flera roller. De är röstbärare i det offentliga rummet, en skolning i demokrati och anordnare av aktiviteter.

De skapar gemenskap och mening för många människor och är en stark utvecklingskraft.

Uddevalla Kommun

Kommunen är en politiskt styrd organisation bestående av nämnder, förvaltningar och bolag. Kommunen ansvarar för större delen av den lokala samhällsservicen. Verksamheten finansieras via skattemedel och avgifter.

Kommunens politiker är folkvalda och väljs av kommuninvånarna vid de allmänna valen vart fjärde år. Politikerna är därmed demokratiskt tillsatta. Kommunens verksamhet är organiserad i nämnder och förvaltningar med särskilda ansvarsområden. Den politiska organisationen fattar beslut och ger förvaltningarna uppdrag inom sitt särskilda ansvarsområde. Vissa verksamheter är kommunen skyldiga att ha enligt lag, andra verksamheter är frivilliga och beslutas av lokala förtroendevalda. Tjänstemän och andra anställda inom förvaltningarna bestämmer sedan hur man praktiskt ska göra för att förverkliga politikernas planer och beslut i kommunens verksamheter.

VÄRDEGRUND FÖR SAMVERKAN

En överenskommelse med principer för samverkan är en etablerad samverkansmodell mellan kommuner/regioner och idéburen sektor och används på flera håll i landet. Vårt gemensamma arbete underlättas om vi vet vad vi kan förvänta oss av varandra. Vår värdegrund är ett gemensamt förhållningssätt med viktiga principer för samverkan. I arbetet med vår lokala överenskommelse, ÖK Idé, har vi tillsammans utvecklat principerna och kommit överens om vad samverkan betyder för oss här i Uddevalla.

Vårt arbete med att utveckla samhället genom samverkan utgår, i såväl arbetssätt som förhållningssätt, från FN:s mänskliga rättigheter. Det är i vardagen som de mänskliga rättigheterna förverkligas och därför behöver vårt gemensamma arbete varje dag präglas av att

i ord och handling respektera människors lika värde, rättigheter och möjligheter - oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder, sexuell läggning eller ålder.

Principer

För samverkan mellan Uddevalla kommun och idéburen sektor gäller följande principer:

Dialog

En kontinuerlig dialog mellan kommunen och idéburna organisationer är grundläggande för att vi tillsammans ska kunna arbeta för kommuninvånarnas bästa. För en god dialog krävs kunskap, engagemang och förståelse för varandras uppgift, villkor och förutsättningar.

Dialogen ska:

- bygga på tillit, respekt och förtroende
- präglas av ansvar
- utgå från och tillvarata båda parter perspektiv och kompetens
- vara framtids- och lösningsfokuserad

Helhetssyn

Genom helhetssyn och gemensamma mål använder vi varandras olika styrkor och kompetenser för Uddevallas invånares bästa. Idéburen sektor och kommunorganisationen har olika uppdrag och perspektiv dessa sammanförs genom ÖK Idé för att skapa nödvändig helhetssyn.

För att åstadkomma helhetssyn krävs kontinuerlig, kreativ och målmedveten dialog inom och mellan parterna, inte minst för att dela kunskap och analys kring vår närmiljö och omvärld.

Kvalitet

Kvalitet i den verksamhet som bedrivs är viktig för såväl idéburen sektor som kommunen.

Kvalitet och kvalitetssäkring handlar om:

- att utgå från kunskap om verksamhetsområdet
- att kunna följa upp och redogöra för verksamheten
- kontinuerlig utveckling

I samverkan mellan kommun och idéburen sektor ska uppföljning och utvärdering ingå.

Långsiktighet

Långsiktighet är en förutsättning för att kunskap och erfarenhet ska utvecklas och tillvaratas.

En långsiktig samverkan kräver bred och formell förankring hos såväl idéburna organisationer som kommunen. För att båda parter ska känna trygghet behövs förutsägbara villkor och tydlighet i hur samarbetet ska bedrivas i form av avtal, partnerskap eller liknande.

Mångfald

Alla i Uddevalla bidrar till det gemensamma samhället, oavsett vilken livssituation och bakgrund man har. Mångfalden berikar redan idag och ambitionen är att lyfta den inom fler områden. Mångfalden blir synlig och tas till vara genom dialog och möjlighet till inflytande. Genom att vara kommunikativt tydliga, lyhörda, bejaka olikheter och att erbjuda öppna arenor skapas även en mångfald av aktiviteter och möjligheter.

Självständighet och oberoende

Genom ÖK Idé möts idéburen sektor och kommunen som jämbördiga parter med olika roller. Detta innebär att samverkan ska präglas av ömsesidighet och respekt för de olika rollerna. De idéburna organisationerna ska kunna vara kritiskt granskande och verka självständigt i förhållande till kommunen och andra idéburna organisationer.

Öppenhet och insyn

Öppenhet och insyn mellan och inom parterna behövs för att ta långsiktigt hållbara beslut för Uddevalla och dess invånare. Grundläggande i framtagandet av ÖK Idé har varit öppenhet och vilja till gemensam insyn i varandras verksamheter. Denna kultur ska genomsyra även det framtida samarbetet mellan kommunen och idéburen sektor.

ANSVAR OCH ÅTAGANDEN

Parterna har ansvar för att ÖK Idés mål och syfte ska uppfyllas, tillsammans och var för sig.

Gemensamt ansvar:

- Värdegrunden med överenskommelsens principer ska genomsyra all samverkan
- Var och en för sig och gemensamt ska utveckla befintliga och nya former för samverkan
- Gemensamt upprätta en samverkansplan som ska omfatta:
 - o Prioriterade samhällsutmaningar att samverka kring
 - o Utveckling och stöd till lärande, kunskap och innovation som krävs för samverkan
 - o Beskrivning av organisation och dess uppdrag, årshjul, kommunikation och resurser för genomförande av aktiviteter i samverkansplanen.
- Båda parter ansvarar för samverkansplanen och för att arbetet organiseras, genomförs och följs upp.

Uddevalla kommun ansvarar för:

- Att resurser avsätts för processledare för vardera parten och för verksamhetsmedel.
- Att upprätthålla samverkansavtal med idéburen sektor kring processledare för att säkerställa kontinuerlig bemanning av uppdraget.
- I kommunstyrelsens styrfunktion ingår att leda och samordna ÖK Idé och för varje mandatperiod utse en politisk styrgrupp för densamma.
- Att utse representanter från kommunens förvaltningar som ska bemanna samverkansforum utifrån överenskommelsen.
- Kommunens samverkan med den idéburna sektorns organisationer ska finnas med som en del av kommunens övergripande styrkort.
- Att sprida information om överenskommelsen och samarbetsplanen inom den kommunala organisationen.
- Att göra en årlig uppföljning av samverkan mellan Uddevalla kommun och idéburen sektor i Uddevalla i kommunens uppföljningssystem.

Idéburen sektor i Uddevalla ansvarar för:

- Att utse representanter från anslutna organisationer som ska bemanna samverkansforum utifrån överenskommelsen.
- Att bidra till en årlig rapportering/uppföljning av samverkan mellan idéburen sektor i Uddevalla och Uddevalla kommun.
- Att sprida information om överenskommelsen och samarbetsplanen till aktörer inom den idéburna sektorn.
- De idéburna organisationerna åtar sig att utse och ta arbetsgivaransvar för de idéburna organisationernas processledare. Processledarens faktiska lönekostnader finansieras av Uddevalla kommun enligt särskilt avtal.

Processledarna från respektive part ansvarar gemensamt för:

ÖK Idé samordnas av Uddevalla kommun och den idéburna sektorn tillsammans. Det övergripande uppdraget till processledarfunktionen är att främja möjligheterna för kommunen och de idéburna organisationerna att samverka kring aktuella samhällsutmaningar.

I processledarnas ansvar ingår samordning i upprättande och uppföljning av samverkansplanen, budgetering av verksamhetsmedlen, samt att värna det gemensamma ansvaret för överenskommelsen och dess principer.

Utvärdering och revidering

ÖK Idé ska utvärderas och revideras 2026.

Konsekvenser av borttaget initiativ gällande IOP och Café Svea gällande Kommunledningskontoret

Bakgrund:

Café Svea och Arbetsmarknadsavdelningen har samverkat sedan 2018 med att samverka kring deltagare som behöver utveckling men också erbjuds rätt aktivitet efter sin förmåga.

Under april-2019 avstannade alla anvisningar till såväl Café Svea som kommunen. Arbetsförmedlingen slutade att göra anvisningar på grund av tidsbrist då de skulle reformeras och omorganiseras.

Café Svea som hade haft ca 10-15 anvisade på arbetsträning från AF förlorade intäkter på uppskattningsvis 1 mkr/året.

När Café Svea kom med initiativ gällande IOP så hanterades och processades detta inom socialförvaltningen trots att arbetsträningar var angivet i initiativet.

När socialförvaltningen fattat sitt beslut om att ingå ett IOP med Café Svea kom ärendet till Arbetsmarknadsavdelningen.

Eftersom inte kommunen kan köpa arbetsträningsplatser utan är precis som Café Svea en utförare åt Arbetsförmedlingen fick undertecknad och Café Sveas ordförande Annelie Gustafsson samtal om vilka behov vi tillsammans har och hur vi kan skapa utvecklingsmöjligheter åt kommunens arbetslösa.

Resultatet blev att vår överenskommelse i IOP skulle leda till att Arbetsmarknadsavdelningen får två utvecklingsplatser hos Café Svea och en utvecklingsplats för handledaruppdrag.

Konsekvenser:

- Färre externa platser, lågtröskelverksamhet för personer i långvarigt försörjningsstöd. Detta blev ingen större effekt eftersom det rörde sig om 2-3 platser men hade underlättat att ha som komplement till kommunens och förvaltningars övriga platser som oftast kräver mer arbetsförmåga, språkkunskaper och både social och viss yrkeskompetens.

Lärdomar:

- Nästa gång måste vi spela in berörda nämnder, förvaltningar i god tid så att inte det tolkas som att den lilla detaljen löser vi sedan. I detta fallet var den lilla detaljen ganska stor då Café Svea förlorade stora intäkter från AF och som sagt, kommunen köper inte de tjänsterna utan är på samma sätt drabbad ekonomiskt av stoppade anvisningar. Kan nämnas att för kommunens del förlorade vi ca 4 mkr på årsbasis genom stoppet på

2 (2)
Dnr:

anvisningar. Givetvis det viktigaste, att våra arbetslösa inte fick arbetsmarknadsåtgärder på över ett år – det är ju den största konsekvensen.

Pia Strömsholm

Konsekvenser för socialtjänsten och dess verksamheter kopplat till tillbakatagandet av initiativet om IOP med Café Svea

Målet med verksamheten för IOP Café Svea var att vara en träffpunkt där människor får möjlighet att växa, mötas och känna gemenskap. Målet skulle nås genom att Café Svea drev en lunchrestaurang/café och samordnade aktiviteter på träffpunkten (samt via annan nämnd erbjuda arbetsträningsplatser). Målgrupp: personer med behov av social gemenskap och aktiviteter – en träffpunkt för kommunens invånare och andra intressenter.

Nuläge:

I ”lokalen” på Sofiedal har föreningen Soffan uppdraget (IOP Föreningen Soffan) att erbjuda olika aktiviteter för alla som har behov av social gemenskap, aktiviteter och bryta ensamhet i Ljungskile samt under vardagar kl 11-15 bemanna kafé. Uppdraget har pga pandemin inte kunnat utföras i den utsträckning som överenskommits. Uppföljning av IOP med föreningen Soffan sker senare i höst.

Utebliven verksamhet:

- Lunchrestaurang/café inkl bemanning och drift
- Aktivitetssamordning med berörda parter – Föreningen Soffan, Boendeföreningen, SHB och Socialtjänsten
- Servicevärd

Ekonomiska konsekvenser:

- Utebliven hyresintäkt för ”lokalen” på Sofiedal (servering, disk och matsal) tom maj 2022 – 2000kr/månad från april och ökning med 1 500 kr/månad till och med maj 2022
- Utebliven kostnad för servicevärd a 300 tkr/år

Andra konsekvenser:

- Blockförhyrningen av Sofiedal löper ut maj 2022

2 (2)
Dnr:

2021-09-15

Dnr KS 2021/00025

Handläggare

Utvecklare Annette Jonasson

Telefon 0522-69 60 49

annette.jonasson@uddevalla.se

Arbetsmarknads- och integrationsutskottets övriga informationsärenden 2021, oktober

Sammanfattning

Till mötet i oktober är tre informationer anmälda:

- Information om myndigheten Delmos rapport ”Segregation i Sverige” – årsrapport 2021 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling (ärendet är från förra sammanträdet då det utgick på grund av sjukdom)
- Vuxenutbildningens resultat T1 2021
- Ärendebalanslistan IOP (stående punkt). Ej föredragning

Information om myndigheten Delmos rapport ”Segregation i Sverige” – årsrapport 2021 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling

Delmos (delegationen mot segregation) kommer årligen att ge ut en rapport om segregation. Den här rapporten är den första. Under hösten 2021 kommer Delmos även att publicera ett unikt webbaserat uppföljningssystem, Segregationsbarometern. Det kommer att kunna användas som verktyg av bland annat kommuner och regioner för att de ska kunna mäta segregationen i sitt närområde, i syfte att veta var insatser behöver sättas in. Segregationsbarometern bygger på samma metod som rapporten. Uddevalla kommun är med i referensgruppen till segregationsbarometern.

I rapporten kan vi bland annat läsa;

- Med socioekonomisk boendesegregation menas att människor med till exempel olika inkomst eller yrken bor i olika bostadsområden.
- En majoritet av Sveriges befolkning bor i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Var sjunde person, cirka 1,4 miljoner svenskar, bor dock i områden med socioekonomiska utmaningar.
- År 1990 skulle 27 procent av låginkomsttagarna behöva flytta för att bo jämnt fördelade i förhållande till höginkomsttagarna. 2018 var motsvarande siffra 41 procent. Läs mer under rubriken Ärendebeskrivning.

Vuxenutbildningens resultat T1 2021

Våren 2021 har präglats av distansundervisning där ca en tredjedel av eleverna varit på plats. Tack vare snabb omställning till digitala verktyg i början av pandemin hos både elever och lärare är måluppfyllelsen fortsatt god, med ett medel på 91% godkända betyg av alla satta betyg. Arbetsplatsförlagt lärande och Lärande i arbete har fungerat mycket

2021-09-15

Dnr KS 2021/00025

bra med enstaka undantag. Distansundervisningen har inneburit utmaningar vad gäller kartläggning och bedömning och platsundervisning har prioriterats för elever i behov av stöd. De många anpassningar som gjorts under perioden har inneburit att utbildningar har genomförts med god kvalitet trots pandemin och utmaningarna den medför. Dock kan negativa konsekvenser ses inom sfi, bland annat genom att det tar längre tid för eleverna att nå betyg. Generellt är tryggheten, trivseln och studieron mycket hög bland eleverna. De problem som identifierats rör elever med svenska som andraspråk, vilket lett till att en ny insats med fokus på språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt planeras.

Ärendebalanslistan IOP

Läs aktuell status under rubriken Ärendebeskrivning. Ärendet är en stående statusuppdatering utan muntlig föredragning.

Beslutsunderlag

Kommunledningskontorets tjänsteskrivelse 2021-09-15
Delmos rapport "Segregation i Sverige" – årsrapport 2021 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling

Förslag till beslut

Arbetsmarknads- och integrationsutskottet beslutar

att notera informationen till protokollet

Ärendebeskrivning

Information om myndigheten Delmos rapport "Segregation i Sverige" – årsrapport 2021 om den socioekonomiska boendesegregationens utveckling

2021-07-05 Pressmeddelanden

Segregationen i Sverige har ökat kraftigt sedan 1990-talet. Höginkomsttagare och låginkomsttagare är de som lever mest segregerat. Skillnaderna mellan olika områdestyper i landet är så pass stora att det pekar på att platsen har betydelse för människors livschanser. Det visar Delegationen mot segregation (Delmos) idag i sin nya årsrapport.

–Segregation handlar om att människor med olika bakgrund lever skilda från varandra. Segregation blir ett problem när den leder till alltför stora skillnader i uppväxt- och levnadsvillkor. Då blir det svårare för människor att nå sin fulla potential och vi blir fattigare som samhälle, säger Anders Kessling, direktör på Delmos.

2021-09-15

Dnr KS 2021/00025

Regeringen har gett Delmos i uppdrag att visa hur den socioekonomiska boendesegregationen i Sverige har utvecklats. Resultatet presenteras i myndighetens årsrapport för 2021. Det är första gången som segregationen i Sverige nu mäts så brett.

Delmos rapport visar att den socioekonomiska boendesegregationen har ökat under perioden 1990 till 2018. Det är höginkomsttagarna och låginkomsttagarna som bor mest segregerat. Under hela perioden är höginkomsttagarna den grupp som bor mest åtskild från människor i andra inkomstgrupper men utvecklingen har varit störst för låginkomsttagarna. Nu bor de olika grupperna nästan lika segregerat.

–Sannolikheten att vi träffar personer som inte tillhör samma grupp som oss själva där vi bor har blivit mycket mindre de senaste 30 åren. Det riskerar att försämra sammanhållningen i samhället, säger Anders Kessling.

Nästan 60 procent av Sveriges befolkning bodde år 2018 i en kommun som var mer segregerad än vad den genomsnittliga nivån i riket var år 1990.

–Segregationen är inte bara ett storstadsfenomen, trots att den ofta framställs så. Stora delar av Sveriges befolkning bor i segregerade kommuner, där människor med olika inkomst bor i olika bostadsområden. Mer än hälften av Sveriges kommuner har exempelvis ett eller flera områden med socioekonomiska utmaningar, säger Anders Kessling.

Delmos har också haft i uppdrag att tillsammans med Statistiska centralbyrån (SCB) ta fram ett rikstäckande socioekonomiskt index. Utifrån detta index har myndigheterna definierat fem olika typer av områden, från områden med mycket stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Syftet med dessa områdestyper är att kunna analysera hur förutsättningarna för människor skiljer sig åt mellan olika bostadsområden.

–Det har tidigare inte funnits en vedertagen definition av områden utifrån socioekonomiska förutsättningar. Områdestyperna kommer att ge myndigheter, kommuner och andra beslutsfattare bättre förutsättningar att samordna verksamheter och insatser och därmed skapa förändring, säger Anders Kessling.

Delmos resultat visar att boende i områden med socioekonomiska utmaningar generellt sett har en lägre utbildningsnivå, arbetar i lägre utsträckning, har lägre inkomster, i högre grad bor i hyresrätt samt lever på mindre genomsnittlig bostadsyta än boende i andra typer av bostadsområden.

–Skillnaderna mellan olika typer av områden är stora. När det exempelvis kommer till andelen boende som förvärvsarbetar är det 31 procentenheter som skiljer områden med stora socioekonomiska utmaningar och områden med mycket goda socioekonomiska

2021-09-15

Dnr KS 2021/00025

förutsättningar åt. Det tyder på att platsen har betydelse för människors livschanser, säger Anders Kessling.

De senaste åren, sedan 2012, har segregationen minskat något, men det är allt för tidigt att prata om ett trendbrott. Rapporten visar att förändring av olika områdestyper visserligen är trögörlig, men inte omöjlig.

–Segregationen är ingen naturlag, den går att bryta. Delmos har med rapporten bidragit med en metod för hur man kan mäta och följa segregationen. Det kan ligga till grund för många aktörer som ska arbeta med att minska och motverka segregation, säger Anders Kessling.

Ärendebalanslistan IOP

Sammanställning av Uddevalla kommuns pågående överenskommelser om IOP, september 2021:

Idéburen part	Nämnd	Mål	Tidsperiod	Ekonomisk ersättning/år
Föreningen Saronhuset i Uddevalla	Socialnämnden	Saronhuset: Stödja människor i utsatt situation att söka gemenskap på Saronhuset. Minska antalet personer som brukar alkohol på offentlig plats. Ge stöd till personer som vill bort från missbruk. Noras akutboende: att erbjuda människor som lever i akut eller kronisk hemlöshet en tillfällig plats att övernatta på.	2016-05-19 – 2024-04-30	1 707 954 kr *
Överenskommelse om ensamkommande som fyller 18 år, Agapes vänner, Ljungskiles folkhögskola, Svenska Kyrkan, Rädda Barnen		Hållbar integration genom att låta asylsökande bo kvar i kommunen istället för att flyttas till migrationsverkets anläggningsboenden / samt att skapa förutsättningar för hållbar försörjning och varaktig integration på	2021-01-01 – 2022-12-31	800 tkr, totalt* Fördelning: 480/320

2021-09-15

Dnr KS 2021/00025

		arbetsmarknaden för unga tredjelandsmedborgare (TLM) 15-24 år		
Mötesplats Soffan	Socialnämnden	Aktivitetcenter för bättre folkhälsa genom social gemenskap. Skapa trygghet och trivsel i närområdet i Ljungskile.	2019-09-04 – 2021-12-31	
E-sporthall	Kultur och Fritid	Mötesplats för unga inom E-sport. Skapa möten mellan målgrupper, inspirera till en hälsosam livsstil och erbjuda gemenskap, öka deltagande i föreningsverksamhet, öppen ungdomsverksamhet.	2021-01-01-2022-12-31	250 000
Frivilligcentrum	Socialnämnden	Att genom en meningsfull gemenskap motverka utsatthet och ohälsa på grund av ensamhet hos invånare i Uddevalla kommun.	2021-01-01 – 2021-12-31	200 000
Synskadades riksförbund Uddevalla	Socialnämnden	Att ge invånare med syn- och hörselnedsättning stöd och träning för att kunna leva ett självständigt liv i hemmet, närmiljön och samhället.	2021-04-01 – 2023-03-31	200 000

* år för 2021. Ersättningen indexregleras därefter årligen enligt KPI. Basmånad är KPI oktober 2020 (336,97).

** Medlen kommer ursprungligen från de tillfälliga statsbidrag som kommunen erhållit för insatser för ensamkommande som fyller 18 år.

2021-09-15

Dnr KS 2021/00025

Initiativ till kommunen om samverkan genom IOP, september-2021

Detta är en sammanställning av initiativ som inkommit till kommunen och som kommunens arbetsgrupp- och styrgrupp för ÖK Idé utreder och arbetar vidare med just nu.

Idéburen part	Syfte	Ekonomisk ersättning/år	ev tidsperiod	Handläggs av:
Uddevalla Open Parasport	Samverkan för att utveckla parasporten i Uddevalla			ÖK Idé styrgrupp, +arbetsgrupp
Mobil Kulturverkstad, ABF i Fyrbodal	Att unga ungdomar i åldern 10-15 år boendes i Tureborg, Dalaberg, Hovhult, Lane, Herrestad, Ljungskile och Bokenäs med närområden ska ges förutsättningar att kunna ta del av och utöva kultur i flera olika former via "Mobil Kulturverkstad i samverkan"	Kring 680 tkr	3 år	ÖK Idé arbetsgrupp
Uddevalla Golfklubb	Genom fysisk aktivitet skapa förutsättningar för äldre och personer med funktionshinder att få bättre livskvalitet och fysisk status.		1,5 år	Första kontakt tas via AMA

Peter Larsson
Kommundirektör

Annette Jonasson
Utvecklare

DELEGATIONEN
MOT SEGREGATION

Segregation i Sverige

– ÅRSRAPPORT 2021 OM DEN SOCIOEKONOMISKA
BOENDESEGREGATIONENS UTVECKLING

DELEGATIONEN
MOT SEGREGATION

Delegationen mot segregation, 2021
Diarienummer: DELMOS 2021/334
Årsrapporten består av 134 sidor.

Illustrationer: Kari Modén

Layout: Global Reporting

Innehållsförteckning

Förord	5
Sammanfattning	7
1 Inledning	14
1.1. Om uppdragen.....	15
1.2. Tolkning av uppdragen.....	15
1.3. Genomförande.....	17
1.3.1. Den socioekonomiska boendesegregationens utveckling	17
1.3.2. Områdestyper och socioekonomiskt index.....	19
1.3.3. Områdesanalys.....	20
1.4. Disposition	21
2 Om segregation	22
2.1. Vad är segregation?.....	22
2.1.1. Segregation och integration.....	24
2.2. Varför uppstår segregation?	25
2.2.1. Strukturella orsaker	25
2.2.2. Individuella preferenser.....	27
2.3. Socioekonomisk och etnisk segregation	28
2.4. Därför är segregation en samhällsutmaning.....	30
2.4.1. Ojämlika livschanser.....	30
2.4.2. ...Som leder till samhälleliga konsekvenser	32
2.5. Segregationen i Sverige inte en nutida företeelse	34
2.6. Politiska satsningar för att minska och motverka segregation.....	36
3 Resultatredovisning – utvecklingen av den socioekonomiska boendesegregationen	40
3.1. Olika inkomstgrupper har olika utbildningsnivå och ställning på arbetsmarknaden	42
3.2. Låginkomsttagare och höginkomsttagare är de grupper som bor mest åtskilda.....	44
3.3. Den socioekonomiska boendesegregationen har ökat över tid.....	49
3.4. Segregationen inte uteslutande ett storstadsfenomen	51
4 Resultatredovisning – områdestyper	54
4.1. Olika benämningar på områden med socioekonomiska utmaningar	57
4.2. Områdestyper beskriver olika socioekonomiska förutsättningar	58
4.3. Fler områden med socioekonomiska utmaningar	61
4.4. Ett områdes socioekonomiska status är trögörslig.....	63
4.5. Majoriteten av alla i Sverige bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar	64
4.5.1. Ojämn fördelning av inrikes och utrikes födda mellan områdestyperna ...	65
4.6. Områden med socioekonomiska utmaningar finns i stora delar av Sverige.....	67
4.7. Skillnaderna gällande utbildning är stora.....	70
4.7.1. Högre utbildningsnivå i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar	70
4.7.2. Andelen som slutfört gymnasiet är lägre i områden med socioekonomiska utmaningar	73

4.8. Anknytning till arbetsmarknaden varierar mellan områdestyperna.....	76
4.8.1. Störst andel förvärvsarbetande i områdestyp 4 och 5.....	77
4.8.2. Andel unga som varken arbetar eller studerar är störst i områden med socioekonomiska utmaningar och socioekonomiskt blandade områden.....	80
4.9. Hur man bor skiljer sig åt.....	82
4.9.1. Stora skillnader i upplåtelseform efter områdestyp.....	82
4.9.2. Utrikes födda i områden med socioekonomiska utmaningar bor på minst yta.....	85
4.10. Områdestyperna som verktyg för att mäta och följa segregation.....	86
5 Avslutande diskussion om segregation som samhällsutmaning.....	88
5.1 Vi lever och verkar alltmer separerade från varandra... ..	89
5.2 Det går att förändra segregationens utveckling	92
Referenser	96
Bilagor.....	105
Bilaga 1 Data, metod och material, kapitel 3.....	106
Bilaga 2 Rikstäckande index	111
Bilaga 3 Data och indelningar, kapitel 4	128

Förord

Segregation handlar om att människor lever och verkar separerade från varandra. Det innebär att det uppstår koncentrationer av människor med liknande egenskaper i till exempel bostadsområden, i olika skolor och på delar av arbetsmarknaden.

I den här rapporten svarar Delegationen mot segregation (Delmos) på ett uppdrag från regeringen som handlar om hur en central del av segregationen, den socioekonomiska boendesegregationen, har utvecklats i Sverige. Forskning visar att socioekonomiska faktorer ofta ligger till grund även för andra former av segregation. Det är första gången som segregationen mäts så brett – både genom att myndigheten redovisar graden av segregation i hela landet och analyserar segregationens uttryck i olika typer av områden.

I rapporten redovisas också ett annat regeringsuppdrag där Delmos tillsammans med Statistiska Centralbyrån (SCB) definierar och beskriver socioekonomisk status i samtliga områden i Sverige. Båda dessa uppdrag ger såväl regeringen som myndigheter, kommuner, civilsamhälle och företag underlag för att samordna verksamheter och insatser mot segregation.

Segregation är ett känsligt ämne. En orsak till det torde vara att det handlar om olika former av åtskillnad mellan människor och att det i allmänhet ses som något som är oönskat i ett samhälle. Med den här rapporten som underlag bidrar Delmos med kunskap i samtalet om segregation och en beskrivning av hur den socioekonomiska segregationen har utvecklats sedan 1990-talet. Har den ökat och hur mycket? För vilka grupper har den ökat mest? Vad karaktäriserar olika områden när det kommer till utbildningsnivå, hur många som har ett arbete och hur man bor?

Delmos rapport visar att det främst är höginkomsttagarna och låginkomsttagarna som lever mest segregerat. Andelen av den svenska befolkningen som bor i medelinkomstområden har minskat. Segregation är inte enbart ett storstadfenomen. Segregationen omfattar många kommuner och städer i Sverige. Även om graden av segregation varierar, bor stora delar av den svenska befolkningen i kommuner som är segregerade. Segregationen är till exempel omfattande i Sveriges 10 största kommuner och nästan 60 procent av Sveriges befolkning

bodde år 2018 i en kommun som var mer segregerad än vad den genomsnittliga nivån i riket var år 1990.

Segregation kan skapa problem när den leder till alltför olika uppväxt- och levnadsvillkor. I rapporten beskrivs ett antal skillnader som är av sådan omfattning att det finns skäl att utgå från att uppväxt- och levnadsvillkoren påverkas negativt och att segregationen därför är ett samhällsproblem.

I rapporten redovisas en metod för att mäta och följa upp segregation på bred basis. I höst kommer även andra aktörer att kunna använda sig av metoden när Delmos publicerar Segregationsbarometern, ett webbaserat statistikverktyg för att mäta och följa segregation, som blir tillgängligt för alla.

Som andra utmaningar som handlar om hur vi bygger vårt samhälle, är segregation också möjlig att påverka. Delmos rapport bidrar med verktyg i den förändringen.

Huddinge, den 5 juli 2021

Anders Kessling, direktör för Delegationen mot segregation

Sammanfattning

Delegationen mot segregation (Delmos) har haft två regeringsuppdrag med syfte att kartlägga och analysera hur segregationen ser ut idag och hur den har utvecklats över tid:

- 1.** Att genomföra en kartläggning och analys av den socioekonomiska segregationen i Sverige (A2019/02318/IAS, delvis A2019/022286/SV).
- 2.** Att tillsammans med Statistiska centralbyrån (SCB) utveckla ett rikstäckande index över områdets socioekonomiska status (A2020/01734/SV).

Delmos har genomfört uppdragen genom en kvantitativ ansats. Myndigheten har utgått från svenska registerdata tillhandahållna av SCB.

För att genomföra uppdrag 1, att analysera den socioekonomiska boendesegregationens utveckling, har myndigheten beräknat två olika index: ojämlikhetsindex och segregationsindex. De används för att mäta graden av segregation. Indexen mäter skillnader i olika inkomstgruppers bosättningsmönster mellan mindre geografiska områden, demografiska statistikområden (DeSO:n), i en kommun. Indexen ger en samlad bild över hur omfattande segregationen är och hur segregationens utveckling ser ut över tid.

För att genomföra uppdrag 2, att tillsammans med SCB utveckla ett rikstäckande index som belyser hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status, har Delmos tillsammans med SCB tagit fram två olika typer av mått: ett socioekonomiskt index och områdestyper. Måtten utgår från en annan geografisk indelning, regionala statistikområden (RegSO:n). Områdestyperna är en klassificering av RegSO:n utifrån det socioekonomiska indexet. Totalt finns fem områdestyper, från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

För att bidra till ökad förståelse för skillnader mellan områdets olika socioekonomiska förutsättningar, har myndigheten valt att göra en analys med utgångspunkt i områdestyperna. Områdestyperna är ett viktigt komplement till

ojämlikhetsindex och segregationsindex. Områdestyperna lyfter fram områdets olika socioekonomiska förutsättningar och ger en indikation på några av segregationens uttryck medan de andra måtten beskriver graden av segregation i kommuner och i riket.

De båda regeringsuppdragen är nära sammankopplade och kompletterar varandra i att ge en större kunskap och förståelse för hur den socioekonomiska boendesegregationen ser ut i Sverige. Det övergripande syftet med rapporten är att bidra till en ökad förståelse och kunskap om segregation, dess utveckling och nuläge, samt om varför segregationen är viktig att minska och motverka.

Rapporten innehåller följande:

- Introduktion till segregation.
- Analys av den socioekonomiska boendesegregationens utveckling och nuläge i Sverige.
- Områdesanalys som baseras på områdestyper och ett socioekonomiskt index.
- Avslutande diskussion.

Om segregation

Segregation innebär att människor lever och verkar separerade från varandra. Denna åtskillnad innebär att människor med liknande karaktäristika koncentreras i exempelvis olika bostadsområden, i olika skolor och på delar av arbetsmarknaden.

Det finns olika typer av segregation. I denna rapport beskrivs den socioekonomiska boendesegregationen.¹ Den socioekonomiska boendesegregationen handlar om att människor är uppdelade i olika bostadsområden utifrån utbildningsnivå, yrkesgrupp eller tillgången till ekonomiska resurser. Eftersom bostadens plats påverkar livschanser, exempelvis genom barns tillgång till utbildning och vuxnas möjligheter till ett arbete, har platsen stor betydelse för konsekvenserna av segregationen.

Segregation är ett relationellt tillstånd. Att det är relationellt innebär att det handlar om en jämförelse mellan minst två olika grupper av människor med olika bakgrund och minst två olika geografiska områden. Segregation pekar alltså ut en såväl rumslig som social relation mellan olika områden. Segregation innebär därmed att det finns en ojämn fördelning av olika

¹ I rapporten används begreppen socioekonomisk boendesegregation och socioekonomisk segregation synonymt.

befolkningsgrupper inom exempelvis ett geografiskt område som en tätort, en kommun eller ett län.

En åtskillnad kan ge såväl positiva som negativa konsekvenser för den enskilda individen, men om skillnaderna är för stora, kan de negativa konsekvenserna segregationen för med sig även påverka samhället i stort. Individer som lever i områden med goda socioekonomiska förutsättningar eller som har möjligheter att tillgodogöra sig en utbildning och en lämplig bostad, kan uppleva segregationen i samhället som mindre problematisk. De negativa konsekvenserna som segregationen kan medföra är mer påtagliga och de drabbar i större utsträckning de som bor i områden med socioekonomiska utmaningar. Följden av detta är att barns och ungas chanser i livet skiljer sig åt och att även vuxna kan ha skilda livsvillkor beroende på var de bor.

Generellt lyfts två orsaksförklaringar till segregation fram. Det handlar dels om strukturella orsaker, som innefattar de möjligheter och de restriktioner som finns i samhället och som inte är valbara för individen, dels om individuella preferenser, som innefattar de beteenden, val och beslut som människor kan eller inte kan ta. Dessa samverkar med varandra.

Genom åren har staten gjort olika satsningar för att motverka segregationen och minska dess negativa konsekvenser för boende i områden med socioekonomiska utmaningar. Studier visar att många av satsningarna har haft betydelse både för områden och individer, men att de inte har lett till en minskad segregation (Andersson & Holmqvist, 2019). En förklaring till detta är att fokus snarare legat på att kompensera de individer som drabbats hårdast av segregationen än på att motverka de bakomliggande orsakerna och det som driver segregationsprocessen. Av denna anledning är en bättre balans mellan insatser inriktade på att lyfta individer och insatser inriktade på att förändra strukturer önskvärd.

För att kunna motverka segregationen och minska dess negativa konsekvenser för individer, områden och samhället i stort, behövs kunskap om hur den socioekonomiska boendesegregationen ser ut och hur förutsättningarna kan skilja sig åt mellan olika områden.

Utvecklingen av den socioekonomiska boendesegregationen

Med socioekonomisk boendesegregation avses den ojämna fördelningen av olika yrkes- eller inkomstgrupper mellan olika bostadsområden i en stad eller en kommun. Socioekonomisk boendesegregation innebär alltså att det finns skillnader i individers inkomst mellan olika bostadsområden.

Den socioekonomiska boendesegregationen påverkas av såväl strukturella som individuella orsaker. Svensk forskning visar att den socioekonomiska segregationens utveckling i stor utsträckning kan förklaras av ökade inkomstskillnader (Liang, 2020; Scarpa, 2016). Eftersom segregationen också samvarierar med mer kortsiktiga förändringar i den ekonomiska konjunkturen och inkomst-
ojämlikheten, krävs att utvecklingen analyseras över många år.

Resultaten av analysen visar att den socioekonomiska boendesegregationen generellt ökar i Sverige under perioden 1990–2018. Under 2010-talet minskar segregationen något men det är svårt att i dagsläget avgöra huruvida denna minskning utgör ett trendbrott. Under tidsperioden visar segregationsindex en tilltagande uppdelning av personer i olika inkomstgrupper mellan olika bostadsområden. Den socioekonomiska boendesegregationen är som mest uttalad för de minst och mest resursstarka grupperna. Det är också dessa grupper som bor mest åtskilda från personer i andra inkomstgrupper.

År 1990 skulle ungefär 27 procent av den del av befolkningen som hade lägst inkomster behövt flytta till ett annat bostadsområde för att deras bosättningsmönster skulle likna bosättningsmönstret bland de som hade högst inkomster. År 2018 var motsvarande siffra ungefär 41 procent, vilket innebär en betydande ökning om 14 procentenheter över 28 år.

Resultaten av analysen visar också att andelen av den svenska befolkningen som bor i medelinkomstområden minskar under aktuell tidsperiod. Denna minskning motsvaras till största del av en tilltagande andel av befolkningen som är bosatta i låginkomstområden. Andelen som bor i höginkomstområden tilltar också under perioden, men inte lika markant. Resultaten tyder dock på en ökad åtskillnad mellan bostadsområden med låg- och höginkomsttagare.

Segregationen är inte uteslutande ett storstadsfenomen. Ungefär 37 procent av den svenska befolkningen bor år 2018 i en kommun där graden av segregation motsvarar eller är högre än riksgenomsnittet. Ungefär 50 procent bor i kommuner där segregationen är högre idag än den i genomsnitt var i riket år 1990. Den socioekonomiska segregationen varierar mellan kommuner men resultaten visar inte desto mindre att segregationen år 2018 omfattar stora delar av befolkningen.

Områdesanalys

Områdestyperna syftar till att belysa hur de socioekonomiska förutsättningarna ser ut över hela riket.

Resultatredovisningen för områdestyperna utgår från ett relationellt perspektiv, vilket innebär att hela skalan från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar beaktas i analysen av skillnader mellan de olika områdestyperna. Det handlar om att se till hur de olika områdestyperna fördelas över hela riket, för att skapa en god bild av de socioekonomiska förutsättningarna på lokal, regional och nationell nivå.

Det finns flera benämningar på områden som anses vara utsatta, exempelvis ”utanförskapsområden” och ”segregerade områden”. Olika aktörers begrepp och definitioner tas fram med olika metoder och används i olika syften. Delmos och SCB har utifrån ett socioekonomiskt index identifierat fem områdestyper:

- Områdestyp 1 – områden med stora socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 2 – områden med socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 3 – socioekonomiskt blandade områden
- Områdestyp 4 – områden med goda socioekonomiska förutsättningar
- Områdestyp 5 – områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Områdestyp 1 och 2 går under samlingsnamnet områden med socioekonomiska utmaningar. Boende i dessa områden är i högre utsträckning lågutbildade, lever i högre utsträckning med låg ekonomisk standard (har mycket låga inkomster) och uppbär i högre utsträckning ekonomiskt bistånd och/eller är arbetslösa längre än sex månader jämfört med genomsnittet i riket. Det omvända gäller för boende i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Analysen visar att andelen områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och områdestyp 2) ökar under perioden 2011–2019. Detsamma gäller områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4). Andelen socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3) minskar under perioden och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5) är relativt stabil.

Analysen visar att sannolikheten för att ett RegSO-område förblir i samma områdestyp ligger på mellan cirka 89–95 procent. Resultatet tyder på att ett områdes socioekonomiska status är svår att förändra och att förändringar kan förväntas ske gradvis över en längre tidsperiod. De förändringar som sker

innebär mest sannolikt ett byte till en intilliggande kategori i områdesindelningen.

Över hälften av Sveriges befolkning (5,4 miljoner människor) bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar år 2019. En relativt stor andel av Sveriges befolkning (22,2 procent) bor i ett socioekonomiskt blandat område (områdestyp 3). Det motsvarar cirka 2,3 miljoner människor. Vidare utgör andelen av befolkningen i områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och 2) 13,5 procent. Det motsvarar ungefär 1,4 miljoner människor, varav 550 000 i områdestyp 1. För områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar är andelen 11,3 procent, vilket motsvarar cirka 1,2 miljoner människor.

Andelen kvinnor och män är relativt jämnt fördelad inom de olika områdestyperna även om det i områdestyp 1 och 2 bor något fler män. Inrikes och utrikes födda bor i samtliga områdestyper. Andelen inrikes födda är större i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4 och 5) jämfört med riket. I områdestyperna 1 och 2 (områden med socioekonomiska utmaningar) är andelen boende som är utrikes födda större än i de övriga områdestyperna. Andelen barn och unga (individer 0–19 år) är lika stor i områden med stora socioekonomiska utmaningar som i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Områdestyperna syftar till att belysa hur de socioekonomiska förutsättningarna ser ut över hela riket. 59 procent (170 kommuner) av Sveriges 290 kommuner har ett eller flera RegSO:n som definieras som områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och 2). 31 procent (89 stycken) av kommunerna har ett eller flera RegSO:n som definieras som områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5).

Avslutande diskussion om segregation som samhällsutmaning

Att förstå de skilda socioekonomiska förutsättningarna i befolkningen utifrån fakta och statistik är en viktig utgångspunkt i arbetet med att minska och motverka segregation. När fakta skapat förståelse finns förutsättning att skapa förändring. Genom att dels beräkna index för att mäta graden av segregation, dels göra en områdesanalys, kan myndigheten nu ge en bättre bild än vad som tidigare har funnits av den socioekonomiska segregationen i Sverige idag.

Vi lever och verkar alltmer separerade från varandra. Även om styrkan i den socioekonomiska segregationen varierar mellan olika kommuner, har den socioekonomiska segregationen generellt ökat. Områdesanalysen visar också på stora skillnader beträffande utbildning, sysselsättning och boende mellan olika områden i Sverige, både bland unga och vuxna. Givet att unga utgör Sveriges framtid är det särskilt allvarligt att de socioekonomiska förutsättningarna i bostadsområdet samvarierar med deras utbildnings- och arbetsmarknadsutfall.

Det finns dock en blandning av individer med olika förutsättningar i samtliga områdestyper varför det är en allt för ensidig slutsats att det endast är människor som bor i områden med socioekonomiska utmaningar som är i behov av riktade insatser. För att förbättra livchanserna för alla behöver man därmed ta i beaktande såväl konsekvenserna av att bo och växa upp i ett område med socioekonomiska utmaningar som att individer, oavsett var de bor, får tillgång till rätt stöd.

Regeringen och flera statliga utredningar har de senaste åren kommit med förslag som har bäring på arbetet med att minska och motverka segregation. Eftersom inkomstjämligheten i samhället till stor del förklarar segregationens tillväxt, har förslagen ofta en inriktning mot att stärka förutsättningarna för utbildning och arbete. Utvärderingar av tidigare satsningar mot segregation visar dock att insatser också behöver riktas mot bakomliggande orsaker till segregationen. Det handlar om att i grunden påverka de mekanismer och strukturer som leder till segregation på lokal, regional och nationell nivå. För att på sikt kunna minska och motverka segregation krävs en balans mellan olika typer av insatser.

För att öka effekterna av genomförda åtgärder så att de leder till en långsiktig förändring, bör de i högre grad utgå från kunskap och ske genom sektorsövergripande samordning. Utvecklingen på bostadsmarknaden, inom utbildningsväsendet och på arbetsmarknaden har betydelse för hur den socioekonomiska boendesegregationen formas, men det krävs mer kunskap om hur dessa politikområden är sammankopplade och påverkar varandra. Segregation är ingen naturlag utan den går att ändra. Det är av stor vikt att samhället kraftsamlar för att minska och motverka segregationen för att skapa ett socialt hållbart samhälle – ett samhälle med likvärdiga uppväxt- och levnadsvillkor och goda livschanser för alla oavsett var de bor.

Inledning

Segregation är en av de stora utmaningarna som samhället står inför idag och frågan har uppmärksammats politiskt under en längre tid. Förekomsten av socioekonomisk boendesegregation i Sverige är dock inget nytt fenomen. Det har länge funnits indikationer på att den socioekonomiska boendesegregationen har ökat. Den socioekonomiska boendesegregationen kan i stor utsträckning förklaras av ökade inkomstskillnader i samverkan med flera andra faktorer, så som exempelvis utvecklingen på bostads- och arbetsmarknaden.

Segregationen handlar om att människor lever och verkar separerade från varandra. Denna åtskillnad innebär att det uppstår koncentrationer av människor med liknande karaktäristika i till exempel bostadsområden, i olika skolor och på delar av arbetsmarknaden.

Segregation är ett problem när den leder till att människor får alltför ojämlika uppväxt- och levnadsvillkor beroende på var de lever och verkar. En alltför ojämnt fördelad tillgång till viktiga resurser såsom skolor och vårdinrättningar av god kvalitet, liksom tillgången till olika arbetsmarknader och arbetstillfällen, har effekter för både samhälle och individ. Vilka kompisar och förebilder elever har i skolan, vilka personer människor möter i sin vardag och vilka nätverk de har tillgång till, har betydelse för deras liv. I vissa bostadsområden finns också en högre risk för att exponeras för kriminalitet, otrygghet och våld. Genom att skapa avstånd mellan olika grupper i befolkningen, påverkar segregationen också sammanhållningen i samhället.

För att bryta segregationen krävs ofta ett tvärsektorielt angreppssätt. Om fler människor utbildas och får arbete, påverkar det deras möjligheter att skaffa bostad. En ökande segregation har därmed flera potentiellt mycket viktiga konsekvenser för välfärdspolitiken. Det finns också goda skäl till att det bör finnas tydliga incitament för utbildning, arbete och egenförsörjning. Detta skulle dock även kunna innebära att samhället drar isär ytterligare, det vill säga att segregationen exempelvis skulle kunna öka mellan grupper som har en lägre utbildningsnivå och de som har en högre utbildningsnivå. Det handlar därför inte om att se de olika faktorerna som motsatsförhållanden – högre utbildning eller jämlika villkor – utan snarare om att dessa behöver vägas

samman till ett helhetsperspektiv. Politiken bör utformas på ett sätt som både skapar incitament till utbildning och arbete samtidigt som förutsättningar skapas för tillräckligt likvärdiga livsvillkor för såväl vuxna som barn.

För att förbättra människors livschanser och skapa goda förutsättningar för ett samhälle som håller samman, är det centralt att minska och motverka segregationen. Ett viktigt steg i denna riktning handlar om att kartlägga och analysera hur det faktiskt ser ut och hur segregationen har utvecklats över tid. Med den här rapporten vill Delegationen mot segregation (Delmos) bidra till ökad förståelse och kunskap om segregation. Detta gör myndigheten bland annat genom att beskriva den socioekonomiska boendesegregationens utveckling på nationell nivå. I syfte att ytterligare fördjupa bilden av segregationens uttryck, presenterar myndigheten en områdesanalys för att belysa den geografiska platsens betydelse, det vill säga hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status.

1.1. Om uppdragen

Regeringen gav Delmos i regleringsbrevet för 2020 i uppdrag att genomföra en kartläggning och analys av utvecklingen av socioekonomisk segregation i Sverige (A2019/02318/IAS, A2019/022286/SV delvis). Under perioden fick myndigheten även i uppdrag av regeringen att tillsammans med Statistiska centralbyrån (SCB) utveckla ett rikstäckande index som belyser hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status (A2020/01734/SV).

Då arbetet med att kartlägga och analysera den socioekonomiska segregationens utveckling är nära sammankopplat med arbetet med att ta fram ett rikstäckande index, levererar myndigheten båda regeringsuppdragen i denna rapport.

1.2. Tolkning av uppdragen

Regeringsuppdragen ligger inom ramen för Delegationen mot segregationens kunskapsuppdrag. Kunskapsuppdraget innefattar att förse regeringen med analyser, utredningar och sektorsövergripande uppföljningar av utvecklingen i frågor som rör segregation samt att bidra till kunskapsutveckling inom segregationsområdet. Myndigheten har tolkat att regeringsuppdragen handlar om att:

1. Analysera den socioekonomiska boendesegregationens utveckling och nuläge i Sverige. Nuläge avser år 2018 och utvecklingen avser tidsperioden

1990–2018. Denna analys genomförs med hjälp av vedertagna mått på graden av segregation: segregationsindex och ojämlikhetsindex. Resultatet av regeringsuppdraget (A2019/02318/IAS, A2019/022286/SV delvis) presenteras i kapitel 3.

- 2.** Att tillsammans med SCB utveckla ett rikstäckande index som belyser hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status: ett socioekonomiskt index. Resultatet av regeringsuppdraget (A2020/01734/SV) presenteras i bilaga 2.

Dessutom har Delegationen mot segregation valt att presentera en utförligare områdesanalys baserat på resultatet av det socioekonomiska indexet i regeringsuppdraget (A2020/01734/SV). Områdesanalysen ska bidra till ökad förståelse för den geografiska platsens betydelse. Nuläge avser i områdesanalysen år 2018 eller år 2019 och utvecklingen avser tidsperioden 2011–2019. Myndighetens tillgång till statistik avgör vilket senaste året är i analysen. Resultatet presenteras i kapitel 4.

Båda regeringsuppdragen är nära sammankopplade med Delmos arbete med att ta fram ett webbaserat uppföljningssystem för segregation, Segregationsbarometern. Myndigheten avser att lansera Segregationsbarometern under hösten 2021.

SEGREGATIONSBAROMETERN

Segregationsbarometern är ett webbaserat uppföljningssystem för segregation i Sverige.

Systemet innehåller ojämlikhetsindex och områdestyper (som utgår från det socioekonomiska indexet). Det innehåller även viktiga indikatorer inom socioekonomi, boende och samhällsservice, utbildning, arbetsmarknad, demokrati och civilsamhälle samt hälsa.

Segregationsbarometern gör det möjligt att mäta och följa upp segregationen och dess utveckling sektorsövergripande och på flera olika geografiska nivåer.

Delmos har utvecklat Segregationsbarometern i syfte att stödja aktörer i att utföra ett strategiskt och kunskapsbaserat arbete mot segregation.

1.3. Genomförande

I genomförandet av uppdragen har Delegationen mot segregation utgått från svenska registerdata från SCB. För en utförlig beskrivning av vilka statistiska källor som har använts i rapportens olika delar, se bilaga 1 och 3. Nedan ges en kort sammanfattning av hur myndigheten har gått till väga för att besvara regeringsuppdragen och genomföra områdesanalysen.

1.3.1. Steg 1: den socioekonomiska boendesegregationens utveckling

Den här rapporten tar sin utgångspunkt i den socioekonomiska boendesegregationen i enlighet med regeringsuppdraget. Det innebär således att utvecklingen av exempelvis den etniska segregationen inte kommer att studeras i denna rapport. Däremot kommer skillnader och likheter mellan inrikes och utrikes föddas socioekonomiska förutsättningar och boende att belysas närmare via en områdesanalys (se avsnitt 1.3.3).

För att ge en nulägesbild över den socioekonomiska boendesegregationen samt dess utveckling över tid, har Delmos gjort flera val gällande hur befolkningen ska delas in, hur bostadsområden ska definieras samt vilka mått som ska användas för att mäta graden av segregation. Mer information om den statistik som myndigheten använder och beräkning av de olika indexen, finns i kapitel 3 och i bilaga 1.

För att svara på graden av segregation används två mått: segregationsindex och ojämlikhetsindex. Segregationsindex och ojämlikhetsindex mäter skillnader i bosättningsmönster mellan olika inkomstgrupper i befolkningen och hur ojämnt eller jämnt fördelade dessa är mellan olika bostadsområden i exempelvis en kommun. Ju högre värdet är på ett index, desto högre är graden av segregation. För att beräkna de två olika måtten delas befolkningen in i fem lika stora inkomstgrupper, så kallade kvintiler. Segregationsindex mäter hur ojämnt fördelad en specifik inkomstgrupp är gentemot resten av inkomstgrupperna. Då resultatet av segregationsindex visar att det är inkomstgrupperna med lägst respektive högst inkomst som bor mest segregerat, har Delegationen mot segregation även mätt segregationen med ett ojämlikhetsindex. Ojämlikhetsindex mäter hur ojämnt fördelad inkomstgruppen med lägst inkomst är gentemot inkomstgruppen med högst inkomst. Det inkomstbegrepp som ligger till grund för indelningen är disponibel inkomst per konsumtionsenhet för individer 20 år eller äldre, den 31 december ett givet år.

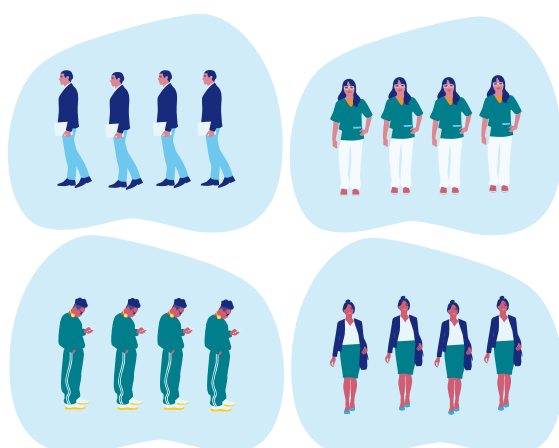
Som analysenhet används Demografiska Statistikområden (DeSO:n). DeSO-indelningen togs fram av SCB under 2018 i syfte att användas för uppföljning av socioekonomisk boendesegregation. Indelningen är den finaste geografiska indelning som finns tillgänglig. DeSO-indelningen är lämplig för att studera socioekonomisk boendesegregation eftersom indelningen har skapats utifrån naturliga avgränsningar i miljön, till exempel gator, järnvägar och olika bebyggelsekoncentrationer, vilket ökar sannolikheten att bostadsområdenas egenskaper liknar den faktiska boendemiljön som individerna upplever och påverkas av.

Segregationsindex och ojämlikhetsindex svarar alltså på hur jämnt eller ojämnt fördelade personer i en inkomstgrupp är jämfört med en annan grupp i olika bostadsområden i exempelvis en kommun. För att skapa en ökad förståelse för vad indexen beskriver, illustrerar figur 1 ett exempel på vad hög och låg grad av segregation innebär.

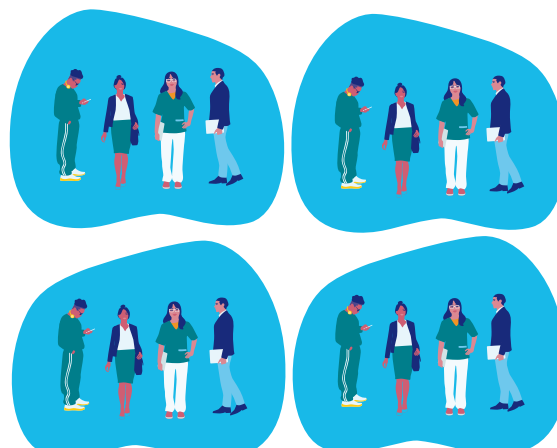
Anta att figur 1 illustrerar en kommun med fyra bostadsområden (DeSO:n). I den vänstra panelen av figuren bor hög- och låginkomsttagare separerade från varandra, vilket innebär att det råder en ojämn fördelning av hög- och låginkomsttagare i kommunen och därmed en hög grad av segregation. I den högra panelen av figuren bor hög- och låginkomsttagare blandade i kommunens bostadsområden, vilket innebär en jämn fördelning av hög- och låginkomsttagare och en låg grad av segregation.

Figur 1.

Hög grad av segregation

Låg grad av segregation

VAD ÄR DESO?

Demografiska statistikområden, DeSO, är SCB:s indelning av Sverige i 5 984 områden. Varje DeSO hade år 2018, när SCB gjorde indelningen, mellan cirka 700 till 4 300 invånare. Indelningen tar hänsyn till geografiska förutsättningar så att gränserna i möjligaste mån följer exempelvis gator, järnvägar och vattendrag. Tätorter och valdistrikt är några viktiga byggstenar som SCB har använt för att skapa DeSO. Indelningen följer läns- och kommungräns samt RegSO-gräns.

1.3.2. Steg 2: områdestyper och socioekonomiskt index

Delegationen mot segregation har tillsammans med SCB gjort flera val avseende dels vilka indikatorer som ska ingå i det socioekonomiska indexet, dels hur utfallet av arbetet ska presenteras. För mer utförlig information kring tillvägagångssätt och de val som myndigheterna har gjort, se bilaga 2.

För att svara på hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status samt kunna följa utvecklingen över tid av bland annat antalet områden med socioekonomiska utmaningar, har två mått tagits fram: ett socioekonomiskt index och områdestyper.

- **Det socioekonomiska indexet** baseras på relevanta statistiska indikatorer som vägs samman till ett sammanhållet index i enlighet med regeringsuppdraget. Det socioekonomiska indexet presenteras på RegSO-nivå (Regionala statistikområden). Det innebär att alla 3 336 RegSO:n i Sverige tilldelas ett specifikt värde var. Indexet är även utgångspunkten för klassificeringen av områdestyper.
- **Områdestyperna** är en klassificering av RegSO:n i olika typer utifrån värdet på det socioekonomiska indexet. Totalt finns fem områdestyper. Områdestyperna belyser det relationella perspektivet genom att hela skalan från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar beaktas.

I enlighet med uppdragsbeskrivningen används RegSO som analysenhet.

VAD ÄR REGSO?

Regionala statistikområden, RegSO, delar in Sverige i 3 363 områden med en befolkning på mellan ungefär 650 och 22 650 invånare. Antalet RegSO:n i kommunerna varierar från 2 till 147 områden. Vanligaste antalet är mellan 5 och 9 RegSO:n per kommun. RegSO har skapats genom att DeSO:n har aggregerats. Det innebär att det finns en koppling mellan RegSO och DeSO. RegSO är en indelning som kommer att hållas oförändrad över tid, med undantag för anpassning till ändringar av enstaka kommun- eller länsgränser.

1.3.3. Steg 3: Områdesanalys

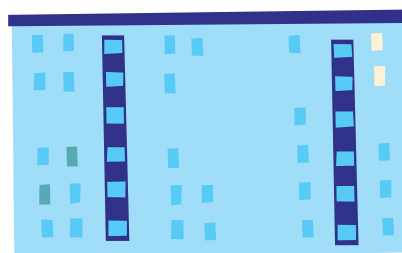
För att bidra till ökad förståelse för hur skillnader mellan områdets socioekonomiska förutsättningar ser ut har myndigheten valt att göra en analys utifrån områdestyperna. Resultatredovisningen fokuserar på relevanta indikatorer som utgår från tre av myndighetens prioriterade statistikområden: utbildning, arbete samt boende och samhällsservice (som i rapporten benämns som ”bostad”). Vidare presenteras resultatredovisningen för områdesanalysen uppdelat på kön samt på inrikes/utrikes född. Det är viktigt att komma ihåg att gruppen utrikes födda är en heterogen grupp. I gruppen utrikes födda ingår enbart personer som är folkbokförda i Sverige. Den som är född i ett annat land räknas som utrikes född, oavsett föräldrarnas födelse- eller medborgarskap. I gruppen utrikes födda ingår därmed personer som har invandrat, utländska studenter och adopterade, så länge de är folkbokförda i Sverige. Asylsökande och andra personer som inte är folkbokförda i Sverige ingår därmed inte i statistiken för utrikes födda. Det finns även andra statistikområden som är prioriterade för myndigheten, såsom brottslighet och trygghet samt hälsa. I denna rapport undersöks inte utfall inom dessa områden på grund av bristande tillgång till data, men myndigheten undersöker möjligheten att framöver följa upp utfall inom dessa områden med hjälp av registerdata på lägre geografisk nivå.

Områdestyperna är ett viktigt komplement till segregationsindexet och ojämlikhetsindexet. Områdestyperna lyfter fram områdets olika socioekonomiska förutsättningar medan ojämlikhetsindexet och segregationsindexet beskriver graden av segregation i en kommun. De index som beräknas för att mäta segregationen ger en samlad bild av segregationens omfattning, men kan alltså inte beskriva de socioekonomiska förutsättningarna i enskilda områden inom kommunerna. Det finns dock en koppling mellan områdestyperna och graden av segregation eftersom områdestyperna i sig visar på skillnader i bosättningsmönster mellan grupper med olika socioekonomiska förutsättningar.

1.4. Disposition

Rapportens inleds med detta kapitel där bland annat uppdraget och genomförandet beskrivs. Resten av rapporten består av följande fyra delar:

Kapitel 2: Innehåller en redogörelse om vad segregation är, förtydliganden kring begreppen integration och segregation samt en redogörelse om varför segregation uppstår. Vidare presenteras varför segregation är en samhällsutmaning, en historisk bakgrund till segregationen i Sverige samt vilka politiska satsningar som har varit aktuella för att minska och motverka segregation.

Kapitel 3: Presenterar resultatredovisningen av utvecklingen av den socioekonomiska boendesegregationen och svarar på frågan – har segregationen ökat eller minskat?

Kapitel 4: Omfattar en områdesanalys och förtydligar likheter och skillnader mellan områden med olika socioekonomiska förutsättningar.

Kapitel 5: Består av en avslutande diskussion om segregation som samhällsutmaning.

Utöver dessa kapitel innehåller rapporten tre bilagor. I bilaga 1 beskrivs den data och metod som används för resultatredovisningen i kapitel 3. I bilaga 2 beskrivs genomförandet av regeringsuppdraget som myndigheten har haft tillsammans med SCB gällande framtagandet av ett rikstäckande index som belyser hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status (A2020/01734/SV). Avslutningsvis presenterar bilaga 3 den data som använts för resultatredovisningen i kapitel 4.

Om segregation

I följande kapitel redogörs för vad segregation är, varför den uppstår, konsekvenser av segregation, hur segregationen sett ut i Sverige historiskt samt olika nationella politiska satsningar för att minska och motverka segregation.

2.1. Vad är segregation?

Segregation innebär att människor med olika karaktäristika lever och verkar separerade från varandra. Denna åtskillnad gör att det uppstår koncentrationer av människor med liknande egenskaper i till exempel bostadsområden, i olika skolor och på delar av arbetsmarknaden. Segregation uppstår alltså i relationen mellan minst två olika grupper och platser. Det kallas för att segregationen är relationell. För att en grupp ska kunna sägas leva eller verka segregerat så måste per definition även jämförelsegruppen leva eller verka segregerat (Brandén, 2018).

Forskningen om segregation har främst belyst den utifrån följande tre individuella dimensioner:

- *Socioekonomisk segregation* uppstår när människor är uppdelade utifrån tillgången till ekonomiska resurser, utbildningsnivå eller yrkesgrupp.
- *Etnisk segregation* uppstår när människor är uppdelade utifrån nationalitet, migrationsbakgrund, religion eller etnisk tillhörighet.
- *Demografisk segregation* uppstår när människor är uppdelade efter kön, ålder eller hushållstyp (exempelvis ensamstående eller sammanboende, med eller utan barn).

Dessa former av segregation överlappar ofta varandra. En individs villkor och förutsättningar i livet påverkas av flera dimensioner samtidigt (exempelvis inkomst- eller utbildningsnivå, etnisk tillhörighet och kön). Särskilt etnisk och socioekonomisk segregation uppträder ofta samtidigt och är därmed svåra att särskilja. Det är till exempel vanligt att personer med sämre ekonomiska förutsättningar är överrepresenterade i vissa bostadsområden och att en del av dessa samtidigt är födda utanför Sverige. Utrikes födda är dock en heterogen

grupp, de kommer från olika länder i världen och från olika sociala bakgrunder. Det är framför allt personer som kommit som flyktingar eller som anhöriga till flyktingar som bosätter sig i områden där befolkningen i övrigt har låga inkomster. Med kort vistelsetid i Sverige är möjligheterna att själv välja boende begränsade med hänsyn till individens inkomstförhållanden (Wadensjö, 2020).

Ett annat sätt att belysa segregation är att utgå från den fysiska platsen. Fokus riktas då på om grupper med olika karaktäristika eller egenskaper möts på en plats:

- *Boendesegregation* uppstår när olika grupper av befolkningen med liknande karaktäristika lever åtskilda från varandra i olika bostadsområden. Eftersom bostadens plats kan påverka livschanserna, exempelvis genom barns tillgång till utbildning och vuxnas möjligheter till arbete, har platsen stor betydelse för konsekvenserna av segregationen.
- *Skolsegregation* uppstår när elever med liknande egenskaper eller förutsättningar, exempelvis i form av föräldrars inkomst- eller utbildningsnivå, är uppdelade mellan olika skolor.

- *Arbetsmarknadssegregation* uppstår när individer med olika karaktäristika arbetar inom olika typer av yrken, i olika geografiska områden eller inom olika yrken men på samma arbetsplats. Exempelvis är utrikes födda och kvinnor överrepresenterade i vissa yrken och samtidigt underrepresenterade i andra.

Det finns alltså flera olika sätt att beskriva och analysera segregationen i ett samhälle. Det kan dessutom finnas en stark samvariation mellan flera former av segregation, som mellan exempelvis boende- och arbetsmarknadssegregation. Individer kan ofta vara segregerade på båda dessa marknader samtidigt. Detsamma gäller kopplingen mellan boendesegregation och skolesegregation. De flesta elever går i en skola som ligger nära hemmet. Skolor som ligger i områden där en stor del av befolkningen är lågutbildad, har ofta sämre resultat än skolor i andra områden eftersom föräldrarnas utbildningsbakgrund är av stor betydelse för enskilda elevers studieresultat (Böhlmark & Holmlund, 2012; Holmlund m.fl., 2014).

Den här rapporten tar sin utgångspunkt i den socioekonomiska boendesegregationen i enlighet med regeringsuppdraget. Forskning visar att de socioekonomiska förutsättningarna i form av exempelvis inkomst- och utbildningsnivå förklarar mycket av exempelvis den etniska och demografiska segregationen (till exempel segregation utifrån ålder). I rapporten används begreppen socioekonomisk boendesegregation och socioekonomisk segregation synonymt.

2.1.1. Segregation och integration

Segregation och integration är två separata begrepp som ofta blandas ihop. De ska dock inte ses som varandras motsatser. De beskriver snarare olika processer.

Segregation handlar om att samhället delas upp genom att människor med olika karaktäristika lever och verkar separerade från varandra. Integration handlar om samhället och olika gruppers förhållande till detta samhälle. Det kan exempelvis handla om att fler individer etablerar sig på arbetsmarknaden, och att såväl individer som samhället utvecklas av det. Integrationen är en ömsesidig process mellan individerna och samhället. Ofta handlar integration om processen kring nyanlända och det samhälle som de ska bli en del av.

En lyckad integration kan dock bidra till att minska segregationen. Däremot går det inte att hävda att segregation automatiskt leder till bristande integration (Boverket, 2004). Om nyanlända bor nära människor som är etablerade på den svenska

arbetsmarknaden och i det svenska samhället i stort, kan dock relationer skapas som underlättar integrationen. De sociala kontaktytorna och nätverken som då uppstår har betydelse för exempelvis nyanländas etablering på arbetsmarknaden (Ansala m.fl., 2018).

2.2. Varför uppstår segregation?

Svensk forskning kring orsakerna bakom segregation bedrivs inom flera olika akademiska discipliner som sociologi, ekonomi, kulturgeografi och arkitektur (Andersson & Holmqvist, 2019). Generellt lyfts två orsaksförklaringar till segregation fram: strukturella orsaker, som innefattar de möjligheter och de restriktioner som finns i samhället och som inte är valbara för individen, respektive individuella preferenser, som innefattar de beteenden och val som människor gör. Strukturella och individuella orsaker samverkar med varandra, vilket gör att arbete behöver ske över flera olika typer av sektorer, organisationer och discipliner för att minska och motverka segregationen eller utreda dess uppkomst.

2.2.1. Strukturella orsaker

Strukturella orsaker till att segregation uppstår handlar om det som samhället skapat och upprätthåller. Det kan exempelvis röra sig om tillgång till kollektivtrafik och om hur stadsplaneringen eller bostadsbyggandet ser ut. Dessa faktorer kan inte den enskilda individen påverka och är därför hänvisad till de fasta strukturer som finns. Till strukturella orsaker hör också inkomstojämlikheten i samhället. Svensk forskning visar att det finns ett starkt samband mellan ökad inkomstojämlikhet och ökad socioekonomisk boendesegregation.

Jämlikhetskommissionen (SOU 2020:46) lyfter fram att en ökad inkomstspridning leder till sänkt genomsnittlig välfärd, att hälsan är sämre i ojämlika samhällen, att våldskriminaliteten ökar med växande ojämlikhet och att tilliten gynnas av både faktisk och upplevd jämlikhet. Dessutom är den sociala rörligheten, det vill säga individens möjlighet att påverka sin utbildningsnivå och inkomstnivå oavsett föräldrars bakgrund, högre i länder med hög jämlikhet (Cingano, 2014).

Den växande inkomstojämlikheten har bidragit till att individer med låg inkomst har koncentrerats till vissa bostadsområden, samtidigt som individer med hög inkomst har koncentrerats till andra (Liang, 2021; Malmberg & Clark, 2020; Scarpa, 2016). Inkomstojämlikhet är en förutsättning för att socioekonomisk

boendesegregation ska kunna uppstå – om alla individer hade samma eller liknande inkomst skulle inkomstskillnader mellan bostadsområden inte uppstå. Inkomstjämlighet är däremot inte en tillräcklig förklaring. Hushåll med olika inkomster kan, åtminstone teoretiskt sett, bo blandade i olika bostadsområden. Den socioekonomiska boendesegregationen kräver därmed att det finns en koppling mellan individers inkomster och var de bosätter sig. Denna koppling kan utgöras av preferenser för olika typer av boenden och bostadsområden som samvarierar med socioekonomisk status, en bostadsmarknad där kraven på förvärvsinkomster och eget kapital är av stor betydelse för valmöjligheterna, och/eller en bostadspolitik som skapar eller förstärker dylika mönster i boendet. Ur ett strukturellt perspektiv på segregationen bor individer med låga inkomster nära andra individer med låga inkomster inte för att de vill, utan för att de inte kan välja något annat. Det är därmed också ett vanligt förekommande synsätt inom segregationsforskningen att det är de resursstarka hushållen som driver segregationen. Hushåll med högre inkomster har större möjligheter att välja de bostäder och bostadsområden som inte alla har råd att bosätta sig i (Andersson & Holmqvist, 2019; Hedman & Andersson, 2015).

Hur staden är utformad påverkar i allra högsta grad möjligheterna att bosätta sig på olika platser. Det handlar både om vilka typer av bostäder som finns och om var i staden dessa finns. Den samhälleliga strukturen kan därmed bidra till att skapa en uppdelning på bostadsmarknaden som i sin tur ger upphov till boendesegregation (Musterd & Van Kempen, 2007). Priser på bostadsrätter och hus liksom hyror varierar mellan olika bostadsområden. Vidare är möjligheten att få ett hyreskontrakt eller ett bolån kopplad till hushållets inkomster och återbetalningsförmåga. Svensk forskning visar på ett samband mellan hushållets inkomster och upplåtelseform för bostaden. Studier om förutsättningarna i både Stockholms stad och Malmö stad har visat att hushåll med låga inkomster, och därmed låg köpkraft, i större utsträckning än andra hushåll bor i hyresrätt och särskilt i hyresrätter som upplåts av allmännyttan (Andersson & Kährik, 2015; Grander & Salonen, 2020; Salonen, Grander & Rasmussen, 2019). Att olika typer av bostäder, i detta exempel hyresrätter, är koncentrerade till specifika bostadsområden i många svenska städer, blir därmed en bidragande orsak till att den socioekonomiska boendesegregationen har ökat i takt med att inkomstskillnaderna ökat. Hur de olika upplåtelseformerna är fördelade över kommunens olika bostadsområden kan alltså påverka den socioekonomiska boendesegregationen.

Den urbana strukturen, det vill säga hur staden är planerad och byggd, kan både inkludera och exkludera, förenkla eller försvåra möten samt uppmuntra eller avråda från att utforska andra delar av staden. Vad som finns i anslutning

till bostaden, den så kallade livsmiljön, och vilka möjligheter som finns att ta sig dit och till andra typer av samhällsservice så som skola och högskola eller universitet, arbetsplatser och fritidsaktiviteter är till exempel viktiga faktorer för olika människors vilja och möjlighet att bosätta sig i olika typer av bostadsområden.

En annan strukturell orsak till segregation är direkt och indirekt diskriminering mot olika grupper i befolkningen. Direkt diskriminering kan exempelvis ta sig uttryck i att en grupp eller en individ nekas att köpa eller hyra en bostad på grund av deras sociala eller etniska tillhörighet. Indirekt diskriminering, i sin tur, inträffar när en grupp eller en individ indirekt missgynnas av lagar, regler och villkor, trots att dessa ska vara lika för alla. Exempelvis kan ett krav på inkomst från fast anställning för att få hyra bostad missgynna personer som uppstår sjukersättning, trots att denna inkomst kan anses vara lika fast. Även svårtillgänglig, och i vissa fall brist på, information kan leda till indirekt diskriminering. De grupper som inte kan tillgodogöra sig information om hur bostadsmarknaden och bostadsförmedling fungerar, får det svårare att få tillgång till en bostad (Wimark, 2018).

2.2.2. Individuella preferenser

De strukturella orsakerna leder till ojämlikhet i de möjligheter som individer har, men den socioekonomiska boendesegregationen påverkas även av varje individs preferenser och beteenden. Preferenser handlar om vad individer föredrar och tycker om. Beteendet är den faktiska handlingen att flytta till en bostad i ett visst område.

Individuella preferenser kan ta sig uttryck på flera sätt. Det handlar både om att individer eller grupper bosätter sig i ett specifikt bostadsområde som ett livsstilsval och om att individer undviker vissa områden som uppfattas som mindre attraktiva.

Livsstilsval är sammankopplat med vilken livsmiljö ett visst bostadsområde kan erbjuda och hur en individ vill leva sitt liv. Det kan ta sig uttryck i form av ett rikt kulturliv och restaurangutbud eller närhet till kollektivtrafik, grönområden och lekparkar. Det kan också handla om att grupptillhörighet hos de individer som redan bor i ett område lockar, exempelvis att de har liknande klasstillhörighet eller sexuell läggning som en själv, eller att familjemedlemmar bor där (Wimark, 2018). Närheten till bra skolor, arbetsplats eller fritidsaktiviteter kan också ha en påverkan på valet av bostadsområde.

Preferenser för att bo i flerbostadshus eller småhus avgör i många fall vilka bostadsområden som är aktuella att bosätta sig i.

De individuella preferenserna kan också leda till att personer som delar samma etnicitet eller kultur bosätter sig i samma område. Tillgång till livsmedel och restauranger med specifik mat eller att det är enklare att få tillgång till information och särskilda nätverk, är några fördelar med att bo i samma bostadsområde som individer från samma etniska grupp. Liknande bosättningsmönster kan också vara en konsekvens av att individer känner ett behov av att försvara sig mot diskriminering i samhället. Ett homogent kluster av personer i samma situation kan skapa en känsla av stabilitet och trygghet (Wimark, 2018).

Effekterna av de individuella preferenserna kan leda till både frivillig och ofrivillig segregation. Med frivillig segregation avses ett aktivt val att bosätta sig i ett visst bostadsområde som redan har en hög koncentration av invånare med liknande egenskaper som en själv. Detta beteende bidrar till att förstärka segregationen även om individerna anser det vara positivt att bo med likasinnade. Med ofrivillig segregation avses att individers valmöjligheter är så begränsade att de hänvisas till de bostadsområden där de har råd eller en möjlighet att bosätta sig, alternativt att de blir kvar när andra väljer att flytta därifrån.

En annan typ av frivillig segregation handlar om att exempelvis studenter väljer att bosätta sig i bostadsområden som domineras av studentboenden. Dessa bostäder är ofta små, har en ensidig upplåtelseform och de boende har ofta låga inkomster. Studenttiden är dock en övergående period. Förr eller senare har studenterna avslutat sin utbildning och flyttar då vidare, och nya studenter flyttar in.

2.3. Socioekonomisk och etnisk segregation

Flera studier har belyst kopplingen mellan den etniska och den socioekonomiska segregationen (Aldén & Hammarstedt, 2016; Hedman & Andersson, 2015; Malmberg & Clark 2020; Wimark, 2016). Det som framkommer är att det är svårt att särskilja den etniska segregationen från den socioekonomiska segregationen, eftersom de delvis uppträder samtidigt.

Ur ett internationellt perspektiv är den etniska segregationen i Sverige inte större än i andra nordeuropeiska länder (Andersson m.fl., 2018; Wimark, 2016). Däremot visar svensk forskning att boendesegregationen mellan inrikes födda

och utrikes födda, så kallad etnisk boendesegregation, varit konstant eller har börjat minska i Sverige, samtidigt som den socioekonomiska segregationen har tenderat att öka (Aldén & Hammarstedt, 2016; Malmberg & Clark, 2020; Wimark, 2016). Det betyder att inrikes och utrikes födda bor lika eller mer blandat än innan medan hög- och låginkomsttagare bor mer avskilt från varandra. Forskning visar också att den socioekonomiska segregationen i stor utsträckning sammanfaller med den etniska segregationen och att sambandet mellan dessa former av segregation förstärktes under perioden 1990–2010 (Hedman & Andersson, 2015).

Den etniska och den socioekonomiska segregationen kan med andra ord uppstå samtidigt. I många svenska städer, främst större städer, har det uppstått koncentrationer av utrikes födda i vissa bostadsområden där befolkningen samtidigt har låga inkomster. Det faktum att utrikes födda är överrepresenterade i bostadsområden där många låginkomsttagare bor, är ett tecken på att den primära orsaken till bosättningsmönstren är inkomst och inte om personen är inrikes eller utrikes född. I områden som har en hög andel utrikes födda bor även inrikes födda med låga inkomster (Malmberg & Clark, 2020).

Utrikes födda som bosätter sig i Sverige är en heterogen grupp. Grund för bosättning varierar, en del bosätter sig i Sverige för att arbeta och andra kommer som flyktingar. De utrikes födda har också olika utbildningsbakgrund och yrkeserfarenheter från hemlandet vilket påverkar utfallen på arbetsmarknaden. Detta gör att utrikes födda också bosätter sig i flera olika typer av bostadsområden. Personer som kommit som flyktingar eller som anhöriga till flyktingar är ofta mer ekonomiskt utsatta än andra och bosätter sig ofta i områden där befolkningen i övrigt har låga inkomster (Wadensjö, 2020). De saknar ofta både materiella och ekonomiska resurser, vilket påverkar deras möjligheter att välja både boendeform och bostadsområde. Skillnader i utbildningsnivå mellan nyanlända och inrikes födda är också ett exempel på varför nyanlända har sämre förutsättningar på den svenska arbetsmarknaden, något som följaktligen påverkar deras ekonomiska situation. Sammanfattningsvis innebär etableringen i samhället och på den svenska arbetsmarknaden större möjlighet för dessa individer att flytta till andra bostadsområden som anses vara mer välbärgade eller har en mer blandad befolkning (Andersson & Kährik, 2015; Malmberg & Clark, 2020).

Ytterligare en viktig aspekt handlar om den sociala rörligheten mellan generationer. Forskning visar bland annat att barn till utrikes födda ofta får en högre utbildningsnivå än sina föräldrar när de går igenom det svenska skolsystemet. Det påverkar i sin tur möjligheten till högre inkomster i vuxenlivet, något som

i förlängningen påverkar möjligheten att välja boende. Detta indikerar således att den etniska segregationen främst påverkas av ekonomiska begränsningar och att de socioekonomiska drivkrafterna bakom segregationen är betydande (Andersson, Malmberg & Clark, 2019).

Avslutningsvis finns det alltså stöd för att socioekonomiska faktorer så som individers inkomster och utbildningsnivå kan förklara en stor del av segregationen mellan inrikes och utrikes födda, samtidigt som preferenser (se avsnitt 2.2.2) för att bo nära den egna gruppen också visat sig ha viss betydelse för bosättningsmönstren både för inrikes och utrikes födda. Exempelvis tenderar inrikes födda att inte flytta till bostadsområden där många utrikes födda bor (Bråmås, 2006) och det finns visst stöd i forskningen för att inrikes födda flyttar ifrån vissa bostadsområden när många utrikes födda flyttar dit (Aldén, Hammarstedt & Neumann, 2015; Müller, Grund & Koskinen, 2018). Forskning visar också att boendesegregation mellan höginkomst- och låginkomsttagare även finns inom gruppen utrikes födda, det vill säga att höginkomsttagare som är utrikes födda även bor åtskilda från låginkomsttagare som är utrikes födda vilket stärker argumenten för att de socioekonomiska faktorerna är av avgörande betydelse för bosättningsmönstren hos utrikes födda (Andersson & Kährik, 2015).

2.4. Därför är segregation en samhällsutmaning

Segregation i sig behöver inte utgöra ett problem för samhället eller individer. Det är när negativa konsekvenser av segregationen skapar alltför ojämlika uppväxt- och levnadsvillkor, som problem uppstår. När de negativa konsekvenserna på individuell nivå uppnår en kritisk massa blir även konsekvenserna för hela samhället negativa.

2.4.1 Ojämlika livschanser...

Alla påverkas av ett segregerat samhälle, men på olika sätt. Inom forskningen råder en enighet om att både arv och miljö spelar en stor roll för olika individers utbildning, inkomst och hälsa. Särskilt uppväxtmiljön kan vara jämlikhetskapande och därmed gynna en individ, medan en uppväxtmiljö präglad av segregation, fördomar och diskriminering, kan missgynna en individ (SOU 2020:46).

Var individer bor och vilka som bor i samma bostadsområde, påverkar deras möjligheter i livet. Konsekvenserna av segregationen är alltså kontextuella. Inom forskningen kallas dessa konsekvenser för grannskapseffekter. Studier

om grannskapseffekter belyser exempelvis i vilken omfattning en individs utbildningsnivå påverkas av grannarnas utbildningsnivå, eller hur individer i ett resurssvagt bostadsområde påverkas av att individer i ett angränsande bostadsområde har det bättre ställt (Brandén, 2018).

En fråga som delar forskningen i två läger handlar om huruvida det är grannskapet i sig eller om det är individuella bakgrundsfaktorer som har störst betydelse för individers framtid. Det finns inget entydigt svar på hur omfattande grannskapseffekterna är. En trolig förklaring till varför kan vara att grannskapet påverkar individer olika mycket beroende hur mycket de vistas i sitt bostadsområde, vilket socialt nätverk de har men även andra förhållanden. Exempelvis visar forskning att grannskapet verkar ha större betydelse för unga (Ramböll, 2020).

Även om det är metodologisk svårt att isolera effekter av grannskapet på de boendes sociala utfall (se Wimark (2018) för diskussion) finns det stöd i forskningen för att bostadsområdet, eller mer precist uttryckt grannskapet, i sig har betydelse för individers förutsättningar att tillgodogöra sig en utbildning, få ett jobb och en godtagbar bostad (Andersson & Holmqvist, 2019; Brandén, 2018).

Individer som bor i resursstarka områden har över lag kontroll över sina liv. Dessa individer har större möjligheter att välja var de ska bo, i vilka skolor deras barn ska gå och i och med en högre utbildningsnivå har de också bättre förutsättningar att tillgodogöra sig samhällsinformation. De tenderar också att ställa högre krav på såväl den offentliga som den privata servicenivån i samhället (Biterman & Franzén, 2007). Det demokratiska deltagandet är högre i dessa områden i jämförelse med områden med socioekonomiska utmaningar. Exempelvis var skillnaden i valdeltagande mellan boende i områden med socioekonomiska utmaningar och i områden med goda socioekonomiska förutsättningar 19 procentenheter i riksdagsvalet 2018. Tilliten till andra människor, både allmänt och i närområdet, liksom engagemang i föreningslivet, är högre i områden utan socioekonomiska utmaningar (Delmos, 2020).

Boende i områden med socioekonomiska utmaningar påverkas mer negativt av segregationen än boende i andra områden. Att flera individer med liknande karaktäristika bor i samma resurssvaga område kan innebära en påverkan på individens utfall på arbetsmarknaden. I områden med socioekonomiska utmaningar är sannolikheten att bli anställd lägre och sannolikheten att förbli arbetslös är högre (Musterd & Andersson, 2005). Det verkar också finnas ett samband mellan vilket grannskap en individ bor i och förvärvsinkomstens storlek (Andersson m. fl., 2007). Forskningen visar också att individer som

växer upp i grannskap med låga inkomster och en hög andel utrikes födda tenderar att ha längre perioder av arbetslöshet och beroende av ekonomiskt bistånd (Andersson & Malmberg, 2018; Brännström, 2012; Brännström & Rojas, 2012).

Grannskapet verkar även ha betydelse för skolresultat och utbildningsnivå. Forskning visar att såväl betyg som sannolikheten att läsa färdigt gymnasiet och påbörja en högskoleutbildning påverkas negativt av att bo i områden där en stor andel av de boende erhåller ekonomiskt bistånd, är ensamstående föräldrar eller är utrikes födda (Andersson, 2004; Andersson & Malmberg, 2015; Andersson & Subramanian, 2006; Bygren & Szulkin, 2010; Böhlmark & Willén, 2017; Malmberg m.fl., 2014).

Utöver konsekvenser på utbildnings- och arbetsmarknadsutfall, påverkas individens hälsa av segregationen genom att uppväxt, familj, skola, arbete och boende formar förutsättningarna för ett hälsosamt liv (Folkhälsomyndigheten, 2021). De människor som bor i områden med socioekonomiska utmaningar uppvisar beteenden som innebär högre risk för sämre hälsa och välmående. Tobaks- och alkoholkonsumtionen tenderar att vara högre och den fysiska aktiviteten tenderar att vara lägre, något som även gäller konsumtionen av grönsaker och frukt (Ramböll, 2020). Dessa utfall är delvis förknippade med individens utbildningsnivå och kunskaper kring vad som är bra för hälsan, men för vissa utsatta grupper kan de hälsorelaterade utfallen förvärras av grannskapet, eftersom individer med lägre social position oftare utsätts för risker i den sociala och fysiska miljön. Följden av detta är att ett samhälle där förutsättningarna är ojämlika, också skapar ojämlika hälsoutfall på individnivå.

Sammantaget visar grannskapsforskningen, men även annan forskning, att segregationen leder till att individer har olika uppväxt- och levnadsvillkor och livschanser. Särskilt för barn och unga har grannskapet stor betydelse och påverkar deras framtida livschanser.

2.4.2 ... som leder till samhällsliga konsekvenser

Om barn, ungdomar och för den delen vuxna inte har förutsättningar och möjligheter att nå sin fulla potential, förlorar samhället som helhet på det. Även om segregationens negativa konsekvenser är mest påtagliga i områden med socioekonomiska utmaningar, påverkas hela samhället.

Segregationen har konsekvenser för samhället på olika nivåer, i olika branscher och i olika geografiska områden. Segregation skapar exempelvis skilda

förutsättningar för affärsverksamheten i olika bostadsområden, eller i anslutning till bostadsområden (Andersson, 2008). En befolkning med låga inkomster har en låg köpkraft, och vice versa, en befolkning med höga inkomster har en hög köpkraft. Befolkningens möjligheter till konsumtion påverkar alltså det lokala näringslivets förutsättningar att bedriva verksamhet. De allra nödvändigaste verksamheterna som livsmedelsaffär och apotek brukar finnas i de flesta bostadsområden. Men förekomsten av övriga verksamheter så som butiker, servicetjänster eller kulturutbud, beror på vilken kundmarknad som finns. Verksamheterna har samtidigt en påverkan på antalet arbetstillfällen i närområdet.

När människors utsikter på arbetsmarknaden påverkas negativt av segregationen, innebär det ett bortfall som inte bara påverkar individerna. Det leder också till lägre skatteintäkter för kommuner, regioner och staten och har därmed en påverkan på den ekonomiska utvecklingen i Sverige. För länen och kommunerna får den lokala arbetslösheten också en betydande effekt på samhällsutvecklingen. Vilka resurser det offentliga har i form av skatteintäkter påverkar vilka investeringar det offentliga kan göra i exempelvis vård, skola och omsorg men också i den fysiska miljön i form av exempelvis upprustning, kollektivtrafikförbättringar och cykelinfrastruktur.

Ett stort fokus i samtalet om segregation är riktat mot frågor rörande brott och straff, och kriminalitetens påverkan på bostadsområden och dess invånare. Såväl utsattheten för brott som rädslan att drabbas för brott skiljer sig åt mellan olika bostadsområden och även i befolkningen. Även om forskningen inte entydigt kan säga att det är grannskapet i sig som har betydelse för sannolikheten att begå eller bli utsatt för brott, framgår att de som bor i områden med socioekonomiska utmaningar löper en förhöjd risk att bli utsatta för brott och att de boende också upplever en oro och otrygghet i högre utsträckning i jämförelse med andra områden (Ramböll, 2020). Sociala och ekonomiska problem är en viktig förklaring till förekomsten av brott under både ungdomsåren och de första åren som vuxen (Estrada & Nilsson, 2011), det vill säga att kriminaliteten är en fortsättning på en ogynnsam livskarriär. Segregation, ojämlikhet och utanförskap kan, men behöver inte, utgöra grogrund för kriminalitet. Särskilt unga men även andra, begår endast ett fåtal brott under en begränsad period i livet. Personer som utvecklar en kriminell livsstil har även andra problem såsom bristfällig skolgång, arbetslöshet, missbruk och psykisk ohälsa (SOU 2021:49). Brottslighet har stora konsekvenser för individ och samhälle.²

2 En kommande parlamentarisk utredning – Trygghetsberedningen (Dir. 2020:32) – har fått i uppgift att bland annat analysera och beskriva de viktigaste utmaningarna som bör hanteras inom kriminalpolitiken. Utredningen ska även göra en bedömning av förmågan hos berörda aktörer i samhället att ge relevant stöd och skydd till den som har utsatts för brott. Ytterligare en utredning, Kommuner mot brott (SOU 2021:49), lämnade i sitt betänkande den 16 juni 2021 förslag på hur kommuner ska kartlägga brottsligheten i sina geografiska områden samt ta ett ansvar för samordningen av det brottsförebyggande arbetet. Utmaningarna med kriminalitet och otrygghet är i likhet med segregation hela samhällets ansvar. Delmos ser behovet av att analysera Trygghetsberedningens kommande slutsatser i syfte att vidare undersöka eventuella kopplingar till segregation.

Människors föreställningar om hur det är att leva och bo i olika områden riskerar att förstärka segregationen. När områden blir stigmatiserade påverkas segregationen om färre väljer att flytta dit. Forskning kring rumslig stigmatiseringsteori visar också att om ett område på grund av sin befolkningssammansättning får ett dåligt rykte, drabbar det ofta alla som bor där. Människors bostadsadress kan till exempel försämra chanserna att få ett jobb eller likvärdig tillgång till service som skola, vård, omsorg och fritidsaktiviteter och detaljhandel. Arbetsplatser belägna i områden som har ett dåligt rykte, riskerar att bli mindre attraktiva arbetsplatser med lägre genomsnittlig kompetens och högre personalrörlighet, särskilt inom vård, skola och omsorg (Andersson & Holmqvist, 2019).

Ett segregerat samhälle kan dessutom påverka känslan av gemenskap, trygghet och tillit till ens grannar och till samhället i stort eftersom det gör människor ovana vid att möta individer med andra förutsättningar än en själv. Det kan även leda till att en del känner sig delaktiga i samhället samtidigt som andra inte gör det, vilket får såväl individuella som samhälleliga konsekvenser i form av engagemang i att skapa ett gemensamt samhälle.

När segregationen medför negativa konsekvenser för delar av befolkningen, påverkas hela samhället. För att kunna minska och motverka segregationen behövs fokus därför läggas både på bakomliggande orsaker till segregation och på att kompensera de som påverkas mest av segregationens negativa konsekvenser. För att alla i ett samhälle ska ha goda livschanser är det därför viktigt att minska och motverka segregationen.

2.5. Segregationen i Sverige inte en nutida företeelse

Segregation är en konsekvens av hur samhällen är konstruerade och strukturerade. Både historiskt och i nutid är individer och grupper separerade från varandra av olika anledningar. Segregation, i vid bemärkelse, har funnits sedan lång tid tillbaka och har haft olika konsekvenser för individer, grupper och samhället i stort. Redan medeltida städer var uppdelade i olika kvarter där de rika och mäktiga hade tillgång till stadens inre kärna medan de mindre bemedlade bodde i ytterområden. I det svenska bondesamhället var också olika områden tillgängliga för olika grupper (Andersson & Fransson, 2008). Historiskt sett har det inte varit en självklarhet för alla att det i samhället skulle finnas jämlika uppväxt- och levnadsvillkor och livschanser (Bengtsson, 2020).

Flera historiska händelser har haft betydelse för framväxten av den segregation som präglar Sverige idag. Det började med industrialiseringen och med att det

moderna samhället tog sin form under 1800-talet. Industrialismen gav upphov till en snabb urbanisering då många människor flyttade från landsbygden till de nya städerna och stadsdelarna som byggdes kring industrierna, i syfte att få arbete. Arbetarna och deras familjer bosatte sig nära fabrikerna, vilka ofta låg i städernas utkanter. De bostadsområden som växte fram var i många avseenden smutsiga och ohälsosamma och kom efter en tid att betraktas som slum (Lindström, 2019). De välbärgade i städerna försökte senare skapa både en geografisk och social distans till arbetarna och de lägre skikten i samhället (Papakostas & Kings, 2021). På så vis påbörjades en social skiktning i städerna där arbetare bodde på ena sidan och de mer välbärgade på andra sidan av stan. Den socioekonomiska segregationen började därmed ta form runt städerna i Sverige.

Först vid 1900-talets början påbörjades utvecklingen mot ökad demokratisering och mot ökad ekonomisk och social utjämning. Exempelvis är det bara 100 år sedan kvinnor fick rösta i allmänna val i Sverige. Detta var inte något som var unikt för Sverige utan denna rörelse pågick i många industrialiserade länder. Sverige kom dock att bli ett av de länder som tog utvecklingen mot jämlikhet längst (Bengtsson, 2020). Sveriges tillväxt under efterkrigstiden var god och många fick det bättre under 1900-talet. Det svenska folkhemmet skapades. Grundskolereformen på 1960-talet skulle ge alla barn oavsett geografisk hemvist jämlika möjligheter till utbildning. Tanken om allas rätt till bostad, jobb och drägliga levnadsförhållanden präglade samhället. Den förda välfärdspolitiken innefattade sociala reformer som syftade till att bygga bort fattigdomen.

Fram till mitten av 1900-talet bodde fortfarande många fattiga på innergårdar i städerna, var inneboende eller arbetade som tjänstefolk hos rikare familjer (Brandén, 2018). Men det skulle komma att förändras. Inom ramen för miljonprogrammet byggdes en miljon nya bostäder under perioden 1965 till 1974. Bostäderna i miljonprogrammet var av olika slag, omkring en tredjedel var småhus, en tredjedel låga flerbostadshus och en tredjedel var höghus. Låginkomsttagare som tidigare hade bott trångt eller inneboende i städerna fick möjligheten att bosätta sig i egna, rymliga och moderna bostäder (Andersson m.fl., 2017; Brandén, 2018; Lindström, 2019). Även om segregationen kvarstod upplevdes den som mindre påtaglig och problematisk då levnadsstandarden samtidigt ökade för många i Sverige.

Det är dock utvecklingen i miljonprogrammets flerbostadshusområden som förstärkt och aktualiserat den nuvarande socioekonomiska boendesegregationen. Forskningen lyfter två kriser som bidragande orsaker: oljekrisen 1974 och den ekonomiska krisen under 1990-talet. Under recessionen vid oljekrisen 1974 fick

medelklassen möjlighet att flytta från lägenheter i miljonprogramsområdena till småhus till följd av fallande bostadspriser. Under den ekonomiska krisen på 1990-talet flyttade många flyktingar in i de lägenheter som stod tomma i miljonprogrammets flerbostadshus. Dessa skeenden innebar att både den socioekonomiska och etniska uppdelningen mellan olika bostadsområden ökade. Segregationen kom även att handla om en rumslig uppdelning utifrån centrum och periferi (Andersson m.fl., 2017). Från och med 1980-talets mitt har inkomstskillnaderna också ökat, vilket ytterligare förstärker den socioekonomiska segregationen (SOU 2020:46; SOU 2019:65). Utvecklingen sedan 1970-talet har sammantaget gjort att åtskillnaden av olika befolkningsgrupper fått en allt tydligare geografisk dimension, vilket troligen inneburit att segregationen och dess negativa konsekvenser har uppmärksamats mer än tidigare.

Segregation är alltså inte en nutida företeelse utan har funnits i Sverige under en lång tid, men har skiftat karaktär. Dagens socioekonomiska boendesegregation har utvecklats i takt med industrialiseringen och med att det moderna samhället vuxit fram.

2.6. Politiska satsningar för att minska och motverka segregation

Genom åren har staten gjort olika satsningar för att motverka segregationen och minska dess negativa konsekvenser för boende i områden med socioekonomiska utmaningar.³ De har sedan 1990-talet ofta bestått av områdesbaserade satsningar. Bland dessa finns bland annat ”Blommanpengarna” och ”Nationella exempel”. Insatserna i dessa satsningar omfattade åtta storstadskommuner och handlade främst om att öka deltagandet på arbetsmarknaden. Kommunerna fick i uppdrag av regeringen att ta fram handlingsplaner för utveckling av nya former för samverkan mellan staten och kommunerna i syfte att minska segregation och utanförskap. I slutet av decenniet ersattes Blommanpengarna med ”Storstadssatsningen”. Inom Storstadssatsningen tecknade sju kommuner lokala utvecklingsavtal med regeringen.

Mellan 2008–2010 förändrades satsningarna från projektverksamhet till att fokusera på utveckling inom ordinarie struktur och verksamhet inom ett antal kommuner. Staten har sedan dess även provat på andra sorters satsningar, exempelvis prestationsbaserade stimulansstöd till kommuner och kunskapsuppdrag till Boverket om det sociala perspektivet i stadsutveckling. Det prestationsbaserade stimulansbidraget delades ut till 15 bostadsområden med socioekonomiska utmaningar i 9 kommuner. Bidraget skulle fördelas till ”de

3 För en genomgång av de olika satsningarna se Lahti Edmarks (2002) kunskapsöversikt över den nordiska forskningen rörande statliga insatser och deras effekter under 1990-talets början och fram till år 2002, Roelofs och Salonens (2019) kunskapsöversikt över svenska studier om områdesutveckling under 2000-talet samt ”Regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation” (2018).

kommuner som lyckats bäst med att underlätta den socioekonomiska utvecklingen i stadsdelen och minska boendesegregation i kommunen”.

Många av satsningarna har haft betydelse både för områden och individer, men de har inte lett till en minskad segregation (Andersson & Holmqvist, 2019). Roelofs & Salonen (2019) visar i en översikt att insatserna har bidragit till att integrera individer och grupper med låg socioekonomisk status och främjat en positiv utveckling av privat och offentlig service i de bostadsområden de riktat sig till. Samtidigt verkar det som att de hushåll som får det bättre genom insatserna väljer att flytta från området. En upprustning av områden riskerar även att leda till att hushåll med sämre socioekonomiska förutsättningar lämnar området och fler resursstarka individer flyttar in, så kallad gentrifiering. Dessa omflyttningar leder inte till att segregationen minskar utan snarare att personer och områden byts ut i hierarkin. Områdessatsningar riskerar också att leda till orealistiska förväntningar på det lokala arbetet mot segregation och kan ta fokus från statens och kommunens ansvar för att motverka segregeringssamhällsstrukturer (Lahti Edmark, 2002; Roelofs & Salonen, 2019).

Utvärderingar av tidigare satsningar visar på följande framgångsfaktorer i arbetet mot segregation (Regeringskansliet, 2018):

- Långsiktighet
- Sektorsövergripande arbetssätt
- Samverkan och samordning mellan olika aktörer
- Tidiga och förebyggande insatser
- Ett kunskapsbaserat arbetssätt.

När enskilda satsningar och projekt är avslutade, finns det stora risker att även verksamheten upphör (Roelofs & Salonen, 2019). För att nå långsiktiga resultat behöver det finnas en kontinuitet, förutsägbarhet och ett fokus på förebyggande åtgärder i utvecklingsarbetet (Regeringskansliet, 2018; Lahti Edmark, 2002). För att minska och motverka segregation krävs därmed en uthållighet med fokus på målet.

I tidigare satsningar har en brist varit att insatser på olika politikområden, exempelvis boende, skola och arbete, inte har varit koordinerade. Segregation berör många samhällsområden, därför krävs ett sektorsövergripande arbetssätt.

Samverkan och samordning är en förutsättning för ett sektorsövergripande arbete mot segregation. Det gäller både inom och mellan offentliga institutioner samt i förhållande till andra aktörer (Lahti Edmark, 2002).

Den kunskap och de erfarenheter som insatserna lett till behöver nyttjas i arbetet med att minska och motverka segregation. En lärdom är att många av de satsningarna som tidigare gjorts inte har varit utformade på ett sådant vis att de kunnat utvärderas systematiskt. Detta till trots, finns det forskning, kunskap och erfarenheter att bygga vidare på. Ett nationellt forskningsprogram med fokus på segregation ska också inrättas av Vetenskapsrådet under 2021 på uppdrag av regeringen, vilket förbättrar förutsättningarna till ny kunskap att bygga arbetet mot segregation på.

Historiskt och även i nutid har den svenska politiken mot segregation haft en övervikt mot selektiva åtgärder, främst riktade mot områden med socioekonomiska utmaningar. Tahvilzadeh (2021) menar att det finns goda möjligheter till att minska och motverka segregationen genom en kombination av generella åtgärder för social jämlikhet och selektiva åtgärder för att kompensera eller minska de negativa konsekvensernas omfattning för boende i områden med socioekonomiska utmaningar. Vidare lyfter Tahvilzadeh (2021) vikten av att se problemet med segregation som något som rör hela samhället och inte bara hänförs till de som bor i områden som drabbas mest av segregationens negativa konsekvenser.

Regeringen har tagit fram en långsiktig strategi för att minska och motverka segregation (Regeringskansliet, 2018). I den anger regeringen mål, delmål, insatsområden samt inriktning för att förändra strukturer som orsakar och fördjupar segregationen i samhället och därigenom förbättra situationen i områden med socioekonomiska utmaningar. Regeringen har också tagit fram en handlingsplan med insatser under de närmaste åren för att motverka och minska den socioekonomiska segregationen i Sverige.

REGERINGENS LÅNGSIKTIGA STRATEGI MOT SEGREGATION

Övergripande mål

Minskad segregation, jämlika uppväxt- och levnadsvillkor och goda livschanser för alla.

Delmål

BOENDE Minskad boendesegregation, bra bostäder för alla och stärkt samhällsservice med insatser för bland annat blandad bebyggelse och en bostadsmarknad öppen för alla.

UTBILDNING Skolsegregationen och sambandet mellan elevernas socioekonomiska bakgrund och kunskapsresultat ska minska. Bland annat med insatser som ska bidra till likvärdiga förutsättningar inför skolstarten och skapa en allsidig social sammansättning av eleverna i skolan.

ARBETSMARKNAD Ökad sysselsättning och lägre långtidsarbetslöshet i områden med socioekonomiska utmaningar. Här handlar det bland annat om insatser för en effektivare etablering av nyanlända på arbetsmarknaden.

DEMOKRATI OCH CIVILSAMHÄLLE Högt deltagande i de allmänna valen och i demokratiska processer mellan valen samt förbättrade villkor för civilsamhället i områden med socioekonomiska utmaningar, bland annat insatser för ett högt deltagande i demokratin.

BROTTLIGHET Ökad trygghet och minskad brottslighet i områden med socioekonomiska utmaningar med insatser mot bland annat organiserad brottslighet och hedersrelaterat våld och förtryck, samt insatser för att främja det brottsförebyggande arbetet.

Resultatredovisning – utvecklingen av den socioekonomiska boendesegregationen

I detta kapitel presenterar myndigheten resultatredovisningen över den socioekonomiska boendesegregationens utveckling i Sverige mellan år 1990–2018 i enlighet med regeringsuppdraget A2019/02318/IAS (för utförligare beskrivning av uppdraget och myndighetens tolkning, se kapitel 1).

Regerings
uppdrag

1

Med socioekonomisk boendesegregation avses i denna rapport att individer med olika socioekonomiska förutsättningar bor i olika bostadsområden. Det finns flera studier som indikerar att den socioekonomiska boendesegregationen i Sverige har ökat sedan början av 1990-talet. Merparten av dem har fokuserat på de svenska storstadsområdena Stockholm, Göteborg och Malmö och finner stöd för denna utveckling fram till och med andra halvan av 2000-talet.⁴ Det finns också ett mindre antal studier som analyserar utvecklingen över lång tid och som även använder statistikdata som täcker hela riket. Även dessa finner empiriskt stöd för att den socioekonomiska boendesegregationen har ökat fram till och med mitten av 2010-talet. Exempelvis visar Malmberg och Clark (2020) på en ökad inkomstpolarisering mellan de svenska grannskapen under tidsperioden 1990 och 2015 och Liang (2021) visar att den inkomstrelaterade boendesegregationen har ökat kraftigt under perioden 1991–2014. Efter år 2014 saknas dock forskning om utvecklingen.

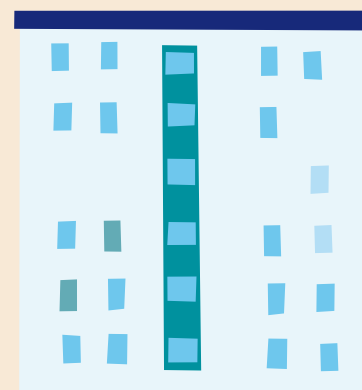
I detta kapitel presenteras resultat över den socioekonomiska boendesegregationens utveckling under perioden 1990 till 2018 med fokus på den genomsnittliga trenden i riket. Befolkningens bosättningsmönster är något som förändras gradvis över lång tid. Effekter av förändringar i inkomstjämligheten

⁴ Se exempelvis Amcoff med flera (2014), Andersson och Kährlik (2015), Andersson, Bråmås och Hogdal (2007), Andersson, Bråmås och Hogdal (2009), Bitterman (2010), Bitterman och Franzén (2007) samt Scarpa (2016).

RESULTATEN I KORTHET

I denna rapport mäts den socioekonomiska segregationen genom att studera skillnader i olika inkomstgruppers bosättningsmönster.

- Den socioekonomiska boendesegregationen har generellt ökat under perioden 1990 till 2018. Efter år 2012 har den dock minskat något även om det är svårt att i dagsläget avgöra om det är ett trendbrott. År 1990 skulle 27 procent av låginkomsttagarna behöva flytta för att segregationen skulle upphöra. År 2018 var motsvarande siffra 41 procent.
- Låginkomsttagare och höginkomsttagare är de som bor mest segregerat. Höginkomsttagarna är under hela perioden de som bor mest åtskilda från personer i andra inkomstgrupper. Åtskillnaden ökar för både hög- och låginkomsttagare. Ökningen är dock som störst för låginkomsttagarna. Sedan 2000-talets andra hälft bor de båda grupperna nästan lika segregerat. Även de resterande inkomstgrupperna lever mer segregerat än under 1990-talet, trots att skillnaderna är mindre där.
- Den socioekonomiska boendesegregationen är inte uteslutande ett storstadsfenomen. Segregationen är omfattande i Sveriges 10 största kommuner och nästan 60 procent av Sveriges befolkning bor år 2018 i en kommun som nu är mer segregerad än vad den genomsnittliga nivån i riket var år 1990.
- Segregationen mellan låg- och höginkomsttagare sammanfaller med att inkomstpolariseringen mellan olika bostadsområden i Sverige har ökat. Andelen av den svenska befolkningen som bor i medelinkomstområden har minskat. Denna minskning motsvaras till största del av en tilltagande andel av befolkningen som är bosatta i låginkomstområden. Andelen som bor i höginkomstområden har också ökat under perioden, men inte lika markant.

samspekar med förändringar i bostadsbeståndet, befolkningstillväxt och befolkningssammansättning liksom hur benägna människor är att bosätta sig i eller flytta mellan olika regioner. För att kunna dra slutsatser kring utvecklingen krävs därför att den långsiktiga trenden beaktas.

För att kunna ge en så nyanserad bild av den socioekonomiska boendesegregationens utveckling som möjligt, har Delegationen mot segregation beräknat två index som visar hur jämnt eller ojämnt fördelade personer i olika inkomstgrupper är i kommunernas bostadsområden. Centralt för att förstå segregationens utveckling är kopplingen till individers förutsättningar på arbetsmarknaden och inom utbildningsområdet. Myndigheten visar därför också skillnader mellan respektive inkomstgrupps utfall inom dessa områden.

3.1. Olika inkomstgrupper har olika utbildningsnivå och ställning på arbetsmarknaden

Givet inkomsternas betydelse för den socioekonomiska boendesegregationen är människors anknytning till arbetsmarknaden av stor betydelse för att minska och motverka segregationen. En viktig faktor för individers utfall på arbetsmarknaden är utbildningsnivån. Utbildningsnivån i befolkningen har successivt ökat sedan 1990-talet och förväntas fortsätta stiga. Stora pensionsavgångar har också bidragit till att andelen av arbetskraften med högst grundskoleutbildning har minskat kraftigt (SCB, 2017). Det finns ett tydligt samband mellan utbildningsnivå och andelen som är i arbete. Idag krävs ofta minst en gymnasieutbildning för att få jobb och sysselsättningsgraden är följaktligen också lägre bland de som saknar en gymnasieutbildning (SCB, 2018). En anledning till detta är att arbeten med låga kvalifikationskrav är få i Sverige och sedan millennieskiftet har tillväxten av dessa arbeten avstannat, något som förvärrat de lågkvalificerades arbetsmarknadsposition (Eriksson m.fl., 2017). De som saknar en gymnasieutbildning hör till de som Arbetsförmedlingen anser har en utsatt ställning på arbetsmarknaden. Äldre personer och utrikes födda är överrepresenterade i gruppen som saknar gymnasial utbildning (Arbetsförmedlingen, 2017).⁵

För att skapa förståelse för skillnaderna i utbildnings- och arbetsmarknadsutfall i befolkningen, ger tabell 1 en översikt över hur stor andel av befolkningen i olika inkomstskikt som har en högsta utbildningsnivå motsvarande grundskola eller lägre, högskoleutbildning motsvarande två år eller mer liksom hur

5 Som Arbetsförmedlingen (2017) poängterar är det viktigt att komma ihåg att arbetslösheten är som högst bland personer som nyligen kommit till Sverige och den sjunker ju längre personerna har varit i landet. Med ökad vistelsetid stärks kopplingarna till arbetsmarknaden. De som kommit som barn och unga vuxna deltar också i det svenska skolsystemet, vilket senare underlättar deras etablering på arbetsmarknaden. Variablerna relaterade till utbildning och arbetsmarknad redovisas för individer i åldersgruppen 20–64 år och är begränsade till de individer för vilka information om utbildningsnivå finns i registren. Det ska också noteras att det är vanligt att studera på universitet eller högskola.

stor andel som är förvärvsarbetande eller arbetslösa.⁶ Det är till stor del dessa utfall som påverkar var individer i förlängningen har möjlighet att bosätta sig.

Tabell 1 visar att det finns ett positivt samband mellan inkomster och utbildningsnivå. I takt med att utbildningsnivån ökar, ökar de disponibla inkomsterna. Detta kan exemplifieras genom att jämföra utfallen för inkomstgrupp 1 och 5.

INKOMSTGRUPPER

Delegationen mot segregation använder fem olika inkomstgrupper för att beräkna två index som mäter graden av segregation (segregationsindex och ojämlikhetsindex). Inkomstgrupperna har skapats genom att myndigheten har rangordnat befolkningens inkomster och sedan delat in dem i fem lika stora grupper, så kallade kvintiler. På så sätt utgör exempelvis personer med de 20 procent lägsta inkomsterna i landet inkomstgrupp 1 (kvartil 1), och personer med de 20 procent högsta inkomsterna i landet inkomstgrupp 5 (kvartil 5). Det är dessa inkomstgrupper som den fortsatta analysen i detta kapitel baseras på.

Tabell 1. Utbildning, förvärvsarbete och arbetslöshet per inkomstgrupp. Personer 20–64 år 2018. Anges i procent.

Inkomstgrupp	1	2	3	4	5	Differens grupp 5 –grupp 1
Förgymnasial utbildning						
Samtliga	24,7	12,7	9,3	7,9	5,8	–18,9
Kvinnor	23,5	10,4	7,0	5,4	3,7	–19,8
Män	25,9	15,2	11,6	10,1	7,5	–18,4
Högskoleutbildning 2 år eller längre						
Samtliga	15,8	22,4	27,0	32,1	41,4	25,6
Kvinnor	17,4	27,4	34,2	42,1	51,5	34,1
Män	14,1	16,8	19,6	23,2	33,1	19
Förvärvsarbetande november						
Samtliga	38,2	79,6	91,2	94,3	95,1	56,9
Kvinnor	38,8	78,2	90,3	93,3	94,2	55,4
Män	37,5	81,1	92,0	95,1	96,0	58,5
Arbetssökande november						
Samtliga	21,9	10,6	5,6	2,8	1,4	–20,5
Kvinnor	20,0	8,6	4,4	2,5	1,5	–18,5
Män	24,0	12,9	6,7	3,0	1,4	–22,6
Totalt antal personer	1 567 747	1 567 640	1 568 312	1 568 055	1 566 683	

Källa: SCB och Delmos egna beräkningar.

Information: Beräkningarna är baserade på individer i åldrarna 20–64 år och för vilka information om högsta avslutade utbildningsnivå finns.

6 Det ska noteras att det är vanligt att studera på universitet eller högskola mellan åldrarna 20 och 30 år och att detta i viss mån påverkar de utfall som presenteras i tabellen.

I inkomstgrupp 1, det vill säga den grupp med lägst medelinkomst, har nästan 25 procent en utbildning motsvarande grundskola eller lägre. I inkomstgrupp 5, det vill säga den grupp med högst medelinkomst, har endast 6 procent en utbildningsnivå motsvarande grundskola eller lägre. Skillnaden uppgår alltså till 19 procentenheter. Sett till andelen högskoleutbildade är mönstret det motsatta. Det är betydligt vanligare att ha studerat på högskola i inkomstgrupp 5 än i inkomstgrupp 1. I inkomstgrupp 5 har drygt 41 procent studerat på högskola i minst två år. I inkomstgrupp 1 utgör motsvarande andel 16 procent. Skillnaden är alltså nästan 26 procentenheter mellan de två grupperna.

I likhet med resultaten från tabell 1 ovan går det även att se stora skillnader i andelen förvärvsarbetande likväl som andelen som är arbetsökande. Exempelvis är andelen förvärvsarbetande i inkomstgrupp 1 ungefär 38 procent och i inkomstgrupp 5 är andelen ungefär 95 procent. Skillnaden mellan de två grupperna utgör alltså 57 procentenheter. Liknande mönster går även att utläsa för andelen arbetsökande, där skillnaderna mellan grupperna är cirka 20 procentenheter. De lägre inkomsterna är alltså associerade med en lägre utbildningsnivå och en svagare anknytning till arbetsmarknaden. Skillnaderna mellan inkomstgrupperna kvarstår även när statistiken delas upp på kön.⁷

3.2. Låginkomsttagare och höginkomsttagare är de grupper som bor mest åtskilda

Delegationen mot segregation inleder analysen av den socioekonomiska boendesegregationens utveckling med att undersöka om personer i olika inkomstgrupper bor åtskilda från varandra och hur stor denna åtskillnad är.

För att skapa en uppfattning kring bosättningsmönstren i olika inkomstgrupper beräknas segregationsindex. Genom att beräkna indexet för varje inkomstgrupp och ställa dessa resultat mot varandra, får vi en samlad bild av olika inkomstgruppers bosättningsmönster och huruvida det finns särskilda grupper som lever mer åtskilda än andra. Segregationsindex indikerar till vilken utsträckning personer i en enskild inkomstgrupp är överrepresenterade i vissa bostadsområden och underrepresenterade i andra. Det framräknade värdet på indexet kan tolkas som hur många procent av den undersökta gruppen som skulle behöva flytta till andra bostadsområden för att de skulle vara jämnt fördelade över kommunens bostadsområden. Ett lågt värde på indexet indikerar att personer i den givna inkomstgruppen är relativt jämnt spridda över en kommuns bostadsområden och ett högt värde på indexet indikerar att de tenderar att bo i särskilda bostadsområden.

⁷ I kapitel 4 utvecklas detta ytterligare utifrån den geografiska platsens betydelse.

SÅ MÄTS SOCIOEKONOMISK BOENDESEGREGATION

Det finns flera sätt att mäta graden av segregation. Vanligt inom forskningen är att ett eller flera index beräknas. Ett index ger en samlad bild av graden av segregationen och kan användas för att jämföra olika kommuner eller regioner med varandra men även för att undersöka utvecklingen över tid.

För att analysera den socioekonomiska boendesegregationens utveckling i Sverige använder Delegationen mot segregation två index: segregationsindex och ojämlikhetsindex. Båda indexen mäter skillnader i bosättningsmönster mellan olika inkomstgrupper i befolkningen (så kallade kvintiler) och beräknar hur jämnt eller ojämnt fördelade olika grupper är mellan olika bostadsområden. Med ojämnt avses att vissa inkomstgrupper är överrepresenterade i vissa områden och underrepresenterade i andra.

Indexen löper på en skala från 0–100 där värdet 0 innebär ingen segregation och värdet 100 innebär total segregation. Ju högre indexvärde, desto mer segregerad är alltså kommunen eller regionen.

De olika indexen används för att mäta olika saker:

Segregationsindex

Segregationsindex visar hur en enskild inkomstgrupp, till exempel kvintil 2, är fördelad över en kommuns bostadsområden i relation till den resterande befolkningen i kommunen, det vill säga kvintilerna 1, 3, 4 och 5. Måttet anger i exemplet ovan hur många procent av befolkningen i kvintil 2 som skulle behöva flytta för att gruppens bosättningsmönster skulle överensstämma med den övriga befolkningens bosättningsmönster. Om segregationsindex för kvintil 2 är 35, betyder det att 35 procent av befolkningen i kvintil 2 behöver flytta för att inte bo segregerat.

Delegationen mot segregation använder indexet för att räkna ut vilka inkomstgrupper som är mest ojämnt fördelade i kommunen, det vill säga vilka som bor mest segregerat.

Ojämlikhetsindex

Eftersom Delegationen mot segregation beräkningar av segregationsindex visar att inkomstgrupp 1 och inkomstgrupp 5 är de inkomstgrupper som påverkas och påverkar segregationen mest, krävs ett index som mäter segregationen mellan de specifika grupperna för att mäta den sammantagna styrkan på segregationen. Ojämlikhetsindexet beskriver alltså hur jämnt eller ojämnt fördelade inkomstgrupp 1 och 5 är över olika bostadsområden i en kommun.

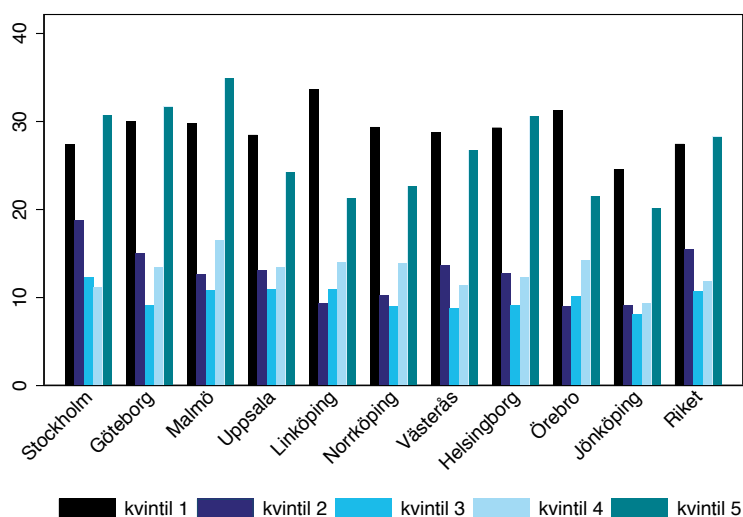
Om en kommun har ojämlikhetsindex 35, betyder det att 35 procent av låginkomsttagarna (inkomstgrupp 1) skulle behöva flytta till ett annat bostadsområde för att grupperna inte skulle vara segregerade.

I syfte att öka förståelsen för det kommande resultatet i detta avsnitt presenterar diagram 1 beräkningar av segregationsindex för de 10 största kommunerna år 2018. Befolkningen i dessa kommuner utgjorde detta år 29 procent av totalbefolkningen i riket (SCB, 2021).

I diagram 1 framgår att segregationsindex för de fem inkomstgrupperna bildar en U-form i varje enskild kommun. Detta innebär att segregationsindex antar högst värden för inkomstgrupp 1 och 5 och lägre värden för inkomstgrupp 2, 3 och 4. Individer i botten och toppen av inkomstfördelningen utgör alltså de grupper som år 2018 bor mest åtskilda från personer i andra inkomstgrupper. Personer med inkomster i mitten av inkomstfördelningen, inkomstgrupperna 2, 3 och 4, bor till synes mer spridda över olika bostadsområden och segregationsindex är därför avsevärt lägre i dessa grupper. Detta mönster framträder i samtliga av Sveriges tio största kommuner.

Vilken grupp, inkomstgrupp 1 eller 5, som lever mest åtskilda från resten av befolkningen varierar. I Helsingborg och de tre storstadskommunerna Stockholm, Göteborg och Malmö, tenderar höginkomsttagarna, inkomstgrupp 5, att bo mest segregerat. I övriga av de tio kommunerna tenderar låginkomsttagarna, inkomstgrupp 1, att bo mest segregerat. Mönstret som framgår gör det dock tydligt att segregationen framför allt beror på en åtskillnad av de mest resurssvaga

Diagram 1. Segregationsindex per inkomstgrupp i Sveriges tio största kommuner, år 2018.

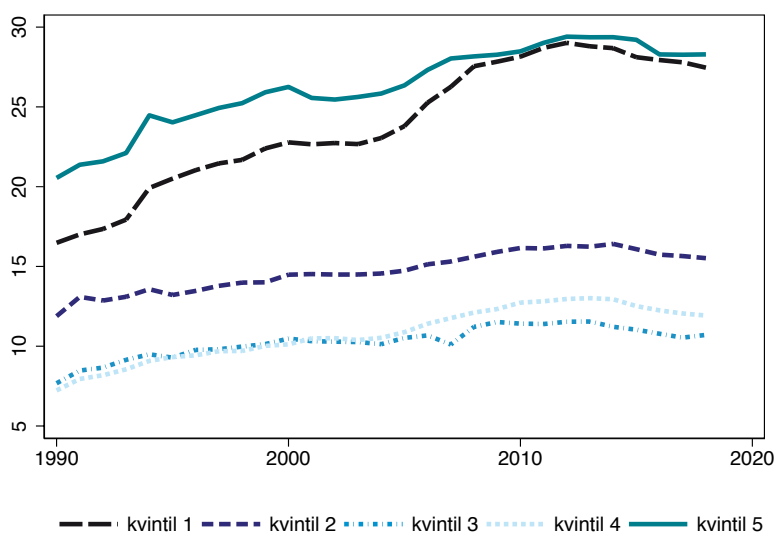
Källa: SCB och Delmos egna beräkningar.

Information: Befolkningen i respektive kommun utgörs här av de personer, 20 år eller äldre, som var folkbokförda i kommunerna den 31 december 2018. Riksgenomsnittet beräknas på samtliga 290 kommuner och viktas med kommunernas befolkningsstorlek.

och de mest resursstarka. Detta mönster kvarstår även när medelvärdet för riket beräknas.

I syfte att undersöka hur bosättningsmönstren i de olika inkomstgrupperna har utvecklats över tid i Sverige, beräknas segregationsindex för de fem inkomstgrupperna för varje år och för samtliga kommuner under perioden 1990 och 2018. Resultaten som presenteras i diagram 2 visar den genomsnittliga utvecklingen i riket för varje grupp.

Diagram 2. Segregationsindex per inkomstgrupp, år 1990–2018.

Källa: SCB och Delmos egna beräkningar.

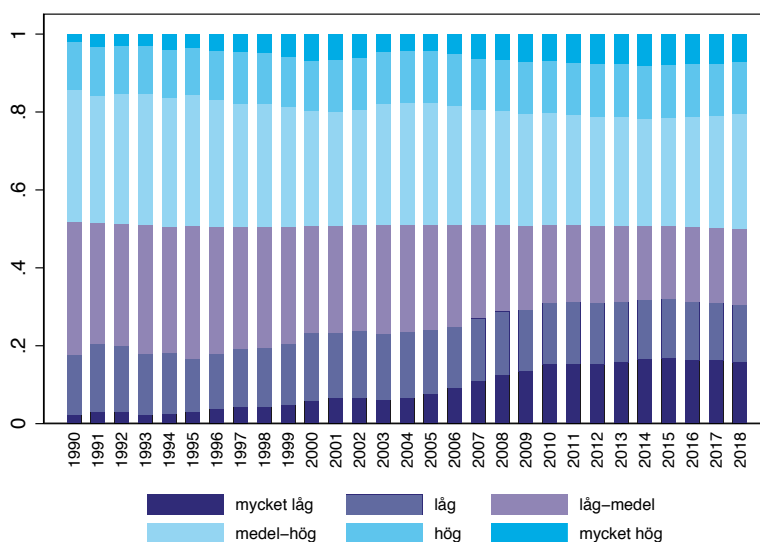
Information: Befolkningen utgörs här av de personer, 20 år eller äldre, som var folkbokförda i kommunerna den 31 december varje givet år. Riksgenomsnittet beräknas på samtliga 290 kommuner och viktas med kommunernas befolkningsstorlek.

Diagrammet visar på en stigande kurva för samtliga inkomstgrupper mellan åren 1990 och 2018, vilket tyder på en tilltagande uppdelning av personer i olika inkomstgrupper i särskilda bostadsområden. Det slående mönstret som framträder är dock att det är personer i toppen och botten av inkomstfördelningen, inkomstgrupp 1 och 5, som över hela tidsperioden bor mest åtskilda från personer i andra inkomstgrupper i befolkningen. Det är också dessa grupper som över tid blir alltmer separerade från andra. Mellan 1990 och 2018 ökade indexet med ungefär 11 punkter för inkomstgrupp 1 och med 8 punkter för inkomstgrupp 5. Även om personer i den mest resursstarka gruppen, inkomstgrupp 5, under hela perioden utgör den grupp som lever mest segregerat, ökar åtskillnaden av personer i inkomstgrupp 1 från andra i högre takt. Efter år 2010 bor personer i de två inkomstgrupperna nästan lika segregerat.

I diagrammet framgår också att individer i inkomstgrupperna 2, 3 och 4 är mer jämnt spridda över kommunernas bostadsområden och att dessa grupper även varit det över tid. Segregationsindex antar avsevärt mycket lägre värden för dessa grupper. Även om segregationsindex ökar något även för dessa grupper mellan år 1990 och 2018, är ökningen inte lika stor som för inkomstgrupp 1 och 5. I inkomstgrupp 2 och 3 har ojämlikhetsindex ökat med ungefär 4 respektive 3 punkter och i inkomstgrupp 4 med ungefär 5 punkter.

Ett annat sätt att visa på den ökade åtskillnaden mellan olika inkomstgrupper är att undersöka hur stor andel av befolkningen som bor i bostadsområden med olika medelinkomst.⁸ Diagram 3 visar hur utvecklingen i Sverige har sett ut över tid.

Diagram 3. Andel personer som bor i hög- medel- och låginkomstområden, år 1990–2018.

Källa: SCB och Delmos egna beräkningar.

Diagrammet visar att andelen boende i medelinkomstområden (låg-medel samt medel-hög) har minskat över tid. Denna minskning motsvaras till största del av en tilltagande andel av befolkningen som är bosatta i låginkomstområden (mycket låg och låg). Andelen som bor i höginkomstområden (hög och mycket hög) har också tilltagit under perioden men inte lika markant. Det mönster som framgår visar på en ökad åtskillnad mellan bostadsområden med låg- och höginkomsttagare. Resultatet i diagrammet bekräftar också att den största förändringen sker i de lägre inkomstskikten.

8 Bostadsområdena (DeSO:n) i Sverige delas in i sex grupper på en skala som spänner från områden där befolkningen (20 år eller äldre) har mycket låga inkomster till områden där befolkningen har mycket höga inkomster genom att medianinkomsten i varje bostadsområde relateras till medianinkomsten bland samtliga bostadsområden i riket. Följande indelning har använts: Mycket låg inkomst 83% av medianen eller mindre, låg inkomst 84–91 % av medianen, låg-medel inkomst 92–99 % av medianen, medel-hög inkomst 100–112 % av medianen, hög inkomst 113–129% av medianen samt mycket hög inkomst 130 % av medianen eller mer.

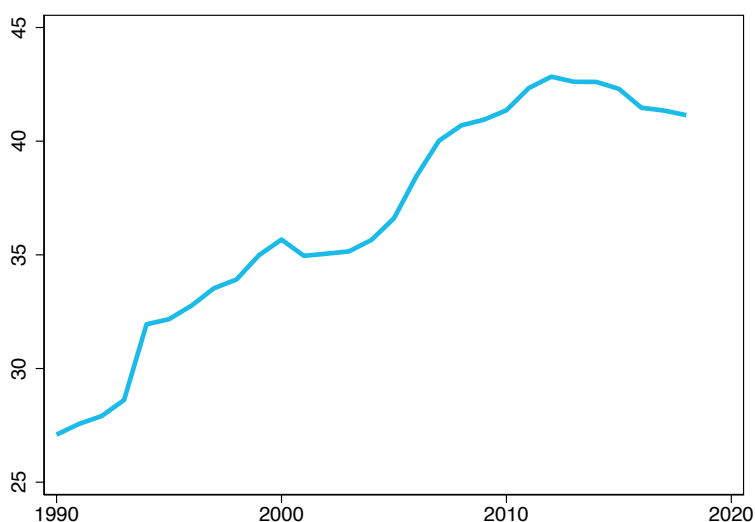
3.3. Den socioekonomiska boendesegregationen har ökat över tid

Svensk forskning om segregationens utveckling har som tidigare nämnts indikerat att den socioekonomiska boendesegregationen ökat fram till och med mitten av 2010-talet. De resultat som myndigheten hittills presenterat i denna rapport tyder på att det framför allt är åtskillnaden av den mest resurssvaga och den mest resursstarka gruppen som driver utvecklingen. Detta resultat bör ses i skenet av att hushåll med låga inkomster har begränsade möjligheter att välja var de kan bo, medan resursstarka hushåll har större möjligheter att välja de bostäder och bostadsområden som inte andra har råd att bosätta sig i (Hedman & Andersson, 2015).

I detta avsnitt analyserar myndigheten segregationens utveckling över tid genom att beräkna ett mått på segregation som sammanfattar slutsatsen från föregående avsnitt – att den socioekonomiska boendesegregationen framför allt beror på en åtskillnad av personer i toppen och botten av inkomstfördelningen. Det mått som beräknas är ”ojämlikhetsindex”. Indexet beskriver graden av – eller styrkan i – segregationen mellan inkomstgrupp 1 och 5. Indexet beskriver alltså segregationens utveckling i termer av hur åtskillnaden mellan dessa två grupper utvecklas över tid.

Diagram 4 illustrerar resultaten från beräkningarna av ojämlikhetsindex. I Delegationen mot segregationens beräkningar visar värdet på ojämlikhetsindex

Diagram 4. Ojämlikhetsindex för inkomstgrupp 1 och 5, år 1990–2018.

Källa: SCB och Delmos egna beräkningar.

Information: Befolkningen utgörs här av de personer, 20 år eller äldre, som var folkbokförda i kommunerna den 31 december varje givet år. Riksgenomsnittet beräknas på samtliga 290 kommuner och viktas med kommunernas befolkningsstorlek.

hur stor andel av inkomstgrupp 1 som skulle behöva flytta till ett annat bostadsområde inom kommunen för att vara jämnt fördelad i förhållande till personer i inkomstgrupp 5.⁹

Resultaten bekräftar att segregationen har ökat. Under 1990-talets början skulle ungefär 27 procent av befolkningen i inkomstgrupp 1 behöva flytta till ett annat bostadsområde för att deras bosättningsmönster skulle likna bosättningsmönstret i inkomstgrupp 5. Över tid har denna andel stadigt ökat. År 2018 är motsvarande siffra ungefär 41 procent, vilket innebär en betydande ökning om 14 procentenheter över 28 år.¹⁰

Det är också tydligt att den socioekonomiska segregationen uppvisar viss variation över tid. Av diagram 4 framgår att ojämlikhetsindex ökar fram till och med år 2000 för att sedan minska med ungefär 1 punkt till år 2003. Mellan år 2004 och 2012 ökar segregationen för att sedan återigen minska. Minskningen mellan år 2012 och 2018 motsvarar nästan 2 punkter på ojämlikhetsindex. Minskningarna vid 2001 och 2012 ska ses som tämligen små variationer i relation till den långsiktiga trenden. Det går därmed inte att dra slutsatsen att minskningen under 2010-talet utgör ett trendbrott. För att utreda detta måste ytterligare undersökningar göras när data från senare år finns tillgängliga.

Variationen över tid kan till stor del förklaras med variationer i konjunkturen och i inkomstjämligheten. Åren 2001–2003 hade Sverige en kortvarig konjunkturedgång och den minskade segregationen dessa år kan tillskrivas den minskade inkomstspridning som följde (Biterman, 2010). Även år 2012 befann sig den svenska ekonomin i en lågkonjunktur orsakad av den stora recessionen i slutet av 00-talet och de följdverkningar på den internationella ekonomin som kom av den (Konjunkturinstitutet, 2009; 2010; 2011). Det är dock sannolikt inte den enda orsaken till nedgången i segregationen efter år 2012. Spridningen i de disponibla inkomsterna har ökat och ökad inkomstojämlikhet är något som forskning visar kan leda till att den socioekonomiska segregationen ökar (Liang 2021; Scarpa 2016). Långtidsutredningen 2019 visar dock att spridningen i arbetsinkomster minskat efter 2012 samtidigt som sysselsättningsgraden har ökat. Då arbetsinkomsterna utgör merparten av de flesta hushålls samlade inkomster kan alltså en delförklaring till den socioekonomiska segregationens utveckling senare år vara förbättrade möjligheter till arbete bland låginkomsttagarna (SOU 2019:65). Detta argument stärks av att

9 Ojämlikhetsindex kan också beräknas så att tolkningen blir hur stor andel av inkomstgrupp 5 som behöver flytta för att gruppen ska vara jämnt fördelad i förhållande till inkomstgrupp 1. Delmos har här valt att följa tidigare forskning för att resultaten ska vara så jämförbara som möjligt och beräknar därför utifrån den resurssvaga gruppens förflyttning.

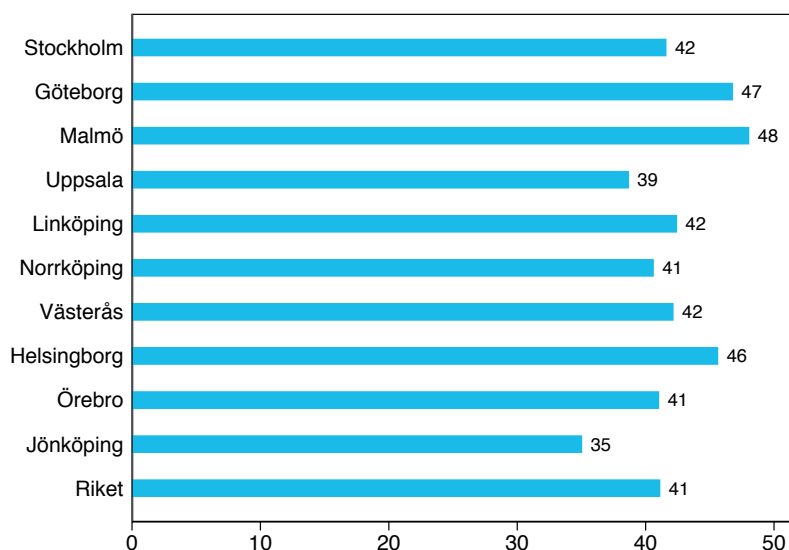
10 Delmos har även beräknat ett annat index, entropiindex, som inkluderar samtliga inkomstgrupper i beräkningarna. Entropiindexet korrelerar starkt med ojämlikhetsindexet och visar därmed på samma utveckling över tid. Se bilaga 1 och diagram 24.

Liang (2021) empiriskt visar att den allt större inkomstjämligheten före skatt och transfereringar, i huvudsak spridningen i arbetsinkomster och kapitalinkomster, kan förklara hela uppgången i den inkomstrelaterade boendesegregationen under perioden mellan 1991 och 2014. Sysselsättning och tillräckligt många timmar i arbete kan alltså vara avgörande för utvecklingen av den socioekonomiska boendesegregationen.

3.4. Segregationen inte uteslutande ett storstadsfenomen

Tidigare forskning har främst studerat den socioekonomiska boendesegregationen i de svenska storstadsområdena. För att kunna bedöma omfattningen av boendesegregationen är det dock av vikt att inkludera fler geografiska delar av Sverige i analysen. För att belysa skillnader och likheter mellan olika kommuner redovisar myndigheten inledningsvis beräkningar av ojämlikhetsindex för de tio största svenska kommunerna liksom ett medelvärde för riket, se diagram 5. År 2018 utgör befolkningen i dessa kommuner 29 procent av totalbefolkningen i riket (SCB, utan årtal).

Diagram 5. Ojämlikhetsindex för inkomstgrupp 1 och 5 i Sveriges tio största kommuner, år 2018.

Källa: SCB och Delmos egna beräkningar.

Information: Befolkningen utgörs här av de personer, 20 år eller äldre, som var folkbokförda i kommunerna den 31 december varje givet år. Riksgenomsnittet beräknas på samtliga 290 kommuner och viktas med kommunernas befolkningsstorlek.

Resultaten visar för det första att den socioekonomiska segregationen varierar mellan olika kommuner. För det andra framgår det tydligt att segregationen inte uteslutande är ett fenomen som uppstår i de tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö. Ojämlighetsindex är exempelvis lika högt för kommunerna Linköping, Västerås och Örebro som för Stockholm. Malmö, Göteborg samt Helsingborg har något högre värden på ojämlikhetsindex än de andra kommunerna.

För att skapa en överblick över segregationens omfattning i riket som helhet redovisar tabell 2 hur stor andel av den svenska befolkningen som bor i kommuner med olika nivåer på ojämlikhetsindex. År 2018 var drygt 10 miljoner människor folkbokförda i Sverige.

Tabell 2: Graden av segregation i de svenska kommunerna, år 2018.

Ojämlighetsindex intervall	Ojämlighetsindex medelvärde	Antal kommuner	Andel av befolkningen (%)
0–9	6,7	25	1,9
10–19	16,0	93	11,1
20–29	24,5	104	26,6
30–39	34,4	44	23,2
40–49	43,1	22	35,1
50–	53,3	2	2,0
Medelvärde riket 41,1		Summa 290	Summa 100

Källa: SCB och Delmos egna beräkningar.

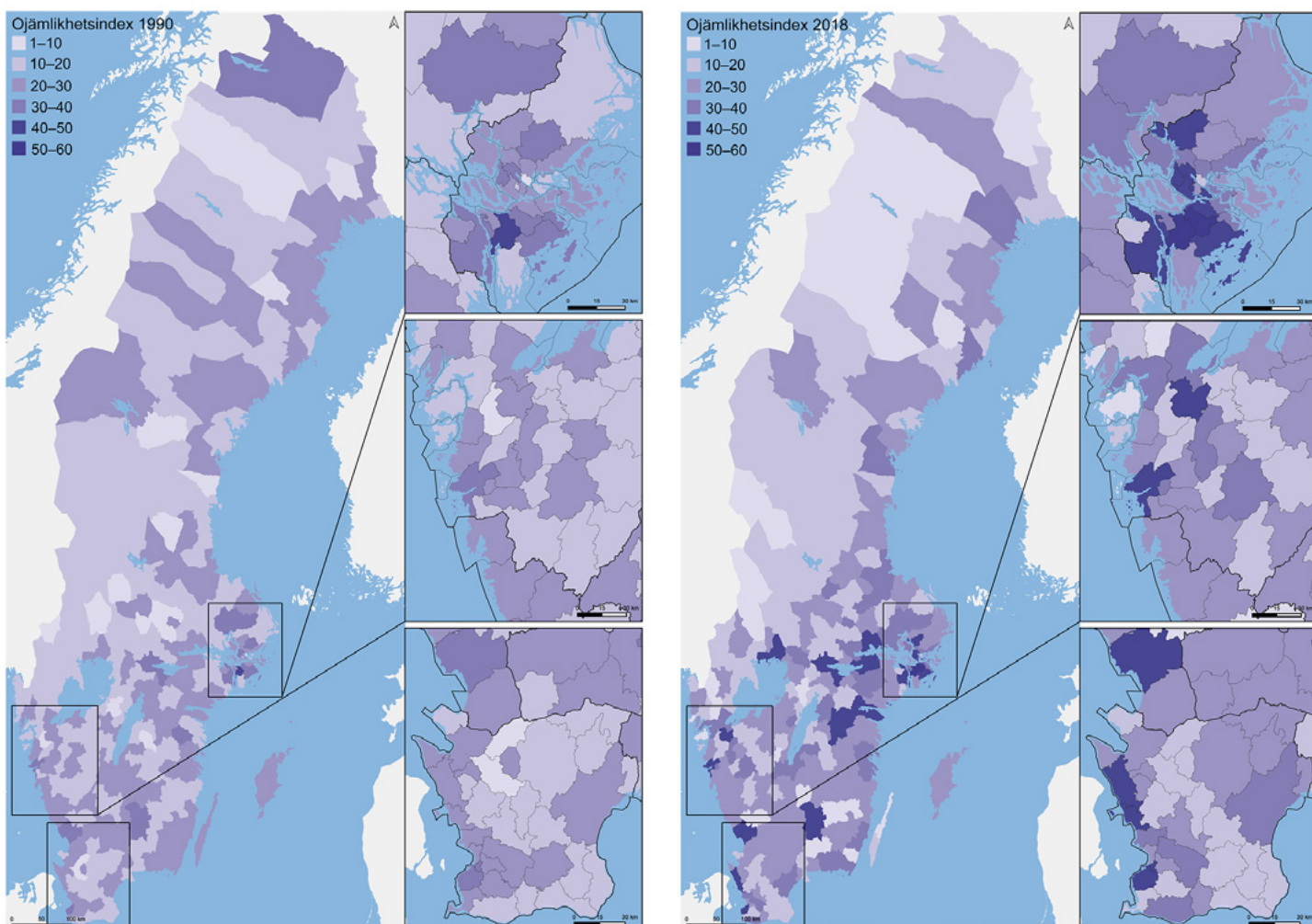
Information: Den svenska befolkningen utgjorde år 2018 10 230 185 individer.

Av tabellen framgår att ungefär 37 procent av den svenska befolkningen år 2018 bor i kommuner där graden av segregation motsvarar eller är högre än riksgenomsnittet (41 punkter) på ojämlikhetsindexet. Ytterligare 23 procent av den svenska befolkningen bor i kommuner där graden av segregation motsvarar ett värde mellan 30 och 39 punkter på ojämlikhetsindexet. Detta bör ställas mot resultatet att riksgenomsnittet år 1990 var 27 punkter. Den socioekonomiska boendesegregationen varierar mellan kommunerna men dessa resultat visar inte desto mindre att segregationen under år 2018 omfattar stora delar av befolkningen.

Karta 1 visar förändringen i den socioekonomiska boendesegregationen mellan år 1990 och 2018 över hela riket. Den socioekonomiska segregationen har till

synes minskat framför allt i norra Sveriges inland och ökat i de södra delarna av Sverige och vid kusterna. För att exemplifiera hur utvecklingen över tid kan se ut på regionnivå, presenteras utvecklingen närmare i de tre storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö i kartan som följer. Kartbilderna i dessa regioner visar tydligt på en tilltagande segregation mellan åren 1990 och 2018.

Karta 1. Ojämlighetsindex, år 1990–2018.

Källa: SCB och Delmos egna beräkningar.

Resultatredovisning – områdestyper

I detta kapitel presenteras resultatredovisningen från Delegationen mot segregations områdesanalys. Denna redovisning tar sin utgångspunkt i det regeringsuppdrag som myndigheten har haft tillsammans med Statistiska centralbyrån (SCB) avseende att utveckla ett rikstäckande socioekonomiskt index (A2020/01734/SV). För en utförligare beskrivning av uppdraget och myndighetens tolkning, se kapitel 1 samt bilaga 2.

Fördjupning av
regerings
uppdrag
1&2

Denna analys bygger på data för år 2011–2019. Resultatredovisningen för områdestyperna utgår från ett relationellt perspektiv, vilket innebär att hela skalan från områden med stora socioekonomiska utmaningar till områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar beaktas. Genom att utgå från samtliga områdestyper och relatera till riket som helhet fås en god bild över olika områdens socioekonomiska förutsättningar. Områdestyperna är ett viktigt komplement till segregationsindex och ojämlikhetsindex. Områdestyperna mäter inte graden av segregation, men anger under vilka förutsättningar invånarna i olika områden lever, det vill säga ger en indikation på några av segregationens uttryck.

I resultatredovisningen beskriver Delmos hur antalet områden i de olika typerna har utvecklats över tid, men också hur stor andel av befolkningen som bor i de olika områdestyperna. Vidare presenteras områdestypernas stabilitet, det vill säga sannolikheten att områden förblir inom samma områdestyp över tid, följt av en redovisning av områdestypernas geografiska spridning. För att skapa en förståelse för befolkningens utfall i områdestyperna, presenteras ett urval av indikatorer med fokus på utbildning, arbetsmarknad och boende. Avslutningsvis tydliggörs vikten av att använda områdestyperna i arbetet för att minska och motverka segregation.

RESULTATEN I KORTHET

Områdestypernas fördelning

Den vanligaste områdestypen i Sverige är områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) följt av socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3). Ungefär 14 procent av alla RegSO:n i Sverige är områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och 2). Områden med mycket goda socioekonomiska utmaningar (områdestyp 5) utgör cirka 10 procent. Antal områden med socioekonomiska utmaningar har ökat under perioden 2011–2019.

Områdestypernas geografiska spridning

Mer än hälften av Sveriges kommuner (170 av 290) har ett eller flera områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och 2) år 2019. En tredjedel av kommunerna (89 av 290) har ett eller flera områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5).

Över hälften av områdena med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) är belägna i större städer eller i kommuner nära större stad. Det är vanligast att områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5) finns i storstäder och storstadsnära kommuner.

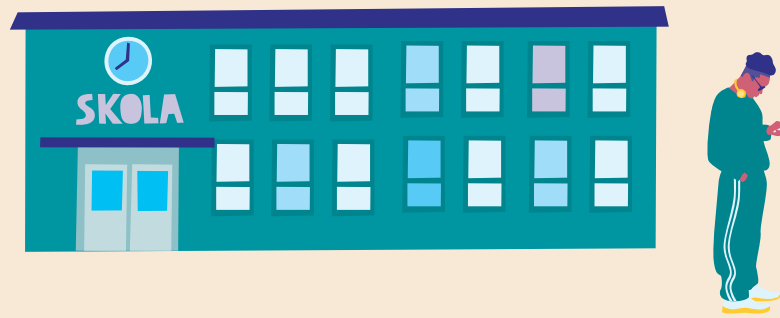
Områdestypernas rörlighet

Rörligheten mellan områdestyperna är väldigt liten under perioden 2011–2019. 90 procent av områdena förblir i samma områdestyp under perioden. De förändringar som sker är oftast mellan intilliggande områdestyper – det vill säga exempelvis från ett område med goda socioekonomiska förutsättningar till ett område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Befolkningens fördelning i relation till områdestyper

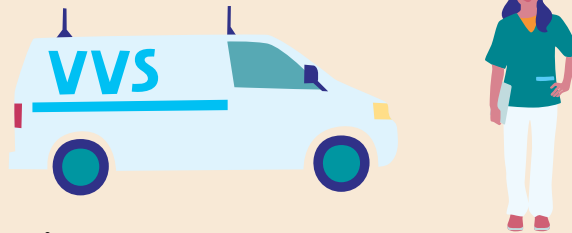
Över hälften av Sveriges befolkning bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4), samtidigt som var sjunde person (eller 1,4 miljoner människor) bor i ett RegSO som har socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och 2). Det är en relativt jämn fördelning mellan kvinnor och män efter områdestyp, men inte mellan inrikes och utrikes födda.

Utbildning och områdestyper

Gymnasial utbildning är den vanligaste utbildningsnivån i alla områdestyper förutom i områdestyp 5, men det finns en skillnad i utbildningsnivå mellan områdestyperna. I områdestyp 1, 2 och 3 bor en högre andel som har en förgymnasial utbildning och en lägre andel med en eftergymnasial utbildning vid högskola eller universitet om minst två år. Andelen boende med eftergymnasial utbildning vid högskola eller universitet är högst i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5).

Andelen elever som har slutfört gymnasiet är lägre i områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och områdestyp 2).

Arbetsmarknad och områdestyper

Andelen som förvärvsarbetar är betydligt lägre i områdestyp 1 och 2 och något lägre i områdestyp 3 jämfört med riket som helhet. Störst andel som förvärvsarbetar finns i områdestyp 4 och 5 (områden med goda respektive mycket goda socioekonomiska förutsättningar).

Andelen unga som varken arbetar eller studerar är störst i områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och 2), men även socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3) har en högre andel unga som varken arbetar eller studerar jämfört med riket.

Boende och områdestyper

Hysesrätt är den vanligaste upplåtelseformen i områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 respektive 2). Andelen personer som bor i hyresrätt är mycket större i dessa områden än i riket som helhet.

I områdestyperna 4 och 5 är äganderätt den vanligaste upplåtelseformen. I socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3) är andelen personer som bor i äganderätt och hyresrätt nästan lika stor.

Den genomsnittliga bostadsarean per person skiljer sig åt mellan områdestyperna. I områdestyp 1 och 2 är den genomsnittliga bostadsarean mindre jämfört med riket som helhet. Det finns också stora skillnader mellan hur stort inrikes och utrikes födda bor.

VAD ÄR ETT SOCIOEKONOMISKT INDEX?

Delmos har tillsammans med SCB utvecklat ett rikstäckande socioekonomiskt index på uppdrag av regeringen (A2020/01734/SV). Ett socioekonomiskt index är ett sammanvägt index som baseras på tre indikatorer. Indikatorerna är:

- andel personer med låg ekonomisk standard,
- andel personer med förgymnasial utbildning,
- och andel personer som har haft ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller har varit arbetslösa längre än sex månader.

Det socioekonomiska indexet presenteras på RegSO-nivå. Det innebär att alla 3 336 RegSO:n tilldelas ett specifikt värde var. Det socioekonomiska indexet indikerar därmed hur olika RegSO:n förhåller sig till varandra avseende centrala socioekonomiska faktorer. Det socioekonomiska indexet är utgångspunkten för klassificeringen av områdestyper. För vidare läsning se bilaga 2.

4.1. Olika benämningar på områden med socioekonomiska utmaningar

Det finns flera benämningar på områden som anses vara utsatta, exempelvis ”utanförskapsområden”, ”segregerade områden” och ”utsatta områden”. Olika myndigheter och aktörer tar fram begrepp och definitioner med olika metoder och för olika syften. Det gör att de olika områdesindelningarna inte alltid belyser samma aspekter av utsatthet.

I regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation (Regeringskansliet, 2018a) används begreppet ”områden med socioekonomiska utmaningar” för att beskriva områden som i jämförelse med riksgenomsnittet karaktäriseras av hög arbetslöshet och hög långtidsarbetslöshet, låg sysselsättning, hög andel personer som uppstår försörjningsstöd, bristande skolresultat och lågt valdeltagande. Vidare framkommer att andelen barn och ungdomar generellt är högre än i andra liknande tätbebyggda områden (Regeringskansliet, 2018a). Delmos har inom ramen för ett tidigare regeringsuppdrag definierat områden med socioekonomiska utmaningar genom att använda indikatorer som andel förvärvsarbetande, andel lågutbildade, andel långtidsarbetslösa och andel med försörjningsstöd samt andel som varken arbetar eller studerar (Delegationen mot segregation, 2019; 2020). Andra myndigheter som antingen skapat ett socioekonomiskt index eller definierat olika områden utifrån olika grader av utsatthet är exempelvis Skolverket (Skolverket, 2018), Brottsförebyggande rådet (Brå, 2018) och Polismyndigheten (Polismyndigheten, 2017).

Vilken benämning som används är ofta kopplad till vilket syftet är med att skapa en områdesindelning men också till vilka indikatorer eller kriterier som används för att skapa indelningen. En beskrivning av utmaningar inom ett geografiskt område beror alltså på vilken kontext indelningen används i och vilken aktör som använder indelningen eller begreppet.

För att skapa en tydlighet kring vad som avses med begreppet områden med socioekonomiska utmaningar och hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status, gav regeringen i uppdrag till Delmos att tillsammans med SCB utveckla ett rikstäckande socioekonomiskt index (A2020/01734/SV). Resultatet av uppdraget presenteras i bilaga 2. Denna resultatredovisning är en analys av områdesindelningen.

4.2. Områdestyper beskriver olika socioekonomiska förutsättningar

Som tidigare har nämnts har det saknats en vedertagen definition av bland annat områden med socioekonomiska utmaningar. Vidare har det inte heller funnits möjlighet att följa om det exempelvis blir fler eller färre områden med socioekonomiska utmaningar eller hur antalet områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar utvecklas. Den rikstäckande områdesindelningen som myndigheten tillsammans med SCB har tagit fram inom ramen för regeringsuppdraget, skapar därmed förutsättningar att följa olika områdestyper och deras utveckling över tid.

För att skapa en uppfattning över vad som karaktäriserar respektive områdestyp år 2019 (senaste statistiskt tillgängliga år) presenteras tabell 3. Tabellen utgår från de indikatorer som utgör grunden för det socioekonomiska indexet som områdestyperna baseras på. Indikatorerna är andel personer med förgymnasial utbildning, andel personer med låg ekonomisk standard samt andel personer som uppbär ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller är arbetslösa längre än sex månader. Indikatorn låg ekonomisk standard mäter den andel av befolkningen i ett område som har en inkomst som kan medföra risk för fattigdom.¹¹ För en mer utförlig beskrivning av valet av indikatorer se bilaga 2.

Tabellen visar att områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) och områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 2) ligger betydligt över riksgenomsnittet för samtliga indikatorer. Befolkningen i dessa områden är i högre utsträckning lågutbildade, lever i högre utsträckning med

¹¹ En individ eller ett hushåll anses leva med låg ekonomisk standard om den disponibla inkomsten per konsumtionsenhet är mindre än 60% av medianvärdet i riket.

VAD ÄR EN OMRÅDESTYP?

Områdestyper är en klassificering av alla 3 363 RegSO:n (Regionala statistik-områden) i Sverige utifrån det socioekonomiska indexet. Syftet är att skapa en områdesindelning som beskriver de socioekonomiska förutsättningarna i ett RegSO. Områdesindelningen skapar därmed möjlighet att följa utvecklingen av olika områdestyper över tid, och även utvecklingen i olika RegSO:n över tid. Totalt finns det fem områdestyper:

- Områdestyp 1 – områden med stora socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 2 – områden med socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 3 – socioekonomiskt blandade områden
- Områdestyp 4 – områden med goda socioekonomiska förutsättningar
- Områdestyp 5 – områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Områdestyp 1 och områdestyp 2 går in under samlingsbegreppet områden med socioekonomiska utmaningar.

Tabell 3. Indikatorer som beskriver områdestypernas karaktäristika, år 2019. Anges i procent.

Områdestyp	Andel personer med förgymnasial utbildning	Andel personer med låg ekonomisk standard	Andel personer med ekonomiskt bistånd i minst 10 månader och/eller arbetslösa längre än sex månader
Områdestyp 1	26,9	45,0	11,9
Områdestyp 2	18,6	29,7	6,6
Områdestyp 3	14,0	19,7	3,9
Områdestyp 4	8,6	10,4	2,1
Områdestyp 5	4,6	4,6	1,3
Riket	11,2	15,1	3,3

Källa: Delmos och SCB.

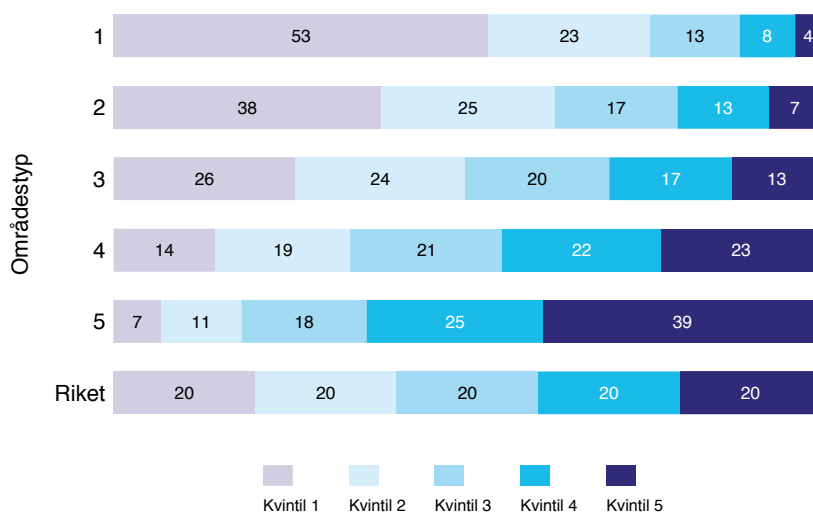
Information: Resultatredovisning av regeringsuppdraget (A2020/01734/SV). Data avser år 2019.

låg ekonomisk standard och uppbär i högre utsträckning ekonomiskt bistånd och/eller är arbetslösa längre än sex månader jämfört med genomsnittet. Befolkningen som bor i socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3) ligger närmare riksgenomsnittet för indikatorerna. Områdestyp 4 (områden med goda socioekonomiska förutsättningar) och områdestyp 5 (områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar) ligger under riksgenomsnittet för samtliga indikatorer. I områden med mycket goda socioekonomiska

förutsättningar har befolkningen i väsentligt lägre utsträckning förgymnasial utbildning som högsta utbildningsnivå, betydligt färre lever med låg ekonomisk standard och en väsentligt lägre andel uppbar ekonomiskt bistånd och/eller är arbetslösa längre än sex månader jämfört med riket som helhet.

Kopplingen mellan ett områdes socioekonomiska status och de boendes inkomster presenteras i diagram 6. I resultatredovisningen av den socioekonomiska boendesegregationens utveckling beräknas graden av segregation med hjälp av två olika index (segregationsindex och ojämlikhetsindex) som visar hur jämnt eller ojämnt fördelade personer i olika inkomstgrupper (så kallade kvintiler) är över olika bostadsområden i en kommun. För att visa på ett samband mellan den ojämlika fördelningen av ekonomiska resurser och för att ytterligare beskriva vad som karaktäriserar respektive områdestyp, har myndigheten därför valt att undersöka hur stor andel av befolkningen i varje områdestyp som tillhör de olika inkomstgrupperna.

Diagram 6. Andel av befolkningen efter områdestyp och inkomstgrupp (kvintiler), år 2018. Avrundat till hela procent.

Källa: SCB. Inkomst- och taxeringsregistret (IoT).

Information: Data avser år 2018. Åldersgrupp: 0–w år (hela befolkningen).

I områdestyperna 1 och 2 (områden med socioekonomiska utmaningar) har en övervägande majoritet, 76 respektive 63 procent, inkomster i de två lägsta kvintilerna. I områden med socioekonomiska utmaningar är alltså en majoritet av de boende låginkomsttagare. Motsvarande andelar för områden med goda och mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4 och 5) är 33 respektive 18 procent. I områdestyp 5 är dessutom en betydande andel av de boende höginkomsttagare. 39 procent har inkomster i den övre femtedelen av inkomstfördelningen, kvintil 5. Motsvarande andelar i områdestyp 1 och 2 är 4 respektive 7 procent. De socioekonomiska förutsättningarna i ett område korrelerar alltså med inkomstnivån i området.

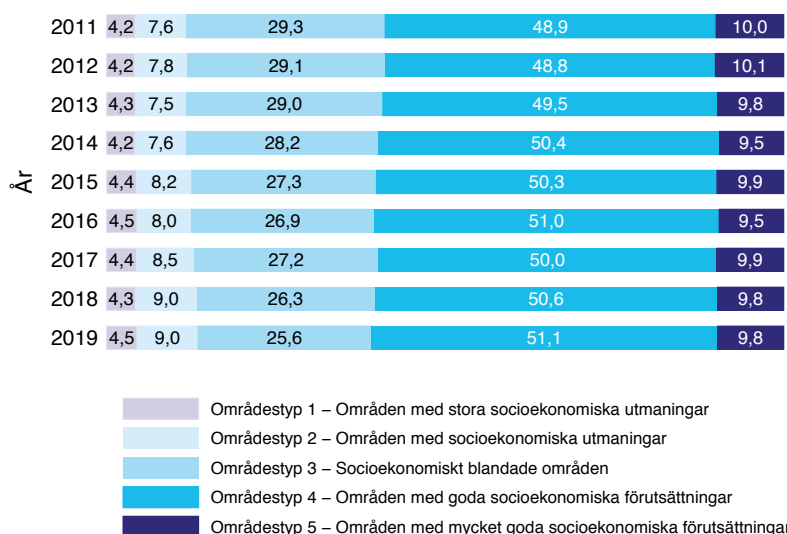
4.3. Fler områden med socioekonomiska utmaningar

Utvecklingen av områdestyperna är viktig att följa eftersom det säger något om den socioekonomiska utvecklingen i Sverige. Genom att undersöka områdestypernas utveckling över tid, skapas en uppfattning om det exempelvis blir fler eller färre områden med socioekonomiska utmaningar eller områden med goda socioekonomiska förutsättningar.

I diagram 7 framgår att andelen områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och områdestyp 2) ökar under perioden 2011–2019. Detsamma gäller områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4). Andelen socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3) minskar under perioden och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5) är relativt stabil. Enligt områdesindelningen år 2019 är:

- 151 RegSO:n (4,5 procent) områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1),
- 303 RegSO:n (9 procent) områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 2),
- 861 RegSO:n (25,6 procent) socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3),
- 1 718 RegSO:n (51,1 procent) områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) och
- 330 RegSO:n (9,8 procent) områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5).

Diagram 7. Områdestypers utveckling över tid i procent, år 2011–2019. Anges i procent.

Källa: Delmos och SCB.

Information: Resultatredovisning av regeringsuppdraget (A2020/01734/SV). Data avser år 2011–2019.

Den vanligaste områdestypen 2019 är områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) följt av socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3).

Mellan åren 2011 och 2019 sker den enskilt största förändringen i områdestyp 3 (socioekonomiskt blandade områden) som under perioden minskar med 3,7 procentenheter. Denna minskning motsvaras nästan till fullo av att andelen områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 2) och områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) ökar med 2,4 respektive 2 procentenheter. Områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) och områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5) är tämligen stabila under perioden.

Sammanfattningsvis blir de socioekonomiska förhållandena bättre i vissa områden under perioden och i vissa områden sämre. Områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 2) och socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3) är de områden där störst förändring sker.

4.4. Ett områdes socioekonomiska status är trögrolig

I syfte att analysera områdestypernas stabilitet, har Delegationen mot segregation undersökt sannolikheten att RegSO:n i en viss områdestyp byter till en annan områdestyp det nästkommande året. Av tabell 4 framgår att ett områdes socioekonomiska status är trögföränderlig, men att förändring trots allt sker. Sannolikheten för att ett RegSO-område kvarstår i samma områdestyp från ett år till ett annat ligger på 89–95 procent. Resultatet tyder därmed på att förändringar sker gradvis över lång tid.

Tabell 4. Sannolikheten att RegSO:n i en given områdestyp ändras till en annan områdestyp, år 2011–2019. Anges i procent.

	Nästkommande år:					Totalt
	Områdestyp 1	Områdestyp 2	Områdestyp 3	Områdestyp 4	Områdestyp 5	
Innevarande år:						
Områdestyp 1	94,0	5,8	0,0	0,1	0,1	100
Områdestyp 2	3,7	88,8	7,5	0,0	0,0	100
Områdestyp 3	0,0	2,9	89,9	7,2	0,0	100
Områdestyp 4	0,0	0,0	3,5	94,6	1,9	100
Områdestyp 5	0,0	0,0	0,0	9,9	90,1	100

Källa: Delmos och SCB.

Information. Resultatredovisning av regeringsuppdraget (A2020/01734/SV).

Detta resultat bekräftas av att sannolikheten är störst för att en förändring innebär ett byte till en intilliggande områdestyp. Exempelvis är sannolikheten att ett område med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 2) nästkommande år är ett socioekonomiskt blandat område (områdestyp 3) 7,5 procent och sannolikheten för att det är ett område med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) är 3,7 procent. För områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) är sannolikheten i stället högre att de övergår till ett socioekonomiskt blandat område (områdestyp 3) än till ett område med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5). Med andra ord innebär det att både förbättringar och tillbakagång i socioekonomisk status äger rum bland RegSO-områden under perioden 2011 till 2019. Sju av tio RegSO:n i områdestyp 1, 3 och 5 kvarstår under perioden i samma områdestyp. Områdestyp 4 (områden med goda socioekonomiska förutsättningar) är dessutom den typ som störst andel RegSO:n förblir i. Områden som någon gång kategoriserats i områdestyp 2 är de som har störst benägenhet till förändring.

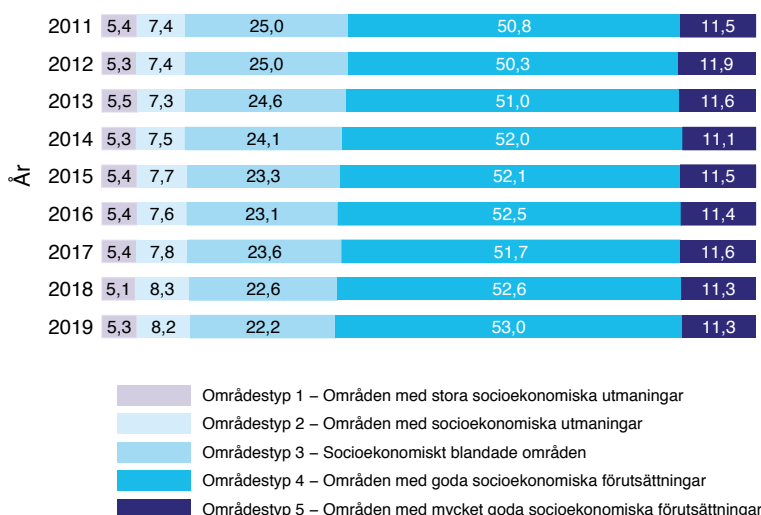
Sammanfattningsvis indikerar resultaten att ett områdes socioekonomiska status kan förändras men att det kan ta tid. Det beror på att förändring är ett resultat av flera faktorer som påverkar de socioekonomiska förhållandena i ett område. Detta resultat ligger i linje med forskning som visat att strukturella faktorer som exempelvis inkomstjämlighet, bostadsmarknadens och arbetsmarknadens funktionssätt liksom globaliseringen har betydelse för segregationen och att samspelet mellan dessa även gör att förändringar i inkomstjämligheten kan påverka områdets socioekonomiska status med viss fördröjning (Tammaru m.fl., 2020).

4.5. Majoriteten av alla i Sverige bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar

Befolkningens demografiska struktur är viktig att beakta för att förstå likheter och skillnader mellan områdestyperna och kan delvis förklara skillnader i vissa utfall. Exempelvis kan den demografiska strukturen ge en indikation på vilken fas i livet invånare i ett område befinner sig i (exempelvis barnfamiljer eller pensionärer), något som i sin tur kan ha betydelse för var de bosätter sig. Det kan också ge en indikation på hur stor andel av befolkningen som befinner sig i arbetsför ålder, vilket säger något om den demografiska försörjningskvoten.

Diagram 8 visar hur stor andel av befolkningen som bor i respektive områdestyp och hur detta utvecklas över tid.

Diagram 8. Andel av den totala befolkningen som bor i respektive områdestyp, år 2011–2019. Anges i procent.

Källa: SCB. Registret över totalbefolkningen (RTB).

Information: Totalbefolkningen enligt folkbokföringen den 31 december respektive år. Data avser år 2011–2019. Åldersgrupp: 0–w år (hela befolkningen).

Över hälften av Sveriges befolkning, 5,4 miljoner människor, bor år 2019 i ett område med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4). En dryg femtedel, 2,3 miljoner, bor i ett socioekonomiskt blandat område (områdestyp 3). Vidare utgör andelen av befolkningen i områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och 2) 13,5 procent, vilket år 2019 motsvarar ungefär 1,4 miljoner människor. Av dessa bor 550 000 människor i områdestyp 1. För områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5) är andelen 11,3 procent, vilket motsvarar cirka 1,2 miljoner människor.

Under perioden 2011–2019 sker också förändringar i hur många personer som bor i de olika områdestyperna. En förklaring är befolkningstillväxt. Under perioden ökar den svenska befolkningen med cirka 850 000 personer. Myndighetens beräkningar indikerar att denna befolkningstillväxt inte fördelas jämnt över de olika områdestyperna.

Vid en jämförelse mellan respektive områdestyp framkommer att områdestyp 2 har den enskilt största befolkningsökningen (21 procent) under perioden 2011–2019. En väsentlig befolkningsökning äger också rum i områdestyp 4 (med 14 procent), områdestyp 1 (med drygt 8 procent) och områdestyp 5 (med cirka 7 procent). Den totala befolkningen minskar under den aktuella perioden enbart i områdestyp 3 – med ungefär 3 procent. Det finns flera faktorer som kan tänkas förklara denna spridning över områdestyperna. Som tidigare nämnts kan det exempelvis handla om var nya bostäder byggs och för vem dessa bostäder byggs. Det kan också handla om förändringar i flytt- och bosättningsmönster i olika socioekonomiska grupper samt att gruppen utrikes födda under perioden blivit större. Andelen utrikes födda i den svenska befolkningen har exempelvis ökat under hela 2000-talet från cirka 11 procent år 2000 till cirka 20 procent år 2020 (SCB, 2021). Det är dock för komplext att dra enkla slutsatser utifrån resultatet ovan. Det som däremot går att utläsa och som är viktigt att komma ihåg är att majoriteten av landets befolkning bor i områden som kännetecknas av goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Samtidigt bor ungefär var sjunde person i ett område som har socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 eller områdestyp 2).

4.5.1. Ojämn fördelning av inrikes och utrikes födda mellan områdestyperna

För att ytterligare beskriva befolkningen i de fem områdestyperna presenteras tabell 5 som beskriver fördelningen av kvinnor och män, åldersstruktur samt inrikes/utrikes födda år 2019.

Kvinnor och män är relativt jämnt fördelade inom de olika områdestyperna även om det i områdestyp 1 och 2 bor något fler män. Andelen personer i arbetsför ålder (20–64 år) år 2019 är 57 procent i riket i genomsnitt och andelen individer i arbetsför ålder är i stort sett av denna storlek oavsett områdestyp. Vidare visar tabellen att andelen personer i åldern 0–19 år är något högre än riksgenomsnittet (som är 23 procent), både i områden med stora socioekonomiska utmaningar

Tabell 5. Andel i befolkning efter områdestyp och demografi, år 2019. Avrundat till hela procent.

Områdestyp	Kön			Åldersgrupp				Inrikes/utrikes födda		
	Kvinnor	Män	Totalt	0–19 år	20–64 år	65+ år	Totalt	Inrikes födda	Utrikes födda	Totalt
Områdestyp 1	49	51	100	29	57	14	100	48	52	100
Områdestyp 2	49	51	100	24	58	18	100	62	38	100
Områdestyp 3	50	50	100	21	56	23	100	78	22	100
Områdestyp 4	50	50	100	22	57	20	100	86	14	100
Områdestyp 5	50	50	100	28	55	17	100	88	12	100
Riket	50	50	100	23	57	20	100	80	20	100

Källa: SCB. Registret över totalbefolkningen (RTB).

Information: Totalbefolkningen enligt folkbokföringen den 31 december 2019. Åldersgrupp: 0–w år (hela befolkningen). Data avser år 2019.

(områdestyp 1) och i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5): 29 procent respektive 28 procent. Det bor alltså ungefär en lika stor andel barn och unga i områdestyp 1 som i områdestyp 5.

I tabellen presenteras även fördelningen av inrikes och utrikes födda efter områdestyp. År 2019 är cirka 20 procent av den totala befolkningen födda i ett annat land (utrikes födda). Det framgår tydligt att det finns en ojämn fördelning av inrikes födda och utrikes födda efter områdestyp. En större andel inrikes födda bor i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) och i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5) medan utrikes födda är överrepresenterade i områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och områdestyp 2). Vidare är andelen inrikes födda boende i områdestyp 3 (78 procent) något lägre än riksgenomsnittet och andelen utrikes födda (22 procent) något högre.

Resultatet ovan tycks därmed tyda på att det finns ett samband mellan ett områdes socioekonomiska status och hur stora andelar av de boende som är

inrikes eller utrikes födda, något som också bekräftas av svensk forskning. Som tidigare nämnts är det viktigt att komma ihåg att gruppen utrikes födda är en heterogen grupp vilket innebär att utrikes födda bor i samtliga områdestyper. Forskning visar också att socioekonomisk boendesegregation förekommer inom olika grupper av utrikes födda vilket innebär att det faktum att utrikes födda är överrepresenterade i bostadsområden där många låginkomsttagare bor ska ses som ett tecken på att den primära orsaken till bosättningsmönstren är begränsningar i tillgången till ekonomiska resurser (Andersson & Kährik, 2015; Malmberg & Clark, 2020; Wadensjö, 2020). Den ekonomiska utsattheten är dock särskilt stor bland gruppen nyanlända flyktingar vilket påverkar deras möjligheter att välja boende (Andersson & Kährik, 2015; Malmberg & Clark, 2020).

4.6. Områden med socioekonomiska utmaningar finns i stora delar av Sverige

Områdestypernas geografiska spridning belyser de socioekonomiska förutsättningarna i Sverige. Eftersom områdesindelningen är rikstäckande innebär det att samtliga 290 svenska kommuners områden klassas in i en eller flera av de fem områdestyperna. Detta innebär att det går att analysera såväl den geografiska spridningen över riket som fördelningen av de olika områdestyperna inom en kommun eller ett län.

Inledningsvis har myndigheten valt att använda sig av Sveriges Kommuner och Regioners (SKR) kommungruppsindelning (mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner, större städer och kommuner nära större stad samt storstäder och storstadsnära kommuner) för att beskriva likheter och skillnader mellan var de olika områdestyperna finns i Sverige. Tabell 6 visar den geografiska spridningen.

I tabellen går det att utläsa att 51 procent av alla områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) och 40 procent av alla områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) finns i större städer och kommuner nära större stad. 38 procent av alla områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 2), ligger i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner och en lika stor andel (38 procent) ligger i större städer och kommuner nära större stad. Den största andelen socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3) finns i mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner (45 procent). Avseende områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5) träder ett annat mönster fram. Majoriteten av dessa områden (56 procent) finns i storstäder och storstadsnära kommuner.

Tabell 6. Områdestypernas fördelning efter SKR:s kommungruppsindelning, år 2019.
Avrundat till hela procent.

Områdestyp	Mindre städer/tätorter och landsbygds-kommuner	Större städer och kommuner nära större stad	Storstäder och storstadsnära kommuner	Totalt
Områdestyp 1	21	51	28	100
Områdestyp 2	38	38	24	100
Områdestyp 3	45	40	16	100
Områdestyp 4	30	40	30	100
Områdestyp 5	10	34	56	100
Riket	47	37	16	100

Källa: Delmos och SCB.

Information: Resultatredovisning av regeringsuppdraget (A2020/01734/SV) samt SKR:s kommungruppsindelning. Kommungruppsindelningen avser år 2017 och områdestypernas fördelning avser år 2019.

Resultatet ovan tyder därmed på att de olika områdestyperna inte är jämnt fördelade över de olika kommungrupperna. Exempelvis är områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5) överrepresenterade iorstäder och orstadsnära kommuner.

Ytterligare en viktig aspekt handlar om hur många kommuner som exempelvis har områden med socioekonomiska utmaningar. Sammanfattningsvis går det att konstatera att:

- 59 procent (170 kommuner) av Sveriges 290 kommuner har ett eller flera RegSO:n som definieras som områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och 2).
- 31 procent (89 kommuner) av alla kommuner i Sverige har ett eller flera RegSO:n som definieras som områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5).

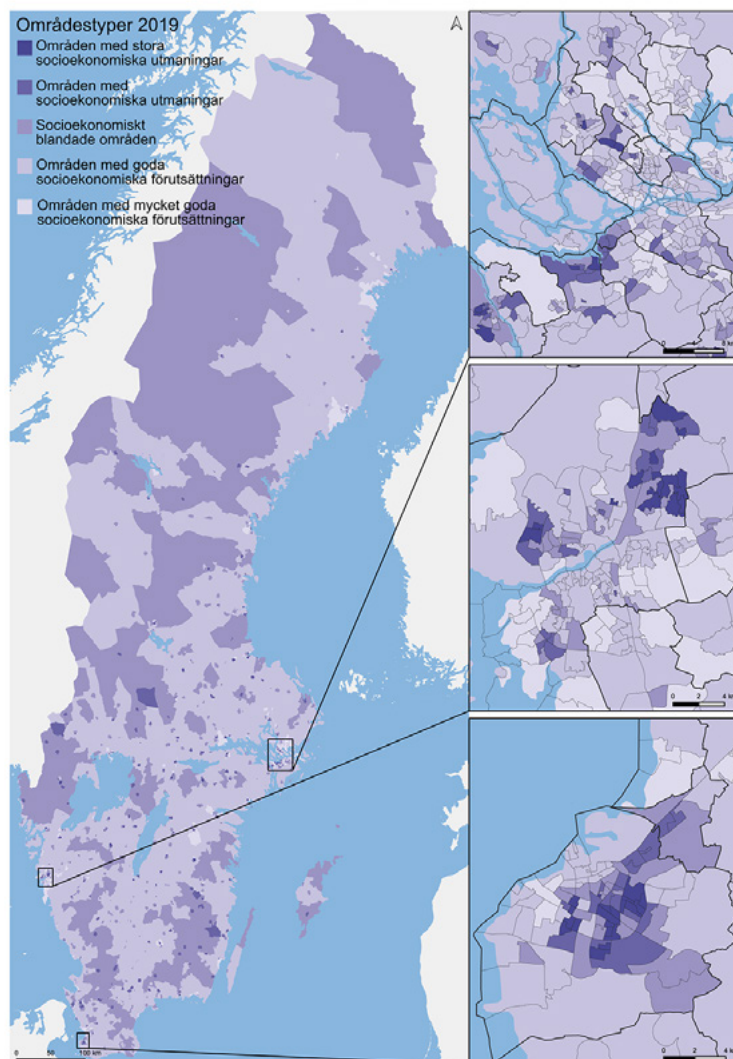
Områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och 2) finns i stora delar av Sverige och i flera olika typer av kommuner. Områden med socioekonomiska utmaningar finns alltså inte uteslutande iorstäder. Även områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5) finns i omkring en tredjedel av Sveriges kommuner och i flera olika kommuntyper.

För att vidare illustrera områdestypernas geografiska spridning presenteras karta 2.¹²

¹² Det är viktigt att komma ihåg att det kan vara svårt att utläsa samtliga områdestyper eftersom områdesindelningen baseras på lägre geografiska nivåer (RegSO) och stora delar av Sverige består av exempelvis skog och obebyggd mark.

I kartbilden presenteras områdesindelningen för storstadskommunerna: Stockholm, Göteborg och Malmö. Detta för att exemplifiera hur områdestyperna kan fördelas på kommunnivå. I exemplet går det tydligt att utläsa att samtliga områdestyper finns representerade i storstäderna. Det innebär alltså att människor med olika socioekonomiska förutsättningar är spridda och ojämnt fördelade över olika områden inom kommunerna. Det innebär att de bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar likväl som i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar – och även i alla områdestyper däremellan. Delmos visar även i kapitel 3 att dessa tre kommuner också har en hög grad av segregation. Resultatet ovan tyder därmed på att kommunerna dels har en hög grad av segregation, dels en variation av områden med olika socioekonomiska förutsättningar.

Karta 2. Områdestypernas geografiska spridning, år 2019.

Källa: Delmos och SCB.

Information: Resultatredovisning av regeringsuppdraget (A2020/01734/SV). Data avser år 2019.

Det är dock viktigt att komma ihåg att områdestyperna per automatik inte svarar på graden av segregation i exempelvis en kommun. En kommun kan ha samtliga områdestyper representerade på samma sätt som att en kommun kan ha en hög andel av sin befolkning i en eller två av områdestyperna. Det centrala är att utgå från områdestyperna och undersöka hur stor andel av befolkningen som lever under olika socioekonomiska förutsättningar. I Delegationen mot segregations kommande webbaserade uppföljningssystem för segregation, Segregationsbarometern, är det möjligt att skapa sig en uppfattning över hur befolkningen i olika kommuner och län fördelas över områdestyperna.

4.7. Skillnaderna gällande utbildning är stora

Individens utbildningsnivå har stor betydelse för möjligheten att etablera sig på arbetsmarknaden och är nära sammankopplad med de flesta välfärdsindikatorer som exempelvis levnadsvanor, hälsa och demokratisk delaktighet. Skolans huvudsakliga uppgift är därför att alla elever ska få med sig kunskaper och kompetenser som i sin tur kan leda till arbete och en egen försörjning (SOU 2020:46).

Skillnader i skolresultat mellan skolor har ökat sedan början av 1990-talet. Forskning visar att det finns ett samband mellan boendesegregation och skolsegregationen. Detta förklaras bland annat av att många elever går i en skola nära hemmet och att de socioekonomiska skillnaderna mellan bostadsområdena har ökat (Böhlmark m.fl., 2015; Holmlund m.fl., 2014). De socioekonomiska skillnaderna hänger tätt samman med exempelvis utbildningsnivå. När elever från samma områden går i samma skolor påverkas skolans samlade resultat. Det hänger samman med att föräldrarnas utbildningsbakgrund fortfarande är den avgörande faktorn för hur det går för eleverna i skolan (Böhlmark & Holmlund, 2012; Holmlund m.fl., 2014; Holmlund m.fl., 2020). Det finns alltså en koppling mellan hur väl eleverna presterar i skolan och var de växer upp.

I detta avsnitt presenteras fördelningen av befolkningens utbildningsnivå inom varje områdestyp och för riket som helhet.

4.7.1. Högre utbildningsnivå i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar

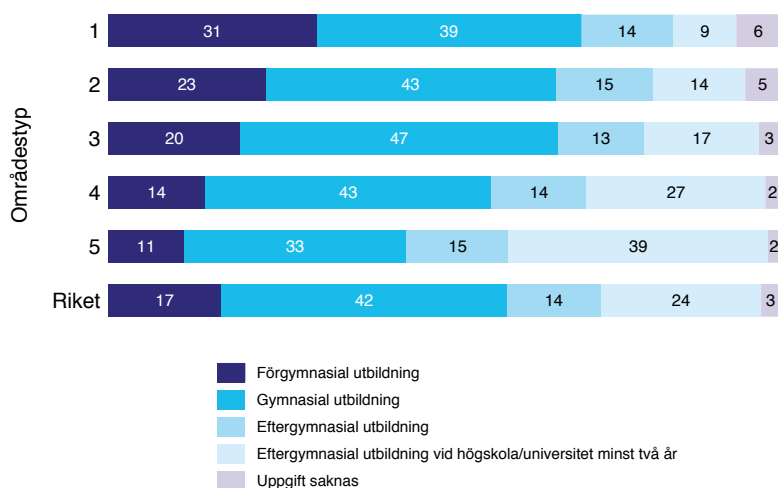
Diagram 9 visar att gymnasial utbildning är den vanligaste utbildningsnivån i alla områdestyper, förutom i områdestyp 5 (områden med mycket goda

socioekonomiska förutsättningar), där eftergymnasial utbildning vid högskola eller universitet i minst två år är vanligast.

I områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och områdestyp 2) samt socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3) bor en högre andel individer med förgymnasial samt gymnasial utbildning och en lägre andel med en eftergymnasial utbildning vid högskola eller universitet om minst två år, i jämförelse med riket i stort. På samma sätt framgår det i diagrammet att en högre andel av befolkningen i områdestyp 4 och 5 har en eftergymnasial utbildning vid högskola eller universitet. Störst skillnad gentemot rikets genomsnitt finns i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5), där andelen med eftergymnasial utbildning vid högskola eller universitet är 39 procent jämfört med 24 procent i riket som helhet.

När resultatet redovisas uppdelat på kön syns ett liknande mönster för områdestyp 1, 2, 3 och 4, det vill säga att gymnasial utbildning är den vanligaste utbildningsnivån för både kvinnor och män. I områdestyp 5 är det vanligast för män med en gymnasial utbildning och för kvinnor är den vanligaste utbildningsnivån eftergymnasial utbildning vid högskola eller universitet. I områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) finns de största skillnaderna jämfört med riksgenomsnittet. Andelen kvinnor som har en eftergymnasial

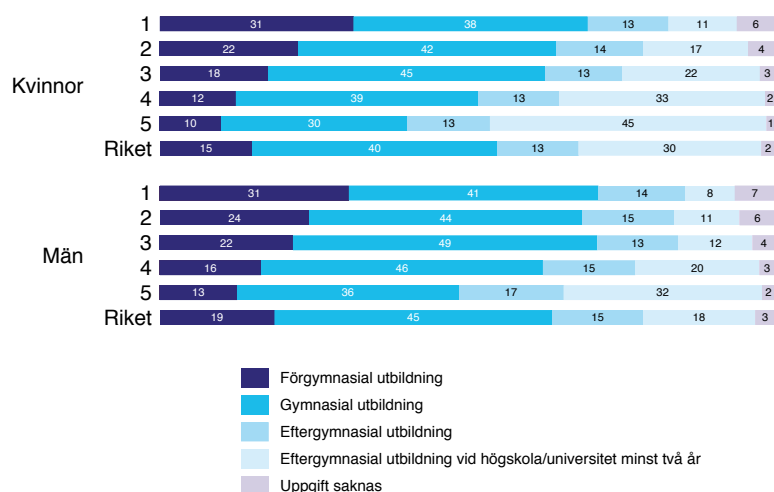
Diagram 9. Fördelning av befolkningens utbildningsnivå efter områdestyp, år 2019. Avrundat till hela procent.

Källa: SCB. Utbildningsregistret (UREG).

Information: Data avser år 2019. Åldersgrupp: 20–64 år. Se bilaga 3 för detaljer kring de olika utbildningsnivåerna.

Diagram 10. Fördelning av befolkningens utbildningsnivå efter områdestyp och kön, år 2019. Avrundat till hela procent.

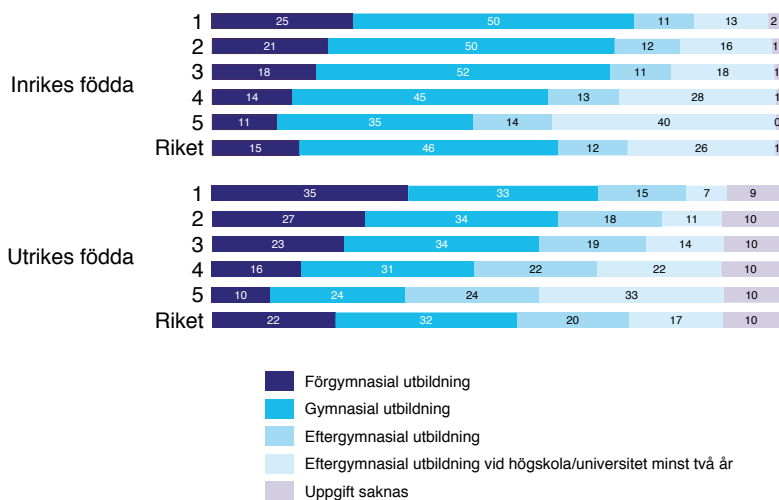
Källa: SCB. Utbildningsregistret (UREG).

Information: Data avser år 2019. Åldersgrupp: 20–64 år. Se [bilaga 3](#) för ytterligare information kring de olika utbildningsnivåerna.

utbildning vid högskola eller universitet är endast 11 procent jämfört med 30 procent av kvinnorna i riket som helhet. För män finns den största skillnaden i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar, där andelen män som har en eftergymnasial utbildning vid högskola eller universitet är 32 procent jämfört med 18 procent bland männen i riket som helhet. Störst skillnad mellan kvinnor och män finns i områden med goda respektive mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4 respektive områdestyp 5), där en högre andel kvinnor har en eftergymnasial utbildning vid högskola eller universitet.

Diagram 11 presenterar befolkningens utbildningsnivå efter områdestyp och inrikes/utrikes född. I diagrammet framkommer liknande resultat som tidigare, det vill säga att den vanligast förekommande utbildningsnivån i områdestyp 2, 3 och 4 är en gymnasial utbildning. Detta gäller för både inrikes och utrikes födda och även för inrikes födda i områdestyp 1 (områden med stora socioekonomiska utmaningar). För utrikes födda i områdestyp 1, är det dock något vanligare att vara förgymnasialt utbildad. Personer bosatta i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5) är i större utsträckning högutbildade. För både inrikes och utrikes födda i dessa områden är den vanligast förekommande utbildningsnivån eftergymnasial utbildning vid högskola eller universitet om minst två år. Störst skillnad i relation till rikets genomsnitt finns också i områdestyp 5, där andelen utrikes födda som har en

Diagram 11. Fördelning av befolkningens utbildningsnivå efter områdestyp och inrikes/utrikes födda, år 2019. Avrundat till hela procent.

Källa: SCB. Utbildningsregistret (UREG).

Information: Data avser år 2019. Åldersgrupp: 20–64 år: Se [bilaga 3](#) för ytterligare information kring de olika utbildningsnivåerna.

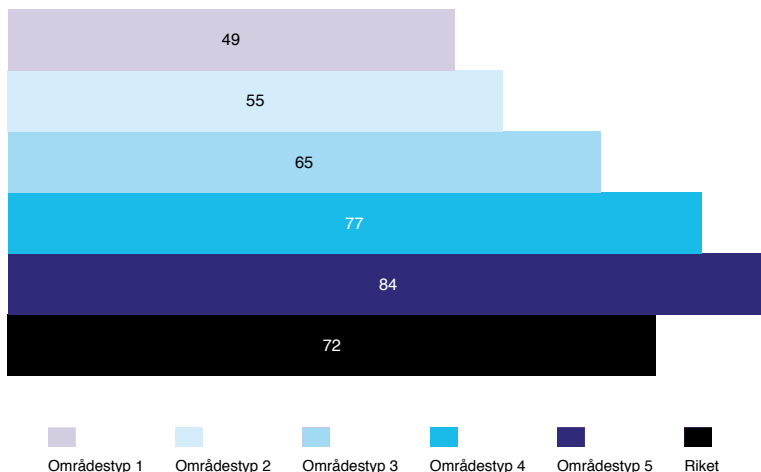
eftergymnasial utbildning vid högskola eller universitet är 33 procent jämfört med utrikes födda i riket som helhet (17 procent). För inrikes födda i områdestyp 5 är motsvarande siffra 40 procent jämfört med 26 procent av de inrikes födda i riket som helhet. Det är alltså en skillnad på 16 respektive 14 procentenheter.

4.7.2. Andelen som slutfört gymnasiet är lägre i områden med socioekonomiska utmaningar

Mellan åren 2014–2020 har andelen elever som fullföljer gymnasiet kontinuerligt ökat och andelen som tar examen inom tre år har aldrig varit högre än 2020, då ungefär 78 procent av eleverna fullföljde en gymnasieutbildning. Samtidigt innebär detta att många i en elevkull inte slutför sina studier (Skolverket, 2020). Flera studier har visat att en avgörande faktor för studieresultaten är uppväxtmiljön (Grönqvist & Niknami, 2020; SCB, 2020). I diagram 12 presenteras andelen elever som har slutfört gymnasieskolan inom 3 år efter områdestyp, år 2017.

Det finns stora skillnader i andelen elever som slutfört gymnasieskolan inom 3 år beroende på områdestyp. I områdestyp 1, 2 och 3 (områden med stora socioekonomiska utmaningar, områden med socioekonomiska utmaningar och socioekonomiskt blandade områden) är andelen elever som slutfört gymnasieskolan inom 3 år betydligt lägre än i riket som helhet och då framför allt i

Diagram 12. Andel elever om slutfört gymnasieskolan inom 3 år efter områdestyp, år 2017. Avrundat till hela procent.

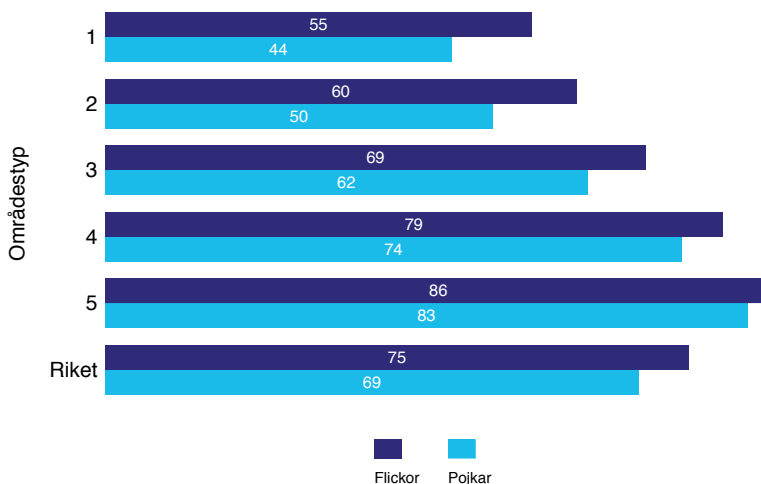

Källa: Skolverket. Gymnasieskolan: betygsuppgifter.

Information: Data avser år 2017, där 2017 är startåret för avgångna elever år 2020.

områdestyp 1 och 2. Det motsatta förhållandet gäller för områdestyp 4 och 5 (områden med goda respektive mycket goda socioekonomiska förutsättningar), där andelen som slutfört gymnasieskolan inom 3 år är betydligt högre jämfört med riksgenomsnittet. Störst skillnad (23 procentenheter) i relation till riket som helhet, finns i områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1), där knappt hälften av eleverna har slutfört gymnasieskolan inom 3 år.

Diagram 13. Andel elever som slutfört gymnasieskolan inom 3 år efter områdestyp och kön, år 2017. Avrundat till hela procent.

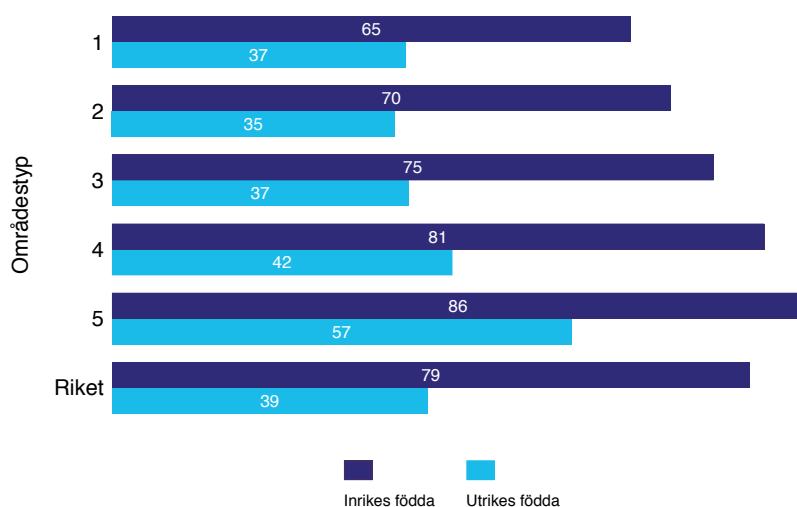
Källa: Skolverket. Gymnasieskolan: betygsuppgifter.

Information: Data avser år 2017.

Andelen som slutfört gymnasieskolan inom 3 år är 2017 lägre bland pojkar än bland flickor i samtliga områdestyper. Skillnaden mellan könen är störst i områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) där andelen som slutfört gymnasieskolan inom 3 år är 55 procent för flickor och 44 procent för pojkar – en skillnad på 11 procentenheter. I riket som helhet är motsvarande siffra 75 procent för flickor och 69 procent för pojkar. Särskilt oroande är läget i områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) där skillnaderna i förhållande till riket som helhet är hela 20 och 25 procentenheter lägre för flickor respektive pojkar.

Under åren 2010–2017 fördubblades andelen utrikes födda i årskurs nio, och parallellt med det växte gapet i studieresultat mellan inrikes och utrikes födda (Grönqvist & Niknami, 2020). Mot bakgrund av detta visar diagram 14 andelen som slutfört gymnasieskolan inom 3 år för inrikes och utrikes födda.

Diagram 14. Andel elever om slutfört gymnasieskolan inom 3 år efter områdestyp och inrikes/utrikes födda, år 2017. Avrundat till hela procent.

Källa: Skolverket. Gymnasieskolan: betygsuppgifter.

Information. Data avser år 2017.

Resultaten visar att en lägre andel utrikes födda, oavsett områdestyp, slutför sin gymnasieutbildning inom 3 år. Störst skillnad mellan inrikes och utrikes födda, ungefär 38 procentenheter, finns i socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3), följt av områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) där skillnaden mellan inrikes och utrikes födda uppgår till cirka 30 procentenheter. Vid en jämförelse med riksgenomsnittet framgår det att situationen också är allvarlig för inrikes födda som bor i områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1), där andelen som slutfört gymnasieskolan är 65 procent till skillnad mot 79 procent bland de inrikes födda i riket som helhet. Det är också allvarligt att det, oavsett områdestyp, finns stora skillnader mellan inrikes och utrikes födda gällande andelen som slutfört gymnasieskolan inom 3 år.

För att påbörja studier vid gymnasiets nationella program krävs att eleven är behörig efter avslutade studier i grundskolan. Mellan år 2010 och 2017 ligger behörigheten för inrikes födda elever konstant på över 90 procent, medan motsvarande siffra för utrikes födda är omkring 70 procent. Dock är det stora skillnader inom gruppen utrikes födda, vilket främst beror på om eleven kom till Sverige innan skolstart eller senare. Forskning visar att barn från liknande socioekonomiska förhållanden också har liknande studieresultat och detta oavsett om de är inrikes eller utrikes födda. Det saknas dock sammanhållna analyser som både följer skillnader i studieresultat mellan inrikes och utrikes födda över tid, och samtidigt undersöker vilka faktorer som förklarar dessa. Det är särskilt viktigt att dylika analyser görs då studieresultatet har stor inverkan på etableringen på arbetsmarknaden (Grönqvist & Niknami, 2020).

4.8. Anknytning till arbetsmarknaden varierar mellan områdestyperna

Att skapa förutsättningar för en stark arbetsmarknadsanknytning är viktigt för att minska och motverka segregation. En trygg anställning påverkar hushållets ekonomiska standard och ökar dessutom individens valmöjligheter att bosätta sig i en för dem lämplig bostad i ett lämpligt område. En stark anknytning till arbetsmarknaden påverkar också känslan av delaktighet i samhället. Inkomstskillnader mellan individer som arbetar och individer som inte arbetar kan stärka drivkrafterna för människor att söka och ta ett arbete och också skapa incitament till att utbilda sig för en ökad chans till matchning på arbetsmarknaden. En hög sysselsättningsgrad och tillräckligt många timmar i arbete leder också till minskade skillnader i arbetsinkomster, vilket kan påverka inkomst- ojämligheten och därmed den socioekonomiska segregationen (Liang, 2021;

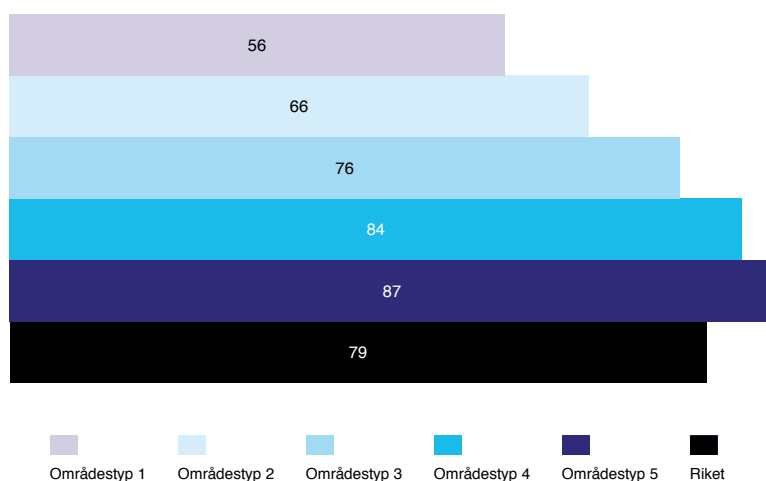
Scarpa, 2016; SOU 2019:65). Tillgången till arbete varierar mellan regioner, kommuner och bostadsområden, vilket gör att den geografiska platsen får betydelse för matchningen mellan arbetstagare och lediga jobb. Detta gäller särskilt för kommuner med stor avbefolkning, då de många gånger saknar arbetstillfällen (SOU 2018:11).

4.8.1. Störst andel förvärvsarbetande i områdestyp 4 och 5

Sysselsättningsgraden i Sverige är bland de högsta inom EU. En förklaring till detta är den höga sysselsättningen bland kvinnor och äldre och då särskilt äldre kvinnor. Valfärdsreformer som utbyggnaden av barnomsorg och äldreomsorg under 1950–1970-talen, har bidragit till kvinnors höga arbetskraftsdeltagande (SOU 2020:46). Skillnaden i sysselsättning bland män i arbetsför ålder är däremot mycket liten i internationella jämförelser (Eriksson, Hensvik & Nordström Skans, 2017). Trots den generellt höga sysselsättningsgraden finns stora skillnader mellan olika områdestyper.

Diagram 15 visar att andelen förvärvsarbetande skiljer sig åt mellan de olika områdestyperna. Jämfört med riksgenomsnittet är andelen lägre i områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1), områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 2) samt i socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3). Störst skillnad (23 procentenheter) i relation till riksgenomsnittet finns i områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) där bara 56 procent förvärvsarbetar jämfört med 79 procent i

Diagram 15. Andel förvärvsarbetande efter områdestyp, år 2018. Avrundat till hela procent.

Källa: SCB. Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

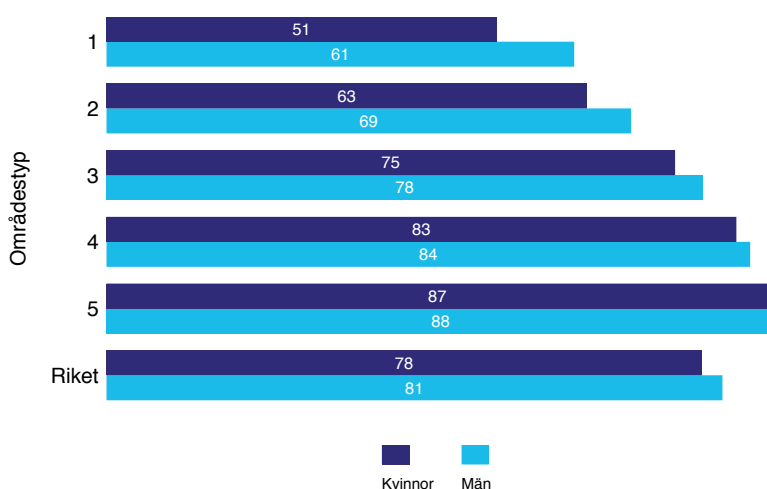
Information: Data avser år 2018. Åldersgrupp: 20–64 år.

riket som helhet. Andelen förvärvsarbetande är högre i områdestyp 4 och 5 (områden med goda respektive mycket goda socioekonomiska förutsättningar) både i relation till riket som helhet och till de andra områdestyperna.

Sveriges mål för jämställdhetspolitiken är att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Trots att kvinnor förvärvsarbetar i högre utsträckning i Sverige än i många andra länder, är andelen förvärvsarbetande män fortfarande högre. Det gör att det fortfarande finns skillnader i inkomst och ekonomisk makt mellan könen. Diagram 16 visar att könsskillnaderna är som störst i områdestyp 1, där andelen förvärvsarbetande kvinnor är 51 procent och andelen förvärvsarbetande män är 61 procent. Motsvarande siffror för riket som helhet är 78 procent för kvinnor och 81 procent för män. Minst är könsskillnaden i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) samt områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5). I båda fallen är andelen förvärvsarbetande kvinnor cirka en procentenhet lägre jämfört med andelen förvärvsarbetande män. I relation till rikets genomsnitt är situationen särskilt allvarlig för kvinnor boende i områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) där andelen kvinnor som förvärvsarbetar är hela 27 procentenheter lägre än riksgenomsnittet för kvinnor.

Skillnaden i förvärvsfrekvens mellan inrikes och utrikes födda är hög (SOU 2020:46). Att sysselsättningsgraden är lägre bland utrikes födda än bland inrikes födda, är ett stort problem för de individer som förlorar den frihet som

Diagram 16. Andel förvärvsarbetande efter områdestyp och kön, år 2018. Avrundat till hela procent.

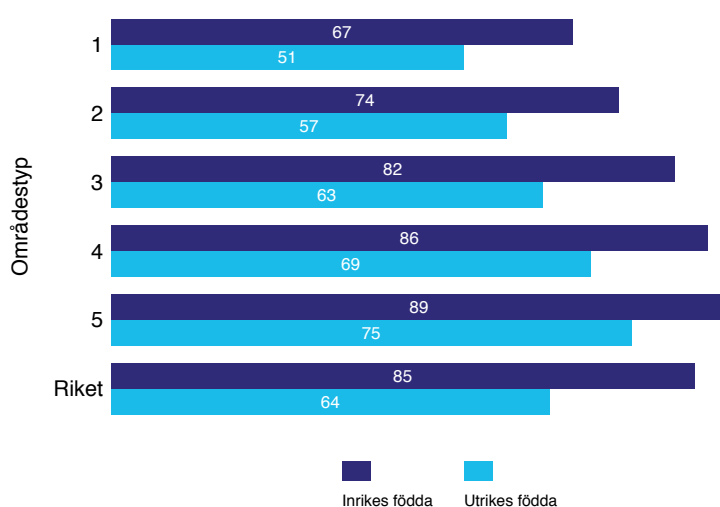
Källa: SCB. Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Information: Data avser år 2018. Åldersgrupp: 20–64 år.

en egen inkomst innebär. För samhället genererar den låga sysselsättningsgraden en dubbel förlust både vad gäller innovation och den produktion som utrikes födda kan bidra med, men även i termer av direkta kostnader för olika former av bidragsutbetalningar och förlorade skatteintäkter (SOU 2012:50). Studier visar att de allra flesta som invandrat till Sverige som flyktingar etablerar sig på arbetsmarknaden, men att det tar olika lång tid beroende på när de invandrat, och från vilka länder de invandrat (Ruist, 2018). Utrikes födda män etablerar sig på arbetsmarknaden betydligt snabbare än utrikes födda kvinnor (Arbetsförmedlingen, 2020b). Förutsättningarna för att etablera sig på arbetsmarknaden skiljer sig åt beroende på ens grund för bosättning i Sverige och hur konjunkturen ser ut när man bosätter sig i landet (Åslund & Rooth, 2007). I och med invandringen har åldersprofilen på den svenska befolkningen ändrats och befolkningen i arbetsför ålder har ökat. För att ta vara på den produktionspotential detta innebär är det av yttersta vikt att integrationen fungerar, så att den invandrade befolkningens sysselsättning ökar (SOU 2017:47).

I diagram 17 visar Delegationen mot segregations resultat att oavsett områdestyp är andelen förvärvsarbetande lägre bland utrikes födda än bland inrikes födda. I riket som helhet är andelen 85 procent för inrikes födda och 64 procent för utrikes födda, en skillnad på 21 procentenheter. Vad gäller områdestyperna specifikt är skillnaden mellan inrikes och utrikes födda som störst i socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3), där andelen förvärvsarbetande är 82 procent bland inrikes födda och 63 procent bland utrikes födda – en

Diagram 17. Andel förvärvsarbetande efter områdestyp och inrikes/utrikes födda, år 2018. Avrundat till hela procent.

Källa: SCB. Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Information: Data avser år 2018. Åldersgrupp: 20–64 år.

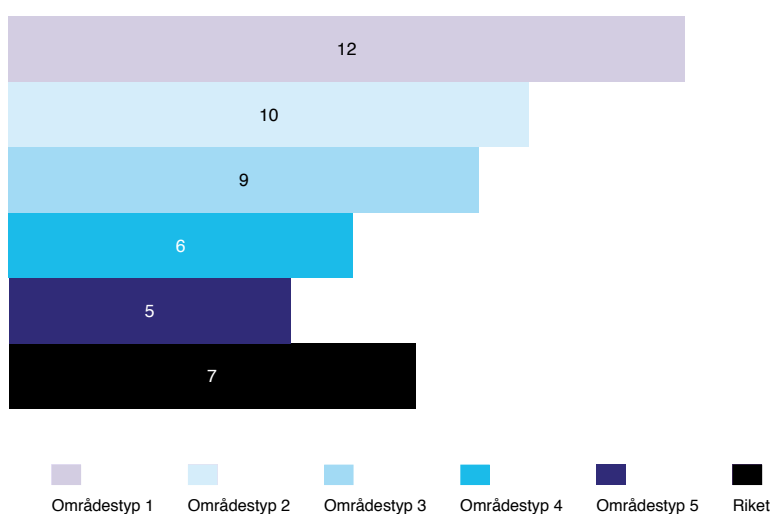
skillnad på 19 procentenheter. I områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) är andelen inrikes födda som förvärvsarbetar lägst, 67 procent jämfört med 85 procent bland inrikes födda i riket som helhet.

4.8.2. Andel unga som varken arbetar eller studerar är störst i områden med socioekonomiska utmaningar och socioekonomiskt blandade områden

I mars 2021 presenterades en skrivelse för en ny handlingsplan för ungdomspolitiken, med målet att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen. Redovisningen och insatserna i handlingsplanen synliggör att ungdomar som bor i områden med socioekonomiska utmaningar är särskilt utsatta och generellt har sämre uppväxtvillkor och livschanser än andra ungdomar, och därför är en prioriterad målgrupp (Regeringskansliet, 2021). I det här avsnittet presenteras skillnader i andelen unga som varken arbetar eller studerar, i åldersgruppen 16–24 år. Unge som varken arbetar eller studerar är oftare än övriga unga lågutbildade, utrikes födda och har i större utsträckning funktionsvariationer eller lider av psykisk ohälsa (SOU 2018:11).

I diagram 18 framkommer att det finns geografiska skillnader i hur stor andel unga som står utanför arbetsmarknaden. Andelen unga som varken arbetar eller studerar är störst i områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp

Diagram 18. Andel unga som varken arbetar eller studerar efter områdestyp, år 2018. Avrundat till hela procent.

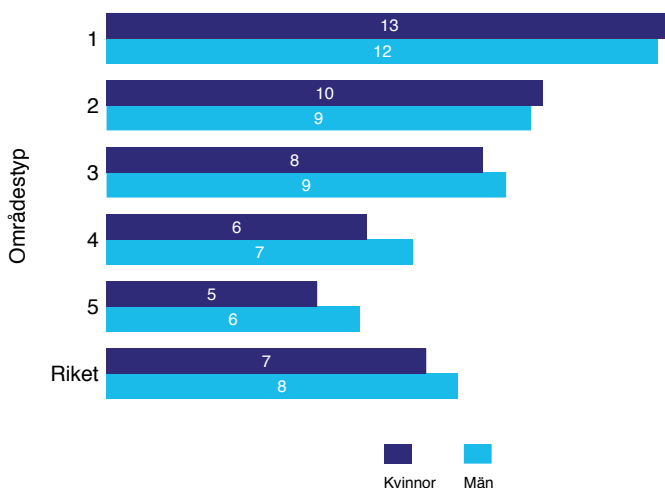
Källa: SCB. Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Information: Data avser år 2018. Åldersgrupp: 16–24 år.

1 och områdestyp 2). Minst är andelen unga som varken arbetar eller studerar i områdestyp 4 och 5, som även ligger lägre än riksgenomsnittet på 7 procent.

När hänsyn tas till skillnader mellan könen (se diagram 19), framkommer det att andelen unga som varken arbetar eller studerar är något högre bland män än bland kvinnor i riket som helhet, liksom i områdestyp 3, 4 och 5. I områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) och områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 2) är andelen kvinnor något högre, där det är en skillnad på 1 procentenhet mellan könen i båda områdestyperna. Det framkommer också att kvinnor som bor i områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1), ligger 6 procentenheter över riksgenomsnittet för kvinnor.

Diagram 19. Andel unga som varken arbetar eller studerar efter områdestyp och kön, år 2018. Avrundat till hela procent.

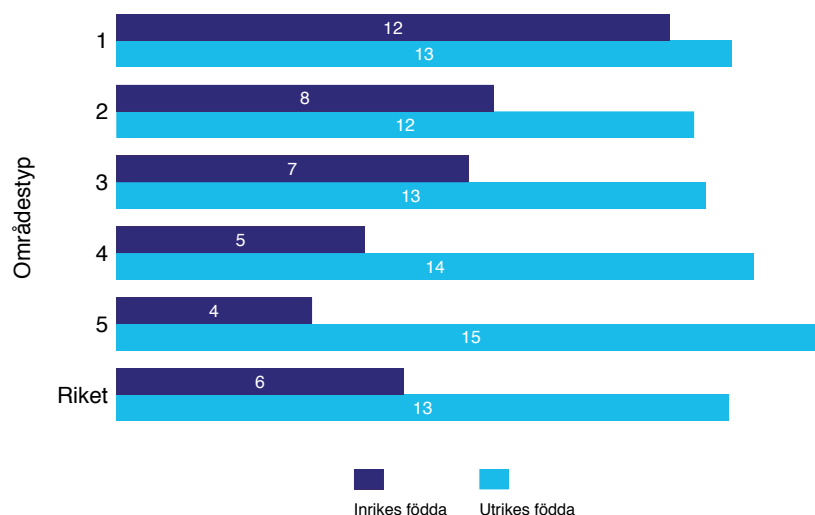

Källa: SCB. Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Information: Data avser år 2018. Åldersgrupp: 16–24 år.

Avslutningsvis visar diagram 20 att andelen unga som varken arbetar eller studerar är högre bland utrikes födda än bland inrikes födda, oavsett områdestyp. Störst skillnad mellan inrikes födda och utrikes födda finns i områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 5), en skillnad på 11 procentenheter. Det som dock framkommer är att det inte är så stora skillnader i andelen unga utrikes födda som varken arbetar eller studerar mellan de olika områdestyperna. Andelen varierar mellan 13 och 15 procent. För inrikes födda träder ett annat mönster fram. Ju bättre socioekonomisk status området den unga bor i har, desto lägre är andelen som varken arbetar eller studerar. I områdestyp 1 är andelen 12 procent, vilket kan jämföras med riksgenomsnittet för inrikes födda om 6 procent. I områdestyp 5 är motsvarande andel 4 procent.

Diagram 20. Andel unga som varken arbetar eller studerar efter områdestyp och inrikes/utrikes födda, år 2018. Avrundat till hela procent.

Källa: SCB. Registerbaserad arbetsmarknadsstatistik (RAMS).

Information: Data avser år 2018. Åldersgrupp: 16–24 år.

4.9. Hur man bor skiljer sig åt

Individens utbildnings- och arbetsmarknadsutfall påverkar inkomsten. Inkomsten i sin tur påverkar i vilken upplåtelseform och i vilket område en person kan bosätta sig. Hushåll delas därmed upp mellan olika upplåtelseformer beroende på inkomst men också beroende på hushållstyp, exempelvis sammanboende eller ensamboende, med eller utan barn. Ju högre inkomst ett hushåll har, desto mer troligt är det att hushållet bor i bostadsrätt eller äganderätt och tvärtom, ju lägre inkomst desto troligare att hushållet bor i hyresrätt. Det är ofta den grupp som är i störst behov av bostäder som inte heller har tillräckliga resurser att efterfråga dem (Grander, 2018). Detta samband har förstärkts över tid. Barn som är födda i Sverige och som har föräldrar som äger sitt boende, äger också i högre utsträckning än andra sitt boende i framtiden (Andersson & Holmqvist, 2019).

4.9.1. Stora skillnader i upplåtelseform efter områdestyp

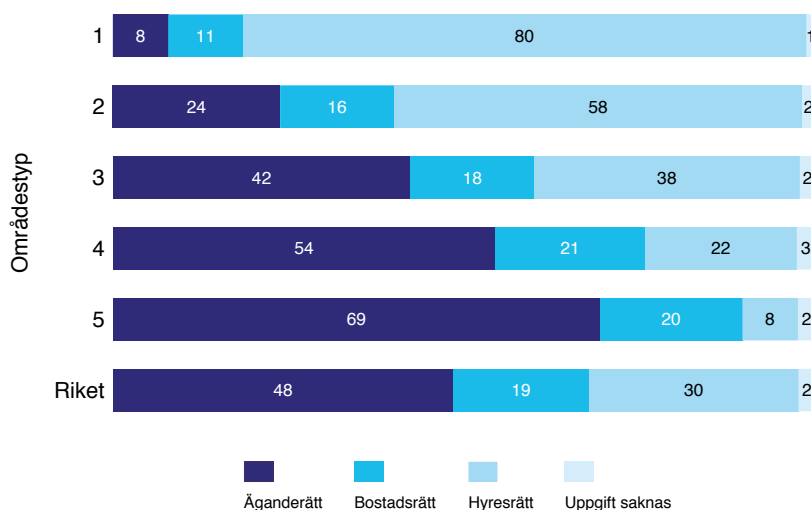
Bostädernas och därmed hushållens geografiska fördelning påverkar människors livsmöjligheter. Det gäller såväl typ av bostad (äganderätt, bostadsrätt eller hyresrätt) som dess standard och läge. Många möter inträdeshinder både

på hyresmarknaden och marknaden för ägda bostäder. Långa kötider till hyresbostäder, höga hyror liksom krav för att få bolån för ägda bostäder, påverkar individers möjligheter att få tillgång till en bostad. Detta gäller särskilt i expansiva regioner. En stor del av Sveriges tätorter utgörs av bostadsområden som är homogena avseende upplåtelseform eller storlek. Att områden domineras av en viss typ av upplåtelseform eller storlek leder till en mer ensidig befolkningssammansättning, minskar valfriheten och kan vara en bidragande orsak till att människor som vill byta boendeform behöver flytta från sitt område (Regeringskansliet, 2018).

Över tid har det varit fördelaktigt att äga sitt boende med tanke på månatlig kostnad i relation till inkomst, samt att det skett en värdeökning på ägt boende. Detta i sin tur har lett till att ojämlikheten har ökat (SOU 2020:46).

Diagram 21 visar att hyresrätt är den vanligaste upplåtelseformen i områden med socioekonomiska utmaningar, 80 procent i områdestyp 1 respektive 58 procent i områdestyp 2 bor i hyresrätter. Det är en väsentligt högre andel i förhållande till andelen i riket som helhet, där 30 procent av befolkningen bor i hyresrätter. I socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3) är andelen som bor i äganderätt och hyresrätt nästan lika stora, medan äganderätt är den vanligaste upplåtelseformen i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4) och områden med mycket goda socioekonomiska

Diagram 21. Fördelning av upplåtelseform efter områdestyp, år 2019. Avrundat till hela procent.

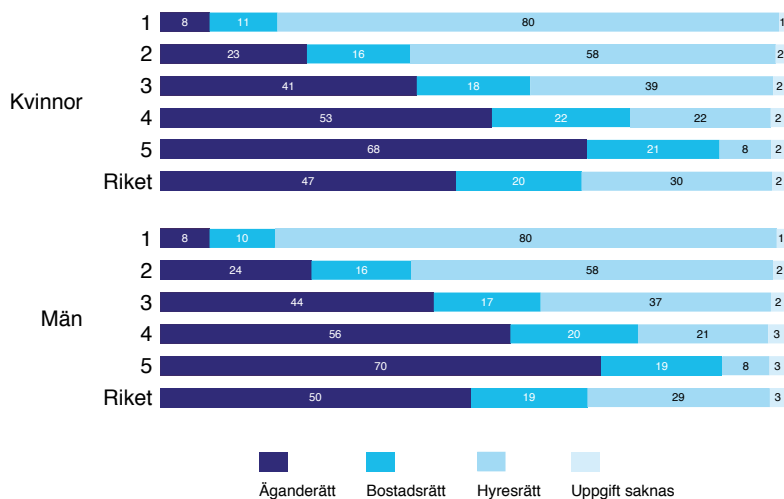
Källa: SCB. Lägenhetsregistret och registret över totalbefolkningen (RTB).

Information: Data avser år 2019. Åldersgrupp: 0–w år (hela befolkningen).

förutsättningar (områdestyp 5). Resultaten från diagram 21 överensstämmer med slutsatser från bland annat Jämlikhetskommissionen, som visar att finansiellt begränsade hushåll har sämre möjligheter att äga en bostad (SOU 2020:46). Resultaten visar också att utbudet av de olika upplåtelseformerna är ojämnt fördelat mellan områdestyperna.

I diagram 22 presenteras resultatet uppdelat på kön. I diagrammet framkommer att det bor en större andel kvinnor än män i hyresrätt i socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3) och i områden med goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 4), vilket även avspeglar resultatet för riket som helhet. Vidare går det att utläsa att andelen kvinnor som bor i en bostadsrätt är något större jämfört med män, både i riket som helhet och för nästan samtliga områdestyper. Det gäller dock inte områdestyp 2, där lika många kvinnor som män bor i bostadsrätt. Det motsatta förhållandet gäller upplåtelseformen äganderätt där andelen män är något större än andelen kvinnor både i riket som helhet samt för områdestyperna 2, 3, 4 och 5.

Diagram 22. Fördelning av upplåtelseform efter områdestyp och kön, år 2019. Avrundat till hela procent.

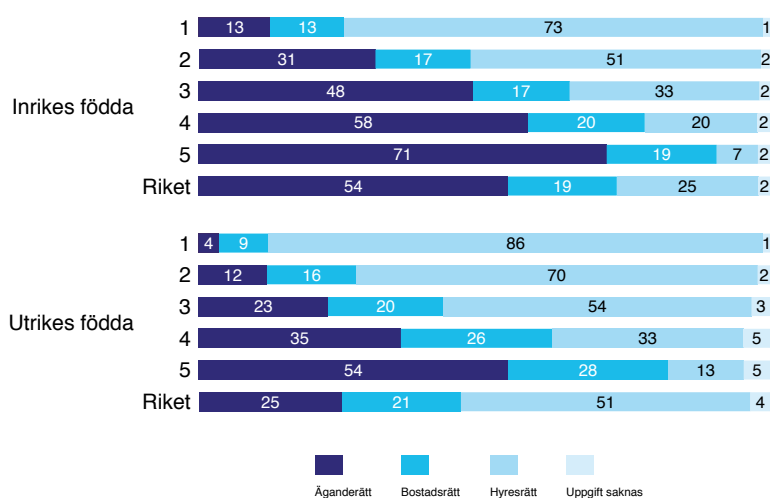

Källa: SCB. Lägenhetsregistret och registret över totalbefolkningen (RTB).

Information: Data avser år 2019. Åldersgrupp: 0–w år (hela befolkningen).

Det finns också skillnader i upplåtelseform mellan inrikes och utrikes födda inom de olika områdestyperna. Sett till hela riket bor en dubbelt så stor andel utrikes födda i hyresrätt jämfört med inrikes födda (51 procent respektive 25 procent). En större andel utrikes födda bor dessutom i bostadsrätt (21 procent respektive 19 procent för inrikes födda). Särskilt intressant är också att en mycket större andel inrikes födda bor i en äganderätt jämfört med utrikes födda. Detta gäller riket som helhet och även i samtliga områdestyper.

Diagram 23. Fördelning av upplåtelseform efter områdestyp och inrikes/utrikes födda, år 2019. Avrundat till hela procent.

Källa: SCB. Lägenhetsregistret och registret över totalbefolkningen (RTB).

Information: Data avser år 2019. Åldersgrupp: 0–w år (hela befolkningen).

4.9.2. Utrikes födda i områden med socioekonomiska utmaningar bor på minst yta

Boverket (2016) visar att den genomsnittliga bostadsarean per person varierar mellan olika bostadsområden inom kommunerna. Vissa hushåll kan välja att bo på mindre yta medan det för andra inte är ett val. Det framkommer även att trångboddheten kan leda till sämre fysisk och psykosocial hälsa samt att den kan påverka barns prestation i skolan. Andra studier har också visat att det bland annat är vanligare med trångboddhet bland unga vuxna, utrikes födda och särskilt bland hushåll med låga inkomster (Andersson m fl., 2010; Enström Öst, 2014; SCB 2014/2015). I tabell 7 presenteras myndighetens resultat över den genomsnittliga bostadsarean per person efter områdestyp.

Tabell 7. Genomsnittlig bostadsarea per person (kvadratmeter) efter områdestyp, kön och inrikes/utrikes födda, år 2018. Avrundat till hela kvadratmeter.

	Områdestyp 1	Områdestyp 2	Områdestyp 3	Områdestyp 4	Områdestyp 5	Riket
Samtliga	31	38	44	44	44	42
Kvinnor	32	38	44	45	44	43
Män	30	37	44	44	43	42
Inrikes födda	35	41	46	45	44	43
Utrikes födda	26	30	36	39	42	37

Källa: Delmos och SCB.

Information. Resultatredovisning av regeringsuppdraget (A2020/01734/SV).

I tabellen framkommer att den genomsnittliga bostadsarean per person är mindre i områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och 2) jämfört med genomsnittet i riket. I socioekonomiskt blandade områden, områden med goda socioekonomiska förutsättningar samt områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar (områdestyp 3, 4 och 5) är den genomsnittliga bostadsarean i stället något större än genomsnittet för riket. Dessa resultat kvarstår när de delas upp på kön och på inrikes och utrikes födda, även om skillnaderna är små. Störst skillnad finns inom gruppen utrikes födda, där de i områden med stora socioekonomiska utmaningar i genomsnitt bor på 26 kvadratmeter per person jämfört med 37 kvadratmeter per person för gruppen utrikes födda i riket som helhet. Resultatet ovan ligger därmed i linje med tidigare forskning (se Andersson m fl., 2010; Enström Öst, 2014; SCB 2014/2015).

4.10. Områdestyperna som verktyg för att mäta och följa segregation

I resultatredovisningen i kapitel 3 använder Delmos segregationsindex och ojämlikhetsindex för att beskriva graden av segregation. Områdestyperna är ett viktigt komplement till dessa index och kan också utgöra ett viktigt verktyg i arbetet med att mäta och följa segregation. Varken segregationsindexet eller ojämlikhetsindexet kan svara på hur de socioekonomiska förutsättningarna tar sig uttryck i ett enskilt område inom exempelvis en kommun eller ett län. En analys utifrån områdestyperna visar däremot enskilda områdets (RegSO:ns) socioekonomiska förutsättningar och dessa går att jämföra med förutsättningarna i andra områden. Områdestyperna beskriver alltså likheter och skillnader i socioekonomisk status på lägre geografiska nivåer.

Som resultatredovisningen visar är inte segregation något statiskt utan tillståndet går att förändra. Genom att följa utvecklingen över tid och arbeta med analyser kan beslutsfattare på lokal, regional och nationell nivå, men även andra aktörer som exempelvis civilsamhället och forskare, få en indikation på vilken typ av frågor och områden det finns störst behov av att arbeta vidare med för att minska och motverka segregation. Myndigheten vill avslutningsvis lyfta fram exempel på områdestypernas användningsområden:

- Analysera skillnader och likheter mellan olika områden samt deras utveckling inom exempelvis en kommun eller ett län. Undersöka hur stor andel av befolkningen som bor i respektive områdestyp men också hur utfallen för befolkningen i de olika områdestyperna ser ut (för exempel, se resultatredovisningen i detta kapitel).
- Använda områdestyperna som en analysnivå för registerbaserad statistik i olika syften, till exempel för att studera vilka konsekvenser det kan få att bo i vissa områden, exempelvis när det gäller utbildning och arbetsmarknad.
- Använda områdestyperna som grund för urvalsundersökningar, till exempel för att få fördjupad kunskap om hälsa eller trygghet utifrån skillnader i socioekonomiska förutsättningar.

Avslutande diskussion om segregation som samhällsutmaning

Delegationen mot segregation har i denna rapport redovisat två regeringsuppdrag samt gjort en områdesanalys. Genom att dels beräkna index för att mäta graden av segregation, dels göra en analys över områdestyper, kan myndigheten nu ge en bättre bild än vad som tidigare har funnits av den socioekonomiska segregationen i Sverige idag, samt hur utvecklingen av den har sett ut sedan 1990-talet.

Resultatredovisningarna i kapitel 3 och 4 ger dessutom andra aktörer exempel på hur arbetet med att mäta och följa segregation kan genomföras. En sådan analys kan sedan användas som grund för arbetet med att minska och motverka segregation. Att förstå de skilda socioekonomiska förutsättningarna i befolkningen utifrån fakta och statistik är en viktig utgångspunkt. När fakta skapat förståelse finns förutsättning att skapa förändring. Delegationen mot segregation utvecklar nu ett webbaserat uppföljningssystem, Segregationsbarometern, som publiceras hösten 2021. Det är ett verktyg som är först i sitt slag i att samlat mäta och följa segregation på såväl nationell som lokal och regional nivå.

Delegationen mot segregation vill särskilt lyfta det relationella perspektivet. Segregationen uppstår i relationen mellan minst två olika grupper och platser. Vid en analys av socioekonomisk boendesegregation är det därför viktigt att fokusera på skillnader och likheter mellan bostadsområden, och inom kommuner och län. Alltför ofta framställs bostadsområden med socioekonomiska utmaningar som segregerade utan att förutsättningarna i dessa områden relateras till förutsättningarna i andra bostadsområden. Det finns ofta ett samband mellan segregation och socioekonomisk utsatthet och de bör därför analyseras i ett sammanhang.

Ett samhälle som är segregerat berör alla – men på olika sätt. Var du bor och vilka som bor i samma bostadsområde kan påverka dina möjligheter i livet. Det gäller inte enbart de bostadsområden där segregationens negativa konsekvenser är som störst, det vill säga områden med stora socioekonomiska utmaningar, utan även områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Om segregationens negativa konsekvenser innebär att boende i områden med socioekonomiska utmaningar har svårare att hitta arbete, att elevers studieresultat och studieutfall blir sämre eller att tryggheten i området försämras, kommer även boende i andra områden att påverkas, eftersom samhället i stort kommer att behöva lägga mer resurser på kompensatoriska åtgärder. Segregationens negativa konsekvenser genererar alltså inte bara kostnader för individen, som inte får leva sitt liv till dess fulla potential, utan segregationen kostar också samhället i termer av förlorade skatteintäkter och ökade offentliga investeringar. Ett segregerat samhälle riskerar dessutom att skapa avstånd mellan människor, något som kan påverka sammanhållningen negativt.

5.1 Vi lever och verkar alltmer separerade från varandra

Denna rapport visar att den socioekonomiska boendesegregationen i Sverige har ökat under perioden 1990–2018. Under perioden har åtskillnaden mellan människor i olika inkomstgrupper ökat, vilket innebär att de i allt högre utsträckning bor i olika bostadsområden. Utvecklingen är som mest påtaglig för hög- och låginkomsttagare. Höginkomsttagarna är den grupp som historiskt levit mest segregerade från andra inkomstgrupper i samhället. Över tid har även låginkomsttagarna kommit att bli alltmer separerade från personer i andra inkomstgrupper. Efter 2010 bor låg- och höginkomsttagare nästan lika segregerat. Segregationen minskade något under 2010-talet, men det är för tidigt att tala om ett trendbrott. Segregationen är fortsatt omfattande och det finns idag en ojämn fördelning av personer i olika inkomstgrupper mellan bostadsområden i städer och kommuner – vi lever och verkar alltmer separerade från varandra.

Segregationen är inget storstadsfenomen, trots att den ofta framställs så. Det är en allt för ensidig syn på segregationens omfattning, dess bakomliggande orsaker och dess konsekvenser. I myndighetens resultatredovisning framkommer det att segregationen omfattar många kommuner och städer i Sverige. Även om graden av segregation varierar, bor stora delar av den svenska befolkningen i kommuner som är segregerade. Därav är det av stor vikt att inkludera och belysa segregationen ur ett hela Sverige-perspektiv.

Områdesanalysen är ett viktigt komplement till de index som beräknas i kapitel 3. Indexen mäter graden av segregation, medan områdestyperna anger under vilka förutsättningar invånarna i olika områden lever, det vill säga ger en indikation på några av segregationens uttryck. Områdesanalysen i kapitel 4 visar att andelen områden med socioekonomiska utmaningar, liksom områden med goda socioekonomiska förutsättningar, har ökat något under perioden 2011–2019. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att majoriteten av den svenska befolkningen bor i områden där de socioekonomiska förutsättningarna är gynnsamma, det vill säga i områden med goda eller mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Att däremot var sjunde person (sammanlagt 1,4 miljoner människor) i Sverige bor i ett område med socioekonomiska utmaningar är allvarligt, då segregationens negativa konsekvenser drabbar dessa grupper hårdast. Analysen visar också att inrikes födda är underrepresenterade i områden med stora socioekonomiska utmaningar och överrepresenterade i områden med mycket goda förutsättningar, och vice versa för utrikes födda. Detta visar på att inrikes och utrikes födda i genomsnitt har skilda socioekonomiska förutsättningar och att en stor del av den etniska segregationen kan förklaras med hjälp av socioekonomiska faktorer.

På samma sätt som att det ofta finns en föreställning om vilka områden som är ”områden med socioekonomiska utmaningar” finns också en föreställning om var i Sverige dessa områden ligger. Därför är det viktigt att komma ihåg att de olika områdestyperna finns över hela Sverige, såväl på mindre orter som i större städer. Mer än hälften av Sveriges kommuner har exempelvis ett eller flera områden med socioekonomiska utmaningar och nästan en tredjedel av kommunerna har områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar. Likväl som att det är viktigt att följa segregationens utveckling i olika delar av Sverige, är det också viktigt att följa utvecklingen av de socioekonomiska förutsättningarna på nationell, regional och lokal nivå. Detta för att få kunskap om vilka förhållanden befolkningen lever under i olika kommuner, regioner och delar av Sverige.

Resultatet av områdesanalysen visar på stora skillnader mellan områdestyperna gällande förutsättningarna för utbildning, arbetsmarknad och boende. Boende i områden med socioekonomiska utmaningar har en lägre utbildningsnivå, förvärvsarbetar i lägre utsträckning och har följaktligen också lägre inkomster. Att en större andel även bor i hyresrätt samt lever på en mindre bostadsyta är ett tecken på hur begränsningar i tillgången på ekonomiska resurser leder till färre möjligheter att välja sitt boende och uppnå en hög levnadsstandard. Det kan tyda på att segregationen för dessa människor har

inslag av ofrivillighet och att deras livschanser påverkas negativt av var de bor. Det är emellertid en för ensidig slutsats att det endast är för människor som bor i områden med socioekonomiska utmaningar som livschanserna kan påverkas. Liknande mönster gällande utfall finns både inom och mellan områdestyperna, det vill säga det finns individer i samtliga områdestyper som har behov av individuella insatser. Det handlar därmed om att både ta i beaktande konsekvenserna av att bo och växa upp i ett område med socioekonomiska utmaningar och att individer oavsett var de bor får tillgång till rätt åtgärder.

Individens möjligheter i livet påverkas både av arv och miljö. För barn spelar närmiljön en stor roll då en gynnsam uppväxt- och levnadsmiljö ökar möjligheterna till att utvecklas. I bostadsområdet liksom i förskolan och skolan bildas också kamratrelationer inom vilka normer skapas, upprätthålls eller förändras. Det är alltså av stor betydelse vilka personer barn och unga möter i sin vardag, eftersom det exempelvis påverkar attityder till lärande liksom bilder av hur det framtida vuxenlivet kan tänkas se ut. För att förstå skillnader i skolresultat och ungas utfall på arbetsmarknaden mellan olika områden, behöver därför skillnader i både föräldrarnas utbildningsbakgrund och den sociala miljön beaktas.

Resultaten i denna rapport visar att barn i områden med socioekonomiska utmaningar växer upp i områden som karaktäriseras av en hög andel boende som lever i risk för fattigdom och där utbildningsnivån generellt är lägre. Det finns också tydliga skillnader i ungdomars utbildnings- och arbetsmarknadsutfall mellan olika typer av bostadsområden. Andelen som slutför en gymnasieutbildning samvarierar i hög grad med vilket bostadsområde eleven bor i. Ju bättre de socioekonomiska förutsättningarna är i ett område desto högre andel av eleverna slutför gymnasiet inom tre år. I och med att gymnasiekompetens blivit en vattendelare på den svenska arbetsmarknaden har avsaknaden av den stora konsekvenser för ett lyckat arbetsmarknadsinträde och i förlängningen även för livsinkomsten. Skillnader i andelen unga som varken arbetar eller studerar mellan de olika områdestyperna kan vara ett tecken på svårigheter att hitta inträdesarbete.

Ovanstående resultat kan indikera att lösningen på den socioekonomiska boendesegregationen enbart handlar om att lyfta individerna i områden med socioekonomiska utmaningar. Verkligheten är dock mer komplex. Att exempelvis förbättra möjligheterna till arbete och egenförsörjning är inte tillräckligt för att bryta segregationen. Hushåll vars inkomster har ökat flyttar ofta från det resurssvaga bostadsområdet till ett mer resursstarkt område, varpå dessa hushåll ersätts av andra med lägre inkomster (Bråmås, 2006; Andersson, 2013).

Dessa flyttmönster upprätthåller segregationen. Inom forskningen brukar därför fler perspektiv på segregationen lyftas fram. Det handlar om hur befolkningen kan bli mer jämnt fördelad över bostadsområden, exempelvis om var i städerna olika typer av bostäder finns, vem som har råd att bo var och hur förutsättningarna på bostadsmarknaden ser ut.

Segregation är ingen naturlag utan den går att ändra. Trots att resultaten i rapporten visar att både utvecklingen av segregationen och områdets socioekonomiska status är trögföränderliga, visar de även att förändring kan ske, men gradvis och över lång tid. Det kan bero på att arbetsmarknaden behöver tid att ställa om efter strukturomvandling likväl som att förändringar på bostadsmarknaden tar tid. Det faktum att områden med socioekonomiska utmaningar och socioekonomiskt blandade områden är de områdestyper som har mest potential att förbättra sin socioekonomiska status, visar att det finns förutsättningar till förändring.

5.2 Det går att förändra segregationens utveckling

Regeringen och flera statliga utredningar har de senaste åren kommit med förslag som har bäring på arbetet med att minska och motverka segregation. Eftersom inkomstojämlikheten i samhället till stor del förklarar skillnader i livschanser, har förslagen ofta en inriktning mot att stärka förutsättningarna till utbildning och etablering på arbetsmarknaden.

Enligt Liang (2021) är det främst ojämlikhet i inkomst före skatt och transfereeringar som har haft en påverkan på den inkomstrelaterade boendesegregationens utveckling sedan 1990-talet. För att vända utvecklingen är det därmed särskilt viktigt att höja låginkomsttagares utbildningsnivå och inkomstförmåga. Därför är förslag kring att stärka anställningsbarheten och arbetstagares ställning på arbetsmarknaden viktiga att genomföra, och det bygger på att individer har en adekvat utbildning och besitter de kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden. Om och när individer har en egen inkomst ökar möjligheterna till en trygg boendesituation som i sin tur ökar möjligheterna att ge goda förutsättningar för barn och unga att ta till sig en utbildning och få ett arbete.

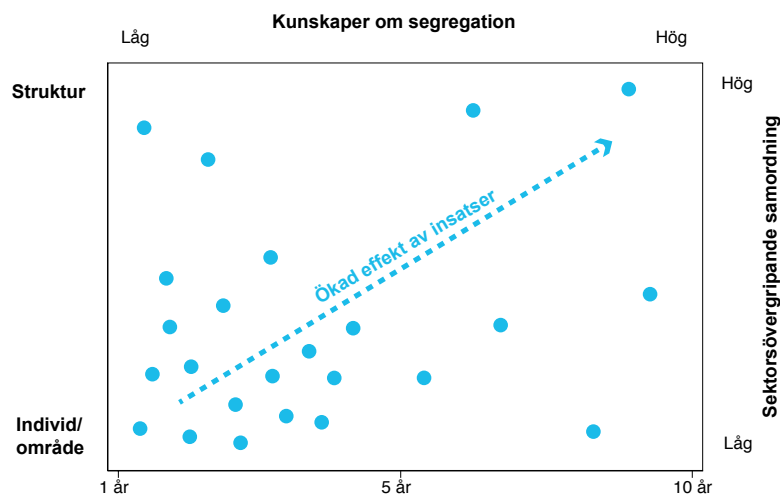
De tre tematiska områdena, bostad, utbildning och arbetsmarknad, hänger tätt samman, är beroende av varandra och har en stor påverkan på varandra. Därför behövs en starkare koppling mellan dessa tre politikområden för att kunna skapa mer jämlika förutsättningar och därmed på sikt kunna ha en positiv inverkan på segregationens utveckling. Det är inte enskilda förslag och

insatser som kommer att minska och motverka segregation, utan flera förslag och åtgärder som genomförs i samverkan och med hänsyn till varandra.

I arbetet med att minska och motverka segregation visar utvärderingar av tidigare satsningar att insatser mot segregation också behöver rikta sig mot de bakomliggande orsakerna. Det handlar om att i grunden påverka mekanismer och förändra de strukturer som leder till segregation på lokal, regional och nationell nivå. Delegationen mot segregation har sedan inrättandet 2018 mött många aktörer som arbetar för att minska och motverka segregation, och lärdomar från dessa aktörer, tillsammans med utvärderingar av tidigare insatser, visar att arbetet mot segregation över lag behöver utvecklas för att nå framgång.

Figur 2 visar en önskvärd förflyttning för insatser mot segregation. Det handlar om en förändring från inriktning på individ till inriktning på struktur, och från kortsiktiga satsningar till insatser och sektorsövergripande planering som sker samordnat över lång tid.

Figur 2. Önskad förflyttning för att genomförda insatser ska ge ökad effekt.

Många aktörer, framför allt kommuner, arbetar idag långsiktigt och med de bakomliggande orsakerna, men tyngdpunkten ligger fortfarande på insatser som fokuserar på konsekvenserna av segregation i områden med socioekonomiska utmaningar. Genom ökad kunskap och sektorsövergripande samordning ökar dock effekterna av genomförda insatser så att de leder till en långsiktigt hållbar förändring.

På nationell nivå kan det innebära att i högre utsträckning genomföra samordnade reformer inom politikområdena bostad, utbildning och arbetsmarknad. Nationella myndigheter kan i utformningen av verksamheten behöva ta hänsyn till olika boendeområdets förutsättningar för att nå sina mål om exempelvis likvärdig service eller att finnas till för de människor som har störst behov av stöd i olika former. På regional nivå kan det innebära en utveckling av kollektivtrafiken för att möjliggöra att fler får tillgång till regionens samlade arbetsmarknad eller en regional samordning för bostadsförsörjning. Kommunen är den centrala aktören på lokal nivå och har möjligheter att beakta vad det betyder för resursfördelningen i de kommunala budgetarna att bostadsområden har olika socioekonomiska förutsättningar. Sammantaget behöver mer hänsyn tas till platsens betydelse när de stora besluten fattas, i stället för att fokus läggs på projekt för att minska konsekvenserna av segregationen.

Avslutningsvis vill myndigheten lyfta fram hur viktigt det är att utgå från och synliggöra ett segregationsperspektiv när politiska beslut fattas som påverkar människors liv. Det handlar om att alla människor, oavsett socioekonomisk bakgrund, ska kunna ha goda levnads- och livsvillkor. Det handlar också om att förstå att segregation uppstår i relationen mellan minst två olika grupper och platser och att segregation kan minskas och motverkas där man fattar ordinarie beslut, fördelar resurser och skapar normer. Därför bör ett segregationsperspektiv finnas med och beaktas i det dagliga arbetet på lokal, regional samt nationell nivå, från förslag till genomförande och utvärdering.

Med denna rapport har myndigheten presenterat hur segregationens utveckling och omfattning likväl som några av dess uttryck ser ut. Myndigheten har också illustrerat hur segregation kan mätas och följas likväl som tolkas på bred basis med hjälp av både index och områdestyper. Som tidigare nämnts har det inte tidigare funnits en vedertagen definition av områden med socioekonomiska utmaningar samt hur dessa förhåller sig till andra områden. Genom det gemensamma uppdrag som Delmos har haft tillsammans med SCB, har myndigheterna bidragit till denna gemensamma förståelse. Detta är ett viktigt steg då områdestyperna kan användas på ett enhetligt sätt av flera aktörer. Likväl som att områdestyperna kan användas av myndigheterna i deras verksamhet kan de även nyttjas av aktörer som arbetar med att mäta och följa segregation på nationell, regional och lokal nivå. Myndigheten har genom rapporten gett beslutsfattare grundläggande fakta för att framöver kunna fatta beslut om insatser mot segregation.

Referenser

Aldén, L. & Hammarstedt, M. (2016). *Boende med konsekvens: En ESO-rapport om etnisk bostadssegregation och arbetsmarknad*. Finansdepartementet. 129. 2016:1.

Aldén, L., M. Hammarstedt, & E. Neuman. (2015). Ethnic Segregation, Tipping Behavior, and Native Residential Mobility. *International Migration Review* 49(1), 36–69.

Amcoff, J., J. Östh, J., & Nedomysl, T. (2014). *Segregation i Stockholmsregionen: Kartläggning med EquiPop*. (Befolkningsprognos 2014-2023/45; Vol. Demografisk rapport 2014:09). Stockholms läns landsting. http://www.rufs.se/globalassets/h.-publikationer/2014_09.pdf

Ansala, L., Sarvimaki, M. & Åslund, O. (2018). *Invandringshistoria och nyanländas etablering på arbetsmarknaden*. IFAU Rapport 2018:25.

Andersson, E. & Fransson, U. (2008). Från Babylon och Chicago till Fittja. I L. Magnusson Turner (Red.). *Den delade staden* (s. 85–118) Umeå: Boréa.

Andersson, R. (2008). Skapandet av svenskglea bostadsområden. I L. Magnusson Turner (Red.). *Den delade staden* (s. 119–160). Umeå: Boréa.

Andersson, R. & Bråmås, Å. (2004). Selective migration in Swedish distressed neighbourhoods: Can area-based urban policies counteract segregation processes? *Housing Studies* 19(4), 517–39.

Andersson, R., Bråmås, Å., & Hogdal, J. (2007). *Segregationens dynamik och planeringens möjligheter: en studie av bostadsmarknad och flyttningar i Malmöregionen*. Malmö: Stadskontoret, Malmö stad.

Andersson, R., Bråmås, Å., & J. Hogdal, J. (2009). *Fattiga och rika – segregerad stad: Flyttningar och segregationens dynamik i Göteborg 1990–2006*. Göteborg: Göteborg Stad.

Andersson, R. (2013). Reproducing and reshaping ethnic residential segregation in Stockholm: the role of selective migration moves. *Geografiska Annaler* 95(2), 163-187.

Andersson, R., Franzén, M., Hedman, L. & Lindberg, H. (2017). *Segregation: vad menas och hur mäts den?* (Forskning i korthet nr 9). Forte. <https://forte.se/publikation/fk-segregation/>

Andersson, E. & Subramanian, S.V. (2006). Explorations of neighbourhood and educational outcomes for young Swedes. *Urban Studies* 43(11), 2013–25.

Andersson, E.K. & Malmberg, B. (2015). Contextual effects on educational attainment in individualised, scalable neighbourhoods: Differences across gender and social class. *Urban Studies* 52(12), 2117–33.

Andersson, E.K. & Malmberg, B. (2018). Segregation and the effects of adolescent residential context on poverty risks and early income career: A study of the Swedish 1980 cohort. *Urban Studies* 55(2), 365–83.

Andersson, E. K., Malmberg, B., & Clark, W.A. (2019). *Intergenerational Contextual Mobility and Neighbourhood Inequality: A Study of the 1986 Cohort*. Paper presented at the ENHR 2019, Athens.

Andersson, R. & Holmqvist, E. (2019). *Grannskapseffekter och politik och planering för minskad segregation. Underlagsrapport till Jämlikhetskommissionen*. Jämlikhetskommissionen. <https://jamlikhetskommissionen.se/wp-content/uploads/2019/05/Grannskapseffekter.pdf>

Andersson, R. & Kährrik, A. (2015). Widening gaps: segregation dynamics during two decades of economic and institutional change in Stockholm. I T. Tammaru, M. Van Ham, S. Marcińczak, & S. Musterd, (Red.). *Socioeconomic Segregation in European Capital Cities. East meets West*. (s. 110–131). New York: Routledge.

Andersson, E. K., B. Malmberg, R. Costa, B. Sleutjes, M. J. Stonawski, och H. A. de Valk. (2018). A comparative study of segregation patterns in Belgium, Denmark, the Netherlands and Sweden: Neighbourhood concentration and representation of non-European migrants. *European Journal of Population*: 1–25.

Andersson, R., Dhalmann, H., Holmqvist, E., Kauppinen, T.M., Magnusson Turner, L., Skifter Andersen, H., Søholt, S., Vaattovaara, M., Katja Vilka, K., Wessel, T., & Yousfi, S. (2010). *Immigration, housing and segregation in the nordic welfare states*. Department of Geosciences and Geography Faculty of Science. <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/25849/julkaisuc2.pdf>

Arbetsförmedlingen (2017). *Perspektiv på långtidsarbetslösheten*. URA 2017:1.

Arbetsförmedlingen (2020b). *Utrikes födda kvinnor på arbetsmarknaden. Kunskapsläget i korthet*. Arbetsförmedlingen analys 2020:1.

Bengtsson, E. (2020). *Världens jämlikaste land?* Huddinge: Sveriges Sociologförbund.

Biterman, D. & Franzén, E. (2007). Residential segregation (chapter 6). *International Journal of Social Welfare* 16(s1), 127–162.

Biterman, D. (2010). Segregationsutveckling i svenska storstadsregioner. I Socialstyrelsen (Red.). *Social rapport 2010* (s. 177–195). Stockholm: Socialstyrelsen.

Boverket (2004). *Integration och segregation i boendet – begrepp och indikatorer*. https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2004/integration_och_segregation_i_boendet.pdf

Boverket (2016). *Trångboddheten i storstadsregionerna*. (Rapport 2016:28). <https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2016/trangboddheten-i-storstadsregionerna.pdf>

Brandén, M (2018). *Grannskapseffekter: en forskningsöversikt om boendesegregation och bostadsområdets betydelse*. Landsorganisationen i Sverige. [https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_grannskapseffekter_pdf/\\$File/Grannskapseffekter.pdf](https://www.lo.se/home/lo/res.nsf/vRes/lo_fakta_1366027478784_grannskapseffekter_pdf/$File/Grannskapseffekter.pdf)

Bråmås, Å. (2006). “White Flight”? The Production and Reproduction of Immigrant Concentration Areas in Swedish Cities, 1990–2000.” *Urban Studies* 43(7), 1127–46.

Brännström, L. (2012). Neighbourhood effects on young people’s future living conditions: Longitudinal findings from Sweden. *International Journal of Social Welfare* 21(4), 325–337.

Brännström, L. & Rojas, Y. (2012). Rethinking the long-term consequences of growing up in a disadvantaged neighbourhood: Lessons from Sweden. *Housing Studies* 27(6), 729–47.

Bygren, M. & Szulkin, R. (2010). Ethnic environment during childhood and the educational attainment of immigrant children in Sweden. *Social Forces* 88(3), 1305–1329.

Böhlmark, A. Holmlund, H., & Lindahl M. (2015). *School choice and segregation: Evidence from Sweden*. IFAU Working paper 2015:8.

Böhlmark, A. & Willén, A. (2017). *Tipping and the effect of segregation*. IFAU Working paper 2017:4.

Böhlmark, A. & Holmlund, H. (2012). *Lika möjligheter? Familjebakgrund och skolprestationer 1988–2010*. IFAU Rapport 2012:14.

Cingano, F. (2014). *Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth*. (OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 163). OECD Publishing. <https://www.oecd.org/els/soc/trends-in-income-inequality-and-its-impact-on-economic-growth-SEM-WP163.pdf>

Delegationen mot segregation (2019). *Segregationens konsekvenser för unga – Analys till regeringens ungdomspolitik*. https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2019/12/segregationens_konsekvenser_for_unga_tillganglig.pdf

Delegationen mot segregation (2020). *En demokrati för alla?* Delmos. https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2020/03/en_demokrati_for_alla_tillganglig.pdf

Enström Öst, C. (2014). Economic incentives, housing allowance, and housing consumption: An unintended consequence of a shift in housing policy. *Journal of Housing Economics*, 23(0), 17–27.

Eriksson, S., Hensvik, L. & Nordström Skans, O. (2017). *Den svenska arbetsmarknaden och dess utmaningar*. IFAU Rapport 2017:5.

Estrada, F. & Nilsson, A. (2011). Fattigdom, segregation och brott. I S. Alm (Red.). *Utanförskap*. (s. 251–271). Stockholm: Dialogos.

Finansdepartementet (2017). *Den svenska modellen*. Stockholm: Finansdepartementet, Regeringskansliet.

Folkhälsomyndigheten (2021). *Folkhälsans utveckling. Årsrapport 2021*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten.

Rostila, M & Cederström, A. (2021). *Socioekonomisk ojämlikhet gör att pandemin drabbar utrikesfödda hårdare* (Forte fokus). Forte.
<https://forte.se/app/uploads/2021/02/forte-fokus-ojamlikhet-och-covid19.pdf>

Grander, M (2018). *For the benefit of everyone? Explaining the Significance of Swedish Public Housing for Urban Housing Inequality*. (Doktorsavhandling, Malmö universitet).

Grander, M. & Salonen, T. (2020). *Ökad ojämlikhet i boendet i spåren av coronapandemin*. Delmos.
<https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2020/11/Grander-och-Salonen.pdf>

Grönqvist, H. & Niknami, S. (2020). *Studiegapet mellan inrikes och utrikes födda elever*. SNS förlag. <https://snsse.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2020/03/studiegapet-mellan-inrikes-och-utrikes-fodda-elever.pdf>

Hedman, L. & Andersson, R. (2015). Etnisk segregation och inkomstsegregation i Sveriges tio största arbetsmarknadsregioner 1990–2010. I Andersson R., Bengtsson B. & Myrberg G. *Mångfaldens dilemman: Boendesegregation och områdespolitik*. Malmö: Gleerups.

Holmlund, H., Häggblom, J., Lindahl, E., Martinson, S., Sjögren, A., Vikman, U. & Öckert, B. (2014). *Decentralisering, skolval och fristående skolor: resultat och likvärdighet i svensk skola*. IFAU Rapport 2014:25.

Holmlund, H., Sjögren, A., & Öckert, B. (2020). *Jämlikhet i möjligheter och utfall i den svenska skolan*. IFAU Rapport 2020:7.

Kommittédirektiv 2020:32. *Ett mer ändamålsenligt regelverk i sjuk-och aktivitetsersättningen och för förmåner vid rehabilitering*.

Konjunkturinstitutet. (2009). *Konjunkturläget December 2009*.

Konjunkturinstitutet. (2010). *Konjunkturläget December 2010*.

Konjunkturinstitutet. (2011). *Konjunkturläget December 2011*.

Lahti Edmark, H. (2002). *Förort i fokus - interventioner för miljoner: nordisk forskning om interventioner i "utsatta" bostadsområden: en kunskapsöversikt*. (Integrationsverkets rapportserie). Lunds universitet.

<https://portal.research.lu.se/portal/files/5351383/1837813.pdf>

Liang, C-Y. (2021). *Inkomstjämlighet och boendesegregation* (SNS Analys 71). SNS. <https://snsse.cdn.triggerfish.cloud/uploads/2021/04/sns-analys-71-inkomstjamlighet-och-boendesegregation.pdf>

Lindström, J. (2019). *Segregation*. (Första upplagan). Stockholm: Liber.

Malmberg, B. & Clark, W. (2020). Migration and Neighborhood Change in Sweden: The Interaction of Ethnic Choice and Income Constraints. *Geographical Analysis* 53(2), 259–282.

Malmberg, B., Andersson, E. K., och Bergsten, Z. (2014). Composite geographical context and school choice attitudes in Sweden: A study based on individually defined, scalable neighborhoods. *Annals of the Association of American Geographers* 104(4), 869–888.

Musterd, S. & Andersson, R. (2006). Employment, social mobility and neighbourhood effects: the case of Sweden. *International Journal of Urban and Regional Research* 30(1), 120–140.

Musterd, S. & van Kempen, R. (2007). Trapped or on the Springboard? Housing Careers in Large Housing Estates in European Cities. *Journal of Urban Affairs*, 29(3), 311–329

Müller, T. S., T. U. Grund, & J. H. Koskinen. (2018). Residential Segregation and 'Ethnic Flight' vs. 'Ethnic Avoidance' in Sweden. *European Sociological Review* 34(3), 268–85

Papakostas, A. & Kings, L. (2021). *Coronapandemin och det ömsesidiga beroendet – Reflektioner över civilsamhällets roll i den segregerade staden*. Delmos. https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2021/03/ART_15_Apostolis_Kings.pdf

Polismyndigheten (2017). *Utsatta områden – Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*. Stockholm: Nationella operativa avdelningen.

Ramböll (2020). *Kunskapsöversikt om boendesegregation*. Delmos.
https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2021/01/Kunskaps%C3%88versikt-om-boendesegregation-2020_uppdat.pdf

Regeringskansliet (2021). Skr 2020/21:105 *Ungdomspolitisk skrivelse*.
<https://www.regeringen.se/495768/contentassets/6865beb448ed4554975a-41e56e1f47a0/ungdomspolitisk-skrivelse-skr-202021105.pdf>

Regeringskansliet (2018). *Regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation*. Stockholm: Kulturdepartementet, Regeringskansliet.

Ruist (2018). *Tid för integration – en ESO-rapport om flyktingars bakgrund och arbetsmarknadsetablering*. Finansdepartementet 2018:3.

Salonen, T, Grander, M., & Rasmusson, M. (2019). *Segregation och segmentering i Malmö*. Malmö: Malmö stad.

Scarpa, S. (2016). Looking Beyond the Neighbourhood: Income Inequality and Residential Segregation in Swedish Metropolitan Areas, 1991–2010. *Urban geography*, 37(7), 963–984.

Skolverket (2018). *Kartläggning av huvudmäns arbete med att motverka skolsegregation*. <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d3ad/1553967985500/pdf3959.pdf>

Skolverket (2020). *Beskrivande statistik: Betyg och studieresultat i gymnasieskolan år 2020*. <https://www.skolverket.se/getFile?file=7595>

SOU 2021:49. *Kommuner mot brott*. Stockholm: Elanders Sveriges AB.

SOU 2020:46. *En gemensam angelägenhet*. Stockholm: Norstedts juridik.

SOU 2020:67. *Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska*. Stockholm: Norstedts juridik.

SOU 2020:28. *En mer likvärdig skola – minskad skolsegregation och bättre resurstilldelning*. Stockholm: Norstedts juridik.

SOU 2019:65. *Långtidsutredningen 2019*. Stockholm: Norstedts juridik.

SOU 2019:47. *Jobbpolarisering på svensk arbetsmarknad*. Stockholm: Norstedts juridik

SOU 2018:11. *Vårt gemensamma ansvar för unga som varken arbetar eller studerar*. Stockholm: Norstedts juridik.

SOU 2017:47. *Nästa steg mot en mer jämlik hälsa – Förslag för en god och jämlik hälsa*. Stockholm: Wolters Kluwer.

SOU 2012:50. *Nystartszoner*. Stockholm: Offentliga förlaget, Publit.

Statistiska centralbyrån. (31 maj 2021) *Folkmängden efter region, civilstånd, ålder och kön. År 1968 – 2020 [Dataset]*. https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__BE__BE0101__BE0101A/BefolkningNy/

Statistiska centralbyrån (2017). *Trender och Prognoser 2017 – befolkningen, utbildningen, arbetsmarknaden med sikte på år 2035*.

https://www.scb.se/contentassets/60312e5030114512b5b58a94a4ae25e2/uf0515_2017i35_br_am85br1701.pdf

Statistiska centralbyrån (2018a). *Befolkningens utbildning och sysselsättning 2018*. https://www.scb.se/contentassets/ce65b59c20154bcd9bc482b4c9fa761c/uf0506_2018a01_sm_uf84sm2002.pdf

Statistiska centralbyrån (2018b). *Var femte person född utanför Europa är trångbodd*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2018/var-femte-person-fodd-utanfor-europa-ar-trangbodd/>

Statistiska centralbyrån (10 maj 2020). *Alla började gå i grundskolan på 1970-talet*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2020/alla-borjade-ga-i-grundskolan-pa-1970-talet/>

Statistiska centralbyrån (8 juni 2020). *Utrikes födda i Sverige*. <https://www.scb.se/hitta-statistik/sverige-i-siffror/manniskorna-i-sverige/utrikes-fodda/>

Statistiska centralbyrån (2020). *Uppväxtvillkor för barn med utländsk bakgrund* (Demografiska rapporter 2020:3). https://www.scb.se/contentassets/ed22f1c0a03e4ee199bad44cc32162e0/le0102_2020a01_br_be51br2003.pdf

Stenevi, M. (2021). *Pandemin kan bli startskottet för förstärkt mobilisering mot segregation*. Delmos.

https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2021/04/Intervju_Stenevi.pdf

Tahvilzadeh, N. (2021). *Kris och politik mot segregation: Generella eller selektiva åtgärder?* Delmos.

https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2021/02/ART_Tahvilzadeh_WCAG_2.pdf

Tammaru, T., Marcin'czak, S., Aunap, R., van Ham, M., & Janssen, H. (2020). Relationship between income inequality and residential segregation of socio-economic groups. *Regional Studies*, 54(4), 450–461.

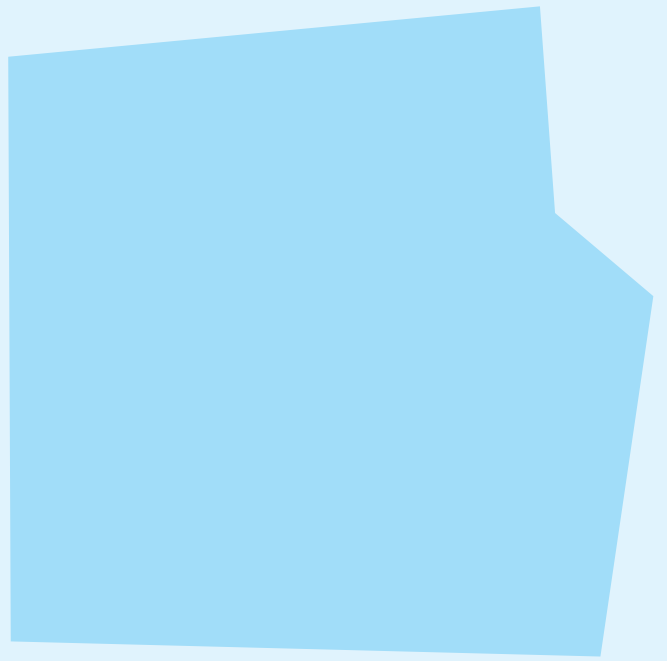
Wadensjö, E. (2020). *Covid-19 och segregation – ekonomi, studier och arbetsmarknad*. Delmos.

<https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2020/11/Eskil-Wadensjo.pdf>

Wimark, T. (2018). *Boendesegregation i Sverige – en översikt av det aktuella forskningsläget*. (Rapport 5). Bostad 2030.

http://media.bostad2030.se/2018/05/Rap-5-Boendesegregation-i-Sverige_final.pdf

Åslund, O. & Rooth, D.-O. (2007). Do When and Where Matter? Initial Labour Market Conditions and Immigrant Earnings, *The Economic Journal*, Volume 117, Issue 518, March 2007, Pages 422–448.

Bilagor

Bilaga 1

Data, metod och material, kapitel 3

Data och metod för att mäta den socioekonomiska boendesegregationens utveckling

För att ge en nulägesbild av den socioekonomiska boendesegregationen samt hur den har utvecklats över tid, behöver flera val göras avseende hur befolkningen ska delas in, hur bostadsområden ska definieras samt vad som ska mätas. Nedan presenteras de mått och metoder som myndigheten har valt att utgå från för att mäta den socioekonomiska boendesegregationens utveckling (se resultatredovisningen i kapitel 3).

Data

De statistiska uppgifter som används i analysen bygger på svenska registerdata som myndigheten har inhämtat från Statistiska Centralbyrån (SCB) och den Longitudinella Integrationsdatabasen för Sjukförsäkrings- och Arbetsmarknadsstudier (LISA). LISA innehåller samtliga individer 16 år och äldre som var folkbokförda i Sverige under perioden 1990–2018.¹² Databasen innehåller inkomststatistik men även information om högsta avslutade utbildning liksom information om de boendes olika demografiska egenskaper såsom ålder, kön och inrikes/utrikes född.

För analysera den socioekonomiska boendesegregationens utveckling i Sverige används inkomster som ett mått på socioekonomisk status. Den variabel som används är **disponibel inkomst per konsumtionsenhet**. Denna variabel kallas också ekvivalerad disponibel inkomst eller ekonomisk standard. Detta är ett inkomstmått där hushållens samlade inkomster viktas med avseende på hushållets storlek och sammansättning. Att den disponibla inkomsten är viktad innebär att man kan jämföra den ekonomiska standarden för exempelvis ett ensamhushåll med den ekonomiska standarden hos en barnfamilj. Variabeln ger en mer

¹² Folkbokföringen inkluderar ej individer som är asylsökande eller hemlösa. Delmos har därför inte kunnat inkludera dessa individer i undersökningen.

rättvisande bild av människors faktiska ekonomiska handlingsutrymme än vad exempelvis individens förvärvsinkomst skulle göra. Detta eftersom den disponibla inkomsten också inkluderar transfereringar, såsom pension och ekonomiskt bistånd, och kapitalinkomster, såsom utdelning på aktier och vinst vid försäljning av tillgångar.

För att kunna jämföra grupper med olika socioekonomiska förutsättningar, rangordnar myndigheten befolkningens inkomster varpå de delas i fem lika stora grupper, så kallade kvintiler. Grupperna benämns som inkomstgrupp 1 till 5. Samtliga individer som var folkbokförda i Sverige och som var 20 år eller äldre den 31 december ett givet år, ingår i underlaget för inkomstgrupperna.

Tabell 8 på sidan 108 beskriver ytterligare variabler som har använts i kapitel 3.

Som analysenhet används **Demografiska Statistikområden** (DeSO). DeSO är en rikstäckande områdesindelning framtagen av SCB och är den finaste geografiska områdesindelning som finns tillgänglig. DeSO delar in Sverige i 5 984 områden som följer kommun- och länsgränser. När DeSO-indelningen skapades användes kriterier för befolkningsmängd och naturliga rumsliga barriärer såsom järnvägar, gator och vattendrag. Hänsyn togs även till bebyggelsekoncentrationer och bebyggelsemönster. Indelningen i DeSO speglar därmed i hög grad de bostadsområden som människor bor i. Indelningen är också gjord för att vara stabil över tid vilket underlättar jämförelser mellan DeSO:n inom kommuner på ett tillförlitligt sätt. Ett DeSO har mellan ungefär 700 och 2700 invånare. DeSO-indelningen är lämplig för att studera socioekonomisk boendesegregation med utgångspunkt i den vuxna befolkningen, eftersom högre geografiska nivåer kan dölja den socioekonomiska boendesegregationen genom att områden som har tydliga socioekonomiska skillnader slås ihop.

Myndigheten har valt att analysera segregationen med bas i beräkningar på kommunal nivå.

Undersökningsperioden i kapitel 3 avser åren 1990–2018. DeSO-indelningen skapades 2018 utifrån hur bebyggelsen i kommunerna såg ut då. Detta innebär att inte alla DeSO:n som fanns år 2018 fanns 1990 eftersom nya DeSO-områden har tillkommit sedan 1990 bland annat på grund av nybyggnation. Nyttillkomna DeSO:n befolkas gradvis över tid, vilket innebär att det förekommer DeSO:n som längre bak i tidsperioden har inga eller få invånare. För att öka jämförbarheten mellan DeSO:n över tid och öka stabiliteten i de mått som används för att beräkna graden av segregation, exkluderas DeSO:n som ett givet år har mindre än 450 invånare från dataunderlaget.

Mått på segregation

Nedan ges en närmare beskrivning av de index som används för att mäta graden av segregation.

Ojämlighetsindex: Ojämlighetsindex, även kallat olikhetsindex eller dissimilaritetsindex, är ett av de mest spridda och använda måtten för att beräkna boendesegregation. Indexet mäter en dimension av segregationen som kallas jämnhet och indikerar hur jämnt eller ojämnt fördelad exempelvis gruppen låginkomsttagare är mellan olika bostadsområden i relation till hur gruppen höginkomsttagare är fördelad. Indexet baseras alltså på två ytterlighetsgrupper av befolkningen och inte hela befolkningen. Det är dessa två gruppers boendemönster som studeras i relation till varandra. Förenklat kan värdet på indexet tolkas i termer av hur många procent av en viss grupp människor, exempelvis låginkomsttagare, som skulle behöva flytta till andra bostadsområden för att fördelningen med jämförelsegruppen (i detta fall höginkomsttagare) ska vara lika. Ett värde 0 på detta index innebär ingen segregation och värdet 100 innebär total segregation.

Antag att det finns n grannskap i undersökningsområdet. Om vi låter antalet låginkomsttagare i grannskap i benämnas t_i^1 , antalet höginkomsttagare i grannskap i benämnas t_i^2 , och det totala antalet låg- och höginkomsttagare i undersökningsområdet benämnas T^1 respektive T^2 , kan vi beräkna ojämlikhetsindex, D , med följande formel:

$$D = \frac{1}{2} \sum_{i=1}^n \left| \frac{t_i^1}{T^1} - \frac{t_i^2}{T^2} \right| * 100$$

Segregationsindex: Segregationsindex är ett specialfall av ojämlikhetsindex. Det beräknas på samma sätt som ojämlikhetsindex men jämför en grupp, exempelvis låginkomsttagarna med de resterande inkomsttagargrupperna sammantagna. Måttet anger därmed hur många procent av den undersökta gruppen som skulle behöva flytta för att gruppens bosättningsmönster skulle överensstämma med den övriga befolkningens bosättningsmönster.

Myndigheten har valt att beräkna indexen på kommunal nivå.

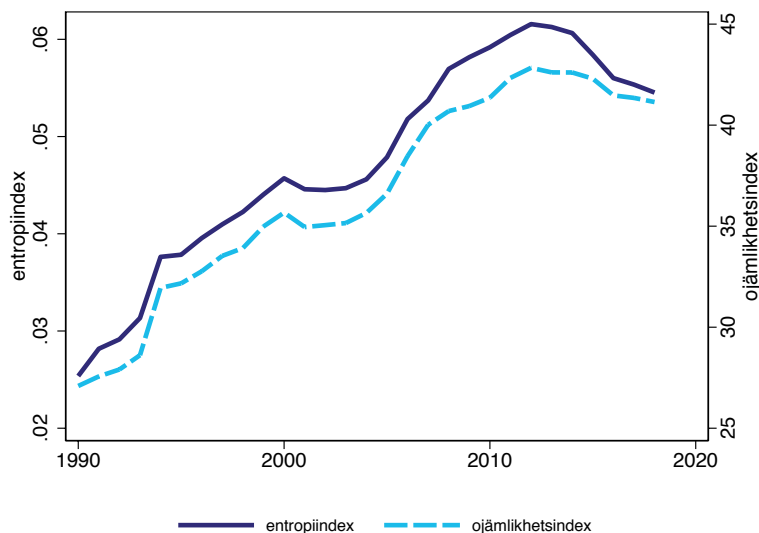
Tabeller och diagram

Entropiindex som komplement till ojämlikhetsindex

Resultaten i kapitel 3 baseras på beräkningar av segregationsindex och ojämlikhetsindex. Dessa resultat visar att de som lever mest åtskilda från andra inkomstgrupper framför allt är individer i toppen och botten av inkomstfördelningen. Ojämlikhetsindex baseras på dessa två ytterlighetsgrupper. För att komplettera bilden av den socioekonomiska boendesegregationens utveckling kan ett index som inkluderar samtliga inkomstgrupper beräknas. Ett sådant index är entropiindex.¹³ Entropiindexet mäter hur jämnt fördelade samtliga fem inkomstgrupper är inom ett större område, exempelvis en kommun. Indexet jämför alltså fördelningen av samtliga inkomstgrupper med hela befolkningens fördelning i en kommun. Värdet på detta index är normaliserat så att det antar värden mellan 0 och 1 där 1 betyder total segregation och 0 betyder ingen segregation.

Diagram 24 nedan visar att ojämlikhetsindex och entropiindex samvarierar under hela perioden mellan år 1990 och 2018. De båda indexen visar alltså på samma utveckling av den socioekonomiska boendesegregationen.

Diagram 24: Ojämlikhetsindex och entropiindex åren 1990–2018.

Källa: SCB och Delmos egna beräkningar.

13 För närmre information om entropiindexet och andra index för att mäta segregation mellan flera grupper, se Reardon, S & Firebaugh, G. (2002). Measures of Multigroup Segregation. *Sociological Methodology*, 32, 33-67.

Variabelbeskrivning

I tabell 8 nedan beskrivs samtliga variabler som används för de olika beräkningarna i kapitel 3.

Tabell 8. Variabelbeskrivning.

Variabel	Källa/Beskrivning hos SCB	Kommentar på kodning
Disponibel inkomst per konsumtionsenhet	Disponibel inkomst per konsumtionsenhet (familj)	I de fall det saknas fullständiga uppgifter om hushållets sammansättning utesluts individen ur datamängden.
Förvärvsarbetande November	Sysselsättningsstatus (November månad) enligt justerad metod 2011	Antar värdet 1 om individen var förvärvsarbetande enligt SCB:s avgränsning, annars 0.
Arbetssökande November	Arbetssökande (November månad)	Antar värdet 1 om individen var arbetslös på heltid eller var i arbetsmarknadspolitisk åtgärd, annars 0.
Förgymnasial utbildning	Högsta utbildningsnivå enligt SUN2000	Antar värdet 1 om individens högsta utbildningsnivå är förgymnasial utbildning kortare än 9 år eller om individens högsta utbildningsnivå är förgymnasial utbildning 9 år eller motsvarande, annars 0.
Högskoleutbildning minst två år	Högsta utbildningsnivå enligt SUN2000	Antar värdet 1 om individens högsta utbildningsnivå motsvarar minst två års studier vid universitet eller högskola, annars 0.
Kön	Kön	Antar värdet 1 om kvinna, annars 0.
Ålder	Födelseår	Individens ålder senast den 31 december aktuellt år beräknas utifrån uppgifter om födelseår.

Bilaga 2

Rikstäckande index

DELEGATIONEN
MOT SEGREGATION

Regerings
uppdrag

2

Uppdraget

Regeringen har uppdragit åt Delegationen mot segregation (Delmos) och Statistiska Centralbyrån (SCB) att utveckla ett rikstäckande index som belyser hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status. Myndigheterna ska utgå från den områdesindelning som SCB har tagit fram inom ramen för uppdraget att genomföra en rikstäckande områdesindelning för statistisk uppföljning av socioekonomiska förhållanden (Ku2018/01729/D, A2019/01024/IAS, A2020/00143/IAS och A2020/00949/IAS). Indexet ska baseras på relevanta statistiska indikatorer som vägs samman till ett sammanhållet index.

Tolkning av uppdraget

I uppdragsbeskrivningen framgår det att myndigheterna ska utveckla ett rikstäckande index som belyser hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status. Indexet ska skapas utifrån den geografiska indelningen regionala statistikområden (RegSO). Det framgår också att indexet ska baseras på relevanta statistiska indikatorer som vägs samman till ett sammanhållet index. Vidare framkommer det även att det saknas en vedertagen definition av begreppet områden med socioekonomiska utmaningar.

VAD ÄR REGSO?

RegSO delar in Sverige i 3 363 områden med en befolkning mellan 663 och 22 622 invånare. Antalet RegSO i kommunerna varierar från 2 till 147 områden. Vanligaste antalet är mellan 5 och 9 RegSO:n per kommun. RegSO är en indelning som kommer att hållas oförändrad över tid, med undantag för anpassning till ändringar av enstaka kommun- eller länsgränser.

Myndigheterna har tolkat att uppdraget handlar om att:

- utveckla ett rikstäckande index som belyser hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status,
- indexet ska baseras på relevanta statistiska indikatorer som vägs samman till ett sammanhållet index som presenteras på RegSO-nivå och
- definiera områdestyper.

För att definiera vilka områden som har socioekonomiska utmaningar samt kunna följa utvecklingen av bland annat antalet områden med socioekonomiska utmaningar över tid, har myndigheterna valt att ta fram två olika typer av mått:

- ett socioekonomiskt index och
- områdestyper.

VAD ÄR EN OMRÅDESTYP?

Områdestyper är en klassificering av RegSO:n utifrån det socioekonomiska indexet. Syftet är att skapa en områdesindelning som beskriver de socioekonomiska förutsättningarna i ett RegSO. Områdesindelningen skapar därmed möjlighet att följa utvecklingen av olika områdestyper över tid, och även utvecklingen i olika RegSO:n över tid. Totalt finns det fem områdestyper:

- Områdestyp 1 – områden med stora socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 2 – områden med socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 3 – socioekonomiskt blandade områden
- Områdestyp 4 – områden med goda socioekonomiska förutsättningar
- Områdestyp 5 – områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

Områdestyp 1 och områdestyp 2 går in under samlingsbegreppet *områden med socioekonomiska utmaningar*.

Vad är ett socioekonomiskt index?

Ett socioekonomiskt index är ett sammanvägt index som baseras på tre indikatorer. Indikatorerna är: andel personer med låg ekonomisk standard, andel personer med förgymnasial utbildning och andel personer som har haft ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller har varit arbetslösa längre än sex månader. Det socioekonomiska indexet är utgångspunkten för klassificeringen av områdestyper.

Genomförande

Uppdraget har genomförts under perioden september 2020 till juni 2021 där myndigheternas tillvägagångssätt sammanfattas i följande utgångspunkter.

Utgångspunkt i begreppet socioekonomi

Givet att det inte finns en vedertagen definition av begreppet socioekonomi och vad som karaktäriserar ett område med socioekonomiska utmaningar, var ett första steg i arbetet att undersöka vilka centrala socioekonomiska faktorer som ska utgöra basen för det socioekonomiska indexet och områdestyperna utifrån frågeställningen *vad är socioekonomi?* Myndigheterna har utgått från akademisk teoribildning men även forskning och praxis inom internationella organisationer för att bilda en uppfattning kring vilka centrala socioekonomiska indikatorer som skulle tänkas ingå i indexet.

Att mäta socioekonomi är komplext. I den akademiska litteraturen brukar variabler kopplade till inkomst, utbildning, välstånd och yrkesstatus användas för att mäta socioekonomisk status eller socioekonomisk bakgrund. Vidare förs det diskussioner i litteraturen om att socioekonomi kan definieras bredare och därmed inkludera fler aspekter som exempelvis finansiella, sociala och kulturella resurser (Oakes, 2003; American Psychological Association, 2006; National Center for Education Statistics, 2012). Internationella organisationer som exempelvis The Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) utgår dock från ett bredare perspektiv och inkluderar fler indikatorer för att belysa olika aspekter. Exempel på aspekter kan vara indikatorer som inte är kopplade till politiska mål som exempelvis andelen personer i arbetsför ålder utan även indikatorer som beskriver resultat som politiken försöker påverka som exempelvis andel förvärvsarbetande eller andel som är arbetslösa (OECD, 2019). I den akademiska litteraturen framgår det dock tydligt att utbildning, inkomster och yrke brukar benämnas som ”de stora tre” (National Center for Education Statistics, 2012). Nedan sammanfattas ingångarna utifrån litteraturen:

Utbildning brukar inom litteraturen ses som en central indikator för socioekonomisk status. En högre utbildningsnivå är förknippad med högre sannolikhet till sysselsättning, högre inkomster samt mindre ekonomiska svårigheter. Vidare brukar en högre utbildningsnivå kopplas till större sociala och psykologiska resurser¹⁴ samt bättre hälsoutfall (SOU 2017:47 National Center for Education Statistics, 2012).

¹⁴ Exempel på psykologiska resurser är *känslan av kontroll* som beskriver individens upplevelse om det finns kontroll över en given situation. Ett annat exempel på en psykologisk resurs är *självkänsla*, vilket innebär individens värdering i själv i relation till andra. Ytterligare en psykologisk resurs är *känsla av sammanhang* (Kristenson, 2017).

Inkomst är en central faktor bakom en individs socioekonomiska status, som även är korrelerad med individens utbildningsnivå. Olika inkomstmått syftar därmed till att beskriva möjligheten att köpa önskade resurser. I litteraturen diskuteras olika inkomstmått som exempelvis hushållens disponibla inkomst, årlig förvärvsinkomst eller olika mått som indikerar en risk för fattigdom, exempelvis låg ekonomisk standard. I litteraturen diskuteras även effekterna av låg inkomst och framför allt effekterna av att leva i fattigdom under långa perioder (American Psychological Association, 2006; National Center for Education Statistics, 2012).

Avslutningsvis brukar litteraturen nämna yrkesstatus som en central indikator för att mäta socioekonomisk status. Yrket är den faktor som omvandlar en specifik utbildning till inkomst och yrket reflekterar även de andra kompetenserna en individ besitter likväl som de krav som ställs på den enskilda individen från arbetsgivaren.

Att mäta yrkesstatus på en objektiv skala är svårt då yrkesstatus kan definieras utifrån flera olika perspektiv. Ett perspektiv kan exempelvis handla om att yrkesstatusen delas in en grov skala som spänner från arbetslös till lågt kvalificerad arbetskraft och kvalificerad arbetskraft. Ett annat perspektiv handlar om att yrkesstatus kategoriseras utifrån den utbildningsnivå och de kvalifikationer yrket kräver av den anställde. (American Psychological Association, 2006; National Center for Education Statistics, 2012).

Områden med socioekonomiska utmaningar och närliggande begrepp

I regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation (Regeringskansliet, 2018) används begreppet områden med socioekonomiska utmaningar för att beskriva områden som i jämförelse med riksgenomsnittet karaktäriseras av hög arbetslöshet och hög långtidsarbetslöshet, låg sysselsättning, hög andel personer som uppstår försörjningsstöd, bristande skolresultat och lågt valdeltagande. Vidare framkommer att andelen barn och ungdomar generellt är högre än i andra liknande tätbebyggda områden. Delegationen mot segregation har inom ramen för ett tidigare regeringsuppdrag definierat områden med socioekonomiska utmaningar genom att använda indikatorer som andelen förvärvsarbetande, andelen lågutbildade, andelen långtidsarbetslösa, andel med försörjningsstöd samt andelen som varken arbetar eller studerar (Delegationen mot segregation, 2020; Delegationen mot segregation, 2019). Andra myndigheter som antingen skapat ett socioekonomiskt index eller

definierat olika områden är exempelvis Skolverket (Skolverket, 2018), Brottsförebyggande rådet (Brå, 2018) och Polismyndigheten (Polismyndigheten, 2017).

Val av indikatorer

Myndigheterna har valt att belysa socioekonomi utifrån följande ingångar:

- Inkomst
- Utbildning
- Arbetsmarknadsposition.

I tabell 9 beskrivs respektive ingång, val av indikator med tillhörande teknisk förklaring samt syfte med indikatorn.

Tabell 9. Beskrivning av ingångar, val av indikatorer samt teknisk information.

Ingång	Indikatornamn: Andel personer med låg ekonomisk standard
Inkomst	<p>Syfte</p> <p>I likhet med litteraturen kommer myndigheterna att utgå från ingången inkomst. Som tidigare framkommit i den akademiska litteraturen utgör inkomster och ekonomiska resurser ramarna för individers möjlighet till konsumtion och sparande. Ju högre andel individer som lever med låg ekonomisk standard, desto mer begränsad är köpkraften (SOU 2019:65). Indikatorn som används är andel personer med låg ekonomisk standard. Indikatorn baseras på hela befolkningen (0–w). Myndigheterna har därmed valt måttet för att beskriva den ekonomiska standarden i varje RegSO. Indikatorn är starkt korrelerad med den disponibla medianinkomsten i varje RegSO. I och med att måttet definieras som andel av befolkningen, undviks godtyckliga gränsdragningar gällande olika inkomstintervall.</p> <p>Teknisk information</p> <p>Med låg ekonomisk standard avses de personer som lever i ett hushåll som har en disponibel inkomst per konsumtionsenhet som är mindre än 60 procent av medianvärdet. EU definierar det som andel av befolkningen som har en inkomst som kan medföra risk för fattigdom. Populationen består av samtliga individer som har varit folkbokförda både den 1 januari och den 31 december aktuellt år, oavsett ålder. Det förekommer bortfall i inkomst- och taxeringsregistret. Detta då inte samtliga inkomster som intjänats i utlandet finns med. Detta påverkar främst gränskommuner där invånarna arbetar i ett annat land men är folkbokförda i kommunen.</p> <p>Källa</p> <p>SCB, Inkomst- och taxeringsregistret (IoT)</p>

Ingång	Indikatornamn: Andel personer med förgymnasial utbildning
Utbildning	<p>Syfte</p> <p>I likhet med litteraturen kommer myndigheterna att utgå från ingången utbildning. Utbildningsnivån är nära sammankopplad med många andra välfärdsindikatorer som exempelvis levnadsvanor, hälsa och demokratisk delaktighet (SOU 2020:46). Individens utbildningsnivå har betydelse både för möjligheterna att etablera sig på arbetsmarknaden och även för lönen. Indikatorn som används är andel personer med förgymnasial utbildning. Myndigheterna har valt denna indikator framför andra indikatorer på utbildningsnivå då den jämförelsevis har den starkaste korrelationen med andelen med låg ekonomisk standard. Ytterligare en anledning till att använda sig av andelen med förgymnasial utbildning i stället för exempelvis andelen med gymnasial utbildning eller högskoleutbildning handlar om att lågutbildade personer utgör en utsatt grupp på arbetsmarknaden (Arbetsförmedlingen, 2017).</p> <p>Teknisk information</p> <p>Uppgiften om utbildningsnivå avser personens högsta utbildning. Utbildning klassificeras enligt Svensk utbildningsnomenklatur (SUN).</p> <p>Förgymnasial utbildning: med förgymnasial utbildning avses förgymnasial utbildning nio år (eller motsvarande) och förgymnasial utbildning kortare än nio år. Populationen för denna indikator består av individer mellan 20–64 år och som var folkbokförda den 31 december aktuellt år.</p> <p>I utbildningsregistret förekommer det bortfall där uppgifter om utbildningsnivå saknas, vilket främst gäller utbildningar genomförda i utlandet. Detta innebär att en del individer tillskrivs en lägre utbildningsnivå än den faktiska.</p> <p>Källa</p> <p>SCB, Utbildningsregistret (UREG)</p>

Ingång	Indikatornamn: Andel personer som har haft ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller har varit arbetslösa längre än sex månader
Arbetsmarknadsposition	<p>Syfte</p> <p>Den tredje ingången utgår från individers arbetsmarknadsposition. Ekonomiskt bistånd är ett stöd som går till personer som har svårigheter att försörja sig själva eller sina familjer. Arbetslöshet påverkar individen negativt. Individens ekonomi försämras och i förlängningen medför det svårigheter att etablera sig i samhällslivet (Regeringskansliet, 2018). Vidare finns även en koppling mellan arbetslöshet och ohälsa, där arbetslösheten påverkar hälsan negativt (SOU 2017:47). Individer som är långtidsarbetslösa har en särskilt utsatt ställning på arbetsmarknaden (Arbetsförmedlingen, 2017). En indikator som beskriver andelen långtidsarbetslösa och andelen med ekonomiskt bistånd fångar därmed andelen personer med svag position på arbetsmarknaden.</p> <p>Myndigheterna bedömer att ingången även har en koppling till yrkesstatus då det tidigare förekommit inom den akademiska litteraturen att definiera yrkesstatus i kategorierna arbetslös, lågt kvalificerad arbetskraft samt kvalificerad arbetskraft. Indikatorn som används är andel personer som uppbär ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller är arbetslösa längre än sex månader under ett år. Anledningen till att myndigheterna väljer att skapa ett kombinerat mått är att det finns en överlappning mellan de två ingående indikatorerna.</p>

Forts.	Indikatornamn: Andel personer som har haft ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller har varit arbetslösa längre än sex månader
	<p>Teknisk information</p> <p>Måttet är ett kombinerat mått som avspeglar hur stor andel individer i ett RegSO som antingen har ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller har varit arbetslösa längre än sex månader ett givet år.</p> <p>Populationen för denna indikator består av individer mellan 20–64 år som var folkbokförda den 31 december aktuellt år.</p> <p>Kommunerna redovisar varje år uppgifter om ekonomiskt bistånd till Socialstyrelsen. I inrapporteringen förekommer det dock bortfall, vilket innebär att det för varje år finns kommuner som inte rapporterat in alla uppgifter om ekonomiskt bistånd. I syfte att hantera bortfallet ersätts det med ett genomsnittligt värde från närliggande års värden.</p> <p>Källa SCB, STATIV</p>

Givet myndigheternas tolkning av begreppet socioekonomi har flertalet indikatorer valts bort. Andra tänkbara indikatorer som myndigheterna har diskuterat är bland annat: andel inskrivna arbetslösa, sysselsättning, andel som varken arbetar eller studerar och valdeltagande. Myndigheterna har också diskuterat indikatorer som exempelvis andelen inrikes eller utrikes födda och andelen i olika åldersgrupper som exempelvis andel barn och andel äldre. Flertalet av dessa indikatorer korrelerar starkt med de indikatorer som myndigheterna valt att basera det socioekonomiska indexet och områdestyperna på och de tillför därmed inte någon väsentlig mängd ytterligare information. Dock ser myndigheterna behovet av att använda ovan nämnda indikatorer för att beskriva utfall i de olika områdestyperna samt för att få en fördjupad bild över områdestypernas demografiska karaktäristika.

Konstruktion av ett socioekonomiskt index och områdestyper

Tidigt i arbetet valde myndigheterna att tolka uppdraget som att det skulle leda till två utfall: Ett socioekonomiskt index samt områdestyper. Myndigheterna har valt att konstruera det socioekonomiska indexet samt områdestyperna för tidsperioden 2011 till 2019. SCB införde 2011 ett nytt hushållsbegrepp som leder till ett tidsseriebrott i indikatorn ”andel med låg ekonomisk standard”. Före 2011 användes kosthushåll vid konstruktionen av indikatorn låg ekonomisk standard. Konstruktionen av kosthushåll skedde med hjälp av urvalsundersökningen Hushållens ekonomi (HEK). I och med att HEK baserades på ett urval var det inte heller möjligt att skapa indikatorn låg ekonomisk standard på regional nivå. Därmed begränsas tillgången till jämförbara data före och efter 2011. Myndigheterna ser behovet att årligen ta fram det socioekonomiska indexet och områdestyperna för att kunna följa utvecklingen av olika områdestyper över tid.

Socioekonomiskt index

Ovan nämnda indikatorer används för att beräkna indexet. Myndigheterna betecknar indikatorerna enligt följande. V_1 betecknar andel personer inom ett RegSO med låg ekonomisk standard. V_2 betecknar andel personer inom ett RegSO med förgymnasial utbildning. V_3 betecknar andel personer inom ett RegSO som uppbär ekonomiskt bistånd och/eller har varit långtidsarbetslösa längre än sex månader.

Indexet beräknas sedan enligt
$$I = \frac{V_1 + V_2 + V_3}{3}$$

Notera att V_1 , V_2 och V_3 alla är kvoter omräknade till procent. Det innebär att de antar värden mellan 0 och 100 procent. Följaktligen kan indexet, I , enbart anta värden mellan 0 och 100. Ju högre värde på indexet, desto sämre är de socioekonomiska förutsättningarna i ett RegSO. Ett värde $I = 100$ innebär alltså att samtliga personer i ett RegSO har låg ekonomisk standard, att alla har förgymnasial utbildning samt att alla uppbär ekonomiskt bistånd och/eller har varit långtidsarbetslösa längre än sex månader.

Förändringar i ett RegSO:s indexvärde från ett år till ett annat kommer att ske i samvariation med förändringar i de enskilda indikatorerna som ingår i indexet. Om exempelvis en av indikatorerna ökar med tre procentenheter i ett givet RegSO så kommer, allt annat lika, indexvärdet för det RegSO:t att öka med en procentenhet. På samma sätt sjunker exempelvis värdet på indexet med tre procentenheter om andelen med låg ekonomisk standard minskar med nio procent.

Områdestyper

Områdestyper är en klassificering av RegSO:n utifrån det socioekonomiska indexet, I . Syftet är att skapa en områdesindelning som övergripande beskriver de socioekonomiska förutsättningarna i ett RegSO. Totalt har myndigheterna skapat fem områdestyper baserat på hur många standardavvikelser från indexets medelvärde ett RegSO ligger. Standardavvikelse är ett mått på hur bred en fördelning är. Ju högre standardavvikelse, desto bredare fördelning. En låg standardavvikelse indikerar att indexvärdena för olika RegSO:n tenderar att ligga närmare indexets medelvärde. En hög standardavvikelse indikerar att indexvärdena för olika RegSO:n tenderar att ligga långt från indexets medelvärde, alltså att fördelningen av indexet är mer utspridd. Ju fler standardavvikelser över indexets medelvärde ett RegSO är, desto sämre socioekonomiska förutsättningar

karaktäriseras RegSO:t av. Ju fler standardavvikelser under indexets medelvärde ett RegSO är, desto bättre socioekonomiska förutsättningar karaktäriseras RegSO:t av.

Områdestyperna delas in i följande grupper:

- Områdestyp 1 – *Områden med stora socioekonomiska utmaningar:*
 ≥ 2 standardavvikelser från indexets medelvärde.
- Områdestyp 2 – *Områden med socioekonomiska utmaningar:*
 ≥ 1 standardavvikelser och < 2 standardavvikelser från indexets medelvärde.
- Områdestyp 3 – *Socioekonomiskt blandade områden:*
 ≥ 0 standardavvikelser och < 1 standardavvikelser från indexets medelvärde.
- Områdestyp 4 – *Områden med goda socioekonomiska förutsättningar:*
 ≥ -1 standardavvikelser och < 0 standardavvikelser från indexets medelvärde.
- Områdestyp 5 – *Områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar:*
 < -1 standardavvikelser från indexets medelvärde.

För att skapa en uppfattning över vad som karaktäriserar respektive områdestyp år 2019 presenteras tabell 10.

Tabell 10. Indikatorer som beskriver områdestypernas karaktäristika, år 2019. Anges i procent.

Områdestyp	Andel personer med förgymnasial utbildning 20-64 år	Andel personer med låg ekonomisk standard. Alla åldrar	Andel personer med ekonomiskt bistånd i minst 10 månader och/eller arbetslösa längre än sex månader 20-64 år
Områdestyp 1	26,9	45,0	11,9
Områdestyp 2	18,6	29,7	6,6
Områdestyp 3	14,0	19,7	3,9
Områdestyp 4	8,6	10,4	2,1
Områdestyp 5	4,6	4,6	1,3
Riket	11,2	15,1	3,3

Källa: Delmos och SCB.

Information: Resultatredovisning av regeringsuppdraget (A2020/01734/SV). Data avser år 2019. Observera att indikatorerna har olika åldersindelningar.

I tabell 10 går det utläsa att områden med stora socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1) och områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 2) ligger betydligt över riksgenomsnittet på samtliga indikatorer. Befolkningen i dessa områden är i högre utsträckning lågutbildade, lever i högre utsträckning med låg ekonomisk standard (har låga inkomster) och uppbär i högre utsträckning ekonomiskt bistånd och/eller är långtidsarbetslösa jämfört med genomsnittet. Befolkningen som bor i socioekonomiskt blandade områden (områdestyp 3) ligger närmare riksgenomsnittet för samtliga indikatorer. Att de socioekonomiska förutsättningarna är bättre i områdestyp 4 (områden med goda socioekonomiska förutsättningar) och områdestyp 5 (områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar) framgår av att de ligger under riksgenomsnittet på samtliga indikatorer. I områden med mycket goda socioekonomiska utmaningar (områdestyp 5) är befolkningen i väsentligt lägre utsträckning förgymnasialt utbildade, väsentligt färre lever i låg ekonomisk standard och väsentligt lägre andel uppbär ekonomiskt bistånd och/eller är långtidsarbetslösa.

Områden med socioekonomiska utmaningar (områdestyp 1 och områdestyp 2) omfattar de RegSO:n som kännetecknas av en hög andel personer med förgymnasial utbildning, en hög andel personer med låg ekonomisk standard samt en hög andel personer som har ekonomiskt bistånd i minst tio månader och/eller varit arbetslösa längre än sex månader.

Viktiga aspekter att beakta kopplat till områdesindelningen

Områden med en hög andel studenter eller pensionärer

Det finns RegSO:n som domineras av en hög andel studenter på samma sätt som det finns RegSO:n som domineras av en hög andel pensionärer. Lägre inkomstnivå i dylika områden påverkar indexvärdet som räknas fram och därmed även områdestypen. Myndigheterna har initialt fört en diskussion om huruvida områden med dessa typer av befolkningssammansättning ska markeras på särskilda sätt. Myndigheterna har dock beslutat att inte markera dylika typer av områden eftersom det omfattar godtyckliga gränsdragningar för exempelvis hur stor andel studenter som ska bo i ett RegSO för att det ska definieras som ett studentområde. Myndigheterna ser därför att användare av statistiken/aktörer med fördel kan göra kompletterande analyser för att undersöka befolkningssammansättningen och beskriva specifika RegSO:n.

Gränskommuner

Det finns flera kommuner som angränsar andra länder, exempelvis Haparanda stad, Eda kommun och Malmö stad. I flera av dessa gränskommuner är medianinkomsten låg. En delförklaring till det är att många som bor i dessa kommuner jobbar på andra sidan gränsen, exempelvis Finland, Norge och Danmark. Inkomster som tjänas in utomlands är oftast inte inkluderade i inkomststatistiken. Detta påverkar hur stor andel av gränskommunernas befolkning som anses leva under låg ekonomisk standard med följderna att kommunens indexvärde också påverkas.

SCB har ett pågående arbete tillsammans med myndigheter i de andra nordiska länderna som, förhoppningsvis, kommer att leda till att inkomstuppgifter kan delas mellan länderna. Om uppgifter om inkomster intjänade i andra nordiska länder skulle bli tillgängliga kommer kvaliteten i indexet att förbättras. Målet är att arbetet ska vara klart så att de utländska inkomsterna blir tillgängliga för inkomståret 2020.

Nybyggnation, ombyggnation eller annan omflyttning

Nybyggnation, ombyggnation eller annan omflyttning kan påverka områdets socioekonomiska status genom att påverka medelvärdet hos de i indexet ingående indikatorerna. Myndigheten har därför undersökt vilka RegSO:n som har tillkommit under perioden 2011–2019. Under perioden tillkommer enbart ett fåtal områden. Exempel på områden är Barkarbystaden norra (Järfälla), Stora Ursvik Nordvästra (Sundbyberg), Stora Ursvik Sydvästra (Sundbyberg), Järvastaden (Solna) eller Hullievång syd (Malmö). Myndigheten har valt att hantera detta genom att respektive RegSO inte får ett värde och markeras med (..).

Vidare kan ombyggnation/nybyggnation ske i områdena likväl som rivning eller flyttning. Oavsett anledning är det viktigt att komma ihåg att sådana förändringar kan förändra medelvärdet på indikatorerna i ett RegSO. Förändringar i ett områdes socioekonomiska förutsättningar sker långsamt vilket innebär att det alltid är viktigt att undersöka orsaken till ett områdes eventuella förändring (exempelvis om det går från områdestyp 1 till områdestyp 5).

Val av geografisk nivå

Det framgår i uppdraget att indexet ska utgå från RegSO-indelningen. Det är dock viktigt att komma ihåg att det alltid finns viss problematik förknippat

med geografiska indelningar. Inom forskningen brukar det bland annat kallas för *the modifiable areal unit problem* (MAUP) (Green & Flowerdew, 1996; Wong, 2009). På en övergripande nivå handlar det om att olika zon- och skalindelningar kan riskera att skapa betydande skillnader i studier baserade på befolkningsdata, beroende på hur områdena skapas.

RegSO-indelningen bygger på mindre geografiska områden, så kallade Demografiska statistikområden (DeSO). DeSO-indelningen är konstruerad för att underlätta forskning om befolkningen, segregation och socioekonomisk utveckling i samhällsrelaterade frågor. DeSO-indelningen tar utöver befolkningsstorlek hänsyn till rumsliga barriärer som exempelvis järnvägar, gatunät, vattendrag med mera samt bebyggelsemönster som exempelvis typ av fastigheter i respektive område (SCB, 2017). Då DeSO-indelningen är dragen efter naturliga avgränsningar ökar sannolikheten att områdenas egenskaper liknar den faktiska boendemiljön som individerna upplever och påverkas av.

Trots detta finns det alltid en problematik när geografiska data delas in i mindre enheter. Ett vanligt förekommande problem är förknippat med storleken på områdena och hur gränserna har dragits för att skapa områdena. Data som aggregeras påverkas av hur gränserna för området dragits men också av att mindre områden slås ihop till större områden vilket är fallet med RegSO-indelningen.

Socioekonomiska skillnader mellan mindre områden kan utjämnas om flera mindre områden slås samman till större områden. Sammanfattningsvis finns det alltid en viss problematik kopplad till valet av geografisk indelning. Mot bakgrund av detta vill myndigheterna dock betona vikten av att områdesindelningen hålls stabil över tid så att tillförlitliga jämförelser kan göras mellan olika år.

Behov av kompletterande analyser för att beskriva områden med socioekonomiska utmaningar

För att skapa en djupare förståelse för vad som kännetecknar befolkningens egenskaper och utfall inom specifika RegSO:n finns behov av fördjupade analyser. Myndigheterna ser med fördel att en dylik analys inkluderar en heterogenitetsanalys utifrån bakgrundsvariabler såsom kön, ålder, inrikes/utrikes född, födelseregion och vistelsetid i Sverige.

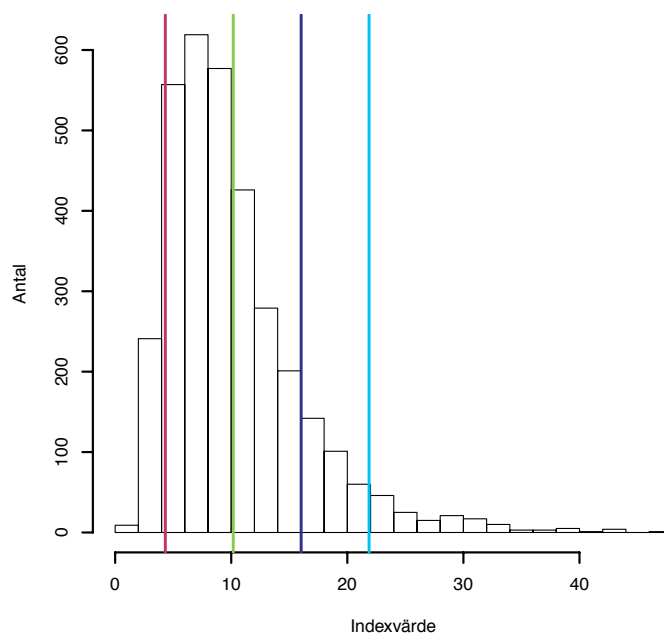
Vidare finns behov av att analysera de olika områdestyperna utifrån indikatorer som har bäring på socioekonomi, boende och samhällsservice, utbildning, arbetsmarknad, demokrati och civilsamhälle samt trygghet. Myndigheterna vill poängtera behovet av att områdestyperna analyseras i en kontext, det vill säga att det relationella perspektivet beaktas. Vidare är det även centralt att utfallen för respektive områdestyp relateras till exempelvis riksgenomsnittet för vald indikator. För analyser på kommun- och länsnivå är det också viktigt att lokala förutsättningar beaktas.

Slutligen ser myndigheterna möjligheten att flertalet urvalsundersökningar kan nyttja områdesindelningen som grund för att presentera resultat utifrån olika socioekonomiska förutsättningar.

Tolkning och användandet av det socioekonomiska indexet och områdestyper

Ovan visades hur det socioekonomiska indexet räknas ut. I diagram 25 presenteras hur fördelningen av indexvärden ser ut för år 2019.

Diagram 25. Fördelning av indexvärden år 2019.

Källa: Delmos och SCB.

Information: Resultatredovisning av regeringsuppdraget (A2020/01734/SV). Data avser år 2019.

I diagrammet framgår att merparten av alla RegSO:n har ett indexvärde lägre än genomsnittet; det finns många RegSO:n med ett indexvärde mellan 5 och 10.

Diagram 25 visar hur indexvärdena är fördelade år 2019. Den gröna vertikala linjen visar medelvärdet (10,17). Den blå linjen visar en standardavvikelse över medelvärdet och den turkosa linjen två standardavvikelser över medelvärdet. Den röda linjen visar en standardavvikelse under medelvärdet. Fördelningens yta till höger om den turkosa linjen visar därmed RegSO:n i områdestyp 1, totalt 152 stycken.

Områdestyperna 1 och 2 som ligger minst en standardavvikelse över indexets medelvärde går under samlingsbegreppet *områden med socioekonomiska utmaningar*. I diagrammet på föregående sida utgörs detta av fördelningens yta till höger om den blå linjen, totalt 454 stycken år 2019, 152 stycken av typ 1 och 302 stycken av typ 2. Då många RegSO:n ligger tätt i denna del av fördelningen innebär en förändring i ett RegSO:s indexvärde en relativt stor förändring i vilken plats RegSO:t skulle anta om samtliga RegSO:n rankades från högt till lågt. En lika stor förändring i indexvärdet längre till höger (i diagrammet ovan) i fördelningen kommer inte att leda till en lika stor förändring för RegSO:ts placering i rangordningen på grund av att det inte finns så många RegSO:n längre till höger i fördelningen.

Betydelsen av detta kan illustreras med hjälp av följande exempel baserat på fördelningen av indexvärden för år 2019. Det RegSO som rankas till plats 500 hade år 2019 ett indexvärde $I = 5$. Antag nu att andelen personer med förgymnasial utbildning ökar med 12 procentenheter. Enligt beräkningsalgoritmen för indexet kommer indexvärdet för detta RegSO att öka med $12/3 = 4$ procentenheter. Det nya indexvärdet skulle då bli $I = 9$. Det innebär att RegSO:t skulle hamna på plats 1 736 i rangordningen, en förändring på 1 236 platser. Utgå nu i stället från RegSO:t på plats 3 000 i rangordningen, som har ett indexvärde på 17,2. En lika stor förändring i I , alltså 4 procentenheter skulle då leda till ett nytt indexvärde på $17,2+4 = 21,2$ och områdets nya placering i rangordningen skulle bli plats 3 195. Här skulle alltså förändringen i rangordningen bli 195 platser. Längre till vänster i fördelningen blir alltså effekten av en lika stor förändring i indikatorn på rangordningen av de olika indexvärdena större än längre till höger i fördelningen.

Av denna anledning bör förändringar av enskilda RegSO:ns placeringar på indexet analyseras djupare. Indexet kan dock användas för att se hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status.

Indelningen av RegSO:n i olika områdestyper sammanfattar det socioekonomiska indexet på en grövre skala. Områdestyperna är därmed enklare att använda och enklare att tolka än indexet och lämpar sig väl för att studera variationer i socioekonomiska förutsättningar mellan olika områden inom exempelvis en stad, en kommun eller en region. Områdestyperna möjliggör också att följa utvecklingen av olika områdestyper över tid, och även utvecklingen i olika RegSO:n.

Behov av kontinuerlig uppföljning

Avslutningsvis vill myndigheterna poängtera att en rikstäckande områdesindelning är ett viktigt verktyg för att kunna belysa hur olika områden förhåller sig till varandra avseende socioekonomisk status. Vidare ser myndigheterna behovet av en kontinuerlig uppföljning av områdestyperna samt det socioekonomiska indexet för att möjliggöra jämförelser över tid. Dessutom är det viktigt att utvärdera områdesindelningen om justeringar sker i RegSO-indelningen.

Referenser

American Psychological Association (2006). *Report of the APA Task Force on Socioeconomic Status*.

Arbetsförmedlingen (2017). *Perspektiv på långtidsarbetslösheten*.
<https://arbetsformedlingen.se/download/18.3e623d4f16735f3976ead4/Perspektiv-pa-langtidsarbetslosheten,%20rapport.pdf>

Brottsförebyggande rådet (2018). *Utvecklingen i socialt utsatta områden i urban miljö 2006–2017. En rapport om utsatthet, otrygghet och förtroende utifrån Nationella trygghetsundersökningen*.
https://www.bra.se/download/18.7f57ba351641b9cdc3d3859/1530102465497/2018_9_Utvecklingen_i_socialt_utsatta_omraden_i_urban_miljo_2006%E2%80%932017.pdf

Delegationen mot segregation (2019). *Segregationens konsekvenser för unga – Analys till regeringens ungdomspolitik*. https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2019/12/segregationens_konsekvenser_for_unga_tillganglig.pdf

Delegationen mot segregation (2020). *En demokrati för alla? – Deltagandet i demokratin bland boende i områden med socioekonomiska utmaningar jämfört med andra*.
https://www.delmos.se/wp-content/uploads/2020/03/en_demokrati_for_alla_tillganglig.pdf

Green, M. & Flowerdew, R. (1996). New evidence on the modifiable areal unit problem. I P. Longley & M. Batty (Red.). *Spatial analysis: modelling in a GIS environment*. (s. 41–54). New York: John Wiley and sons.

Kristenson, M. (2017). *Betydelsen av psykosociala faktorer för en jämlik hälsa*. (Underlagsrapport nr 7). Kommissionen för jämlik hälsa 2015:02.
http://kommissionjamilikhalsa.se/wp-content/uploads/2017/06/rapport-7_betydelsen-av-psykosociala-faktorer-1.pdf

National Center for Education Statistics (2012). *Improving the Measurement of Socioeconomic Status for the National Assessment of Educational Progress – A theoretical foundation*.

Oakes J. M. & Rossi P. H. (2003). The measurement of SES in health research: current practice and steps toward a new approach. *Social Science and Medicine* 56(4),769-784.

OECD (2019). *Society at a Glance 2019: OECD Social Indicators*. OECD.

Polismyndigheten (2017). *Utsatta områden – Social ordning, kriminell struktur och utmaningar för polisen*. Stockholm: Nationella operativa avdelningen.

Regeringskansliet (2018). *Regeringens långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation*. Stockholm: Kulturdepartementet, Regeringskansliet.

Skolverket (2018). *Analys av familjebakgrundens betydelse för skolresultaten och skillnader mellan skolor. En kvantitativ studie av utvecklingen över tid i slutet av grundskolan*. (Rapport 467). <https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a65d200/1553967875648/pdf3927.pdf>

SOU 2017:47 *Nästa steg på vägen mot en mer jämlik hälsa. Förslag för ett långsiktigt arbete för en god och jämlik hälsa*. Stockholm: Wolters Kluwer.

SOU 2019:65 *Långtidsutredningen 2019*. Stockholm: Norstedts juridik.

SOU 2020:46 *En gemensam angelägenhet*. Stockholm: Norstedts juridik.

Statistiska centralbyrån (2017). *Att mäta segregation på låg nivå*. https://www.scb.se/contentassets/deedfb3f3be3d4abd987cfd67dcff2e4/slutrapport-att-mata-segregation-pa-lag-regional-niva._ku2017_02404_d.pdf

Wong, D. (2009). *The modifiable areal unit problem (MAUP)*. I S. A. Fotheringham & P. A. Rogerson (Red.). *The SAGE Handbook of Spatial Analysis*, (s. 105-123). London: SAGE publication Ltd.

Bilaga 3

Data och indelningar, kapitel 4

Data och indelningar

I följande bilaga beskrivs datamaterialet och indelningarna som ligger till grund för myndighetens resultatredovisning gällande områdesanalysen i kapitel 4. För vidare beskrivning kopplat till framtagandet av det socioekonomiska indexet och områdestyperna, se bilaga 2.

Data

Nedan redovisas indikatorerna som används till resultatredovisningen för områdestyperna. Dessa innehåller indikatorernas tekniska information, källor, målgruppen i termer av ett antal bakgrundsvariabler och vilket år statistiken presenteras för.

För mer information om vilken statistik som ingår i områdesindelningen, se bilaga 2. Nedan redovisas indikatorerna som används till resultatredovisningen för områdesanalysen i kapitel 4.

Indikator

Utbildningsnivå

Teknisk information

Uppgiften om utbildningsnivå avser personens högsta utbildning. Utbildning klassificeras enligt Svensk utbildningsnomenklatur (SUN).

- **Förgymnasial utbildning:** omfattar förgymnasial utbildning 9 år (motsvarande) och förgymnasial utbildning kortare än 9 år.
- **Gymnasial utbildning:** omfattar 3-årig men även högst 2-årig gymnasial utbildning.
- **Eftergymnasial utbildning övrigt:** omfattar eftergymnasial utbildning oavsett längd som ej kan kopplas till högskola/universitet minst 2 år.
- **Eftergymnasial utbildning 2 år eller längre:** eftergymnasial utbildning 2 år eller längre vid högskola/universitet samt forskarutbildning.

Källa

SCB, Utbildningsregistret (UREG)

Målgrupp:

20–64 år

Bakgrundsvariabler

- Kön
- Inrikes/utrikes född

Statistik redovisas för år 2018.

Indikator

Andel elever som slutfört gymnasieskolan inom 3 år

Teknisk information

Indikatorn visar på genomströmningen, det vill säga elever som har slutfört gymnasieskolan inom 3 år. Indikatorn redovisar därmed avgångna elever med examen från motsvarande minst yrkesprogram. Avgångna är framtaget utifrån Skolverkets definitioner, det vill säga att eleven kan ha uppnått 2 500 poäng och slutfört en utbildning utan att ha klarat kraven på en examen.

Statistiken är baserad på samtliga elever som har påbörjat och avslutat gymnasieskolan med eller utan examen där startåret är perioden 2017. Slutfört gymnasieskolan avser de elever som slutfört gymnasieskolan med minst en examen från ett yrkesförberedande program för år 2017. För att räkna fram andelen som har slutfört gymnasieskolan inom 3 år har följande slutår använts: För år 2017: slutfört inom 3 år.

Källa

Gymnasieskolan:
betygsuppgifter,
Skolverket

Bakgrundsvariabler

- Kön
- Inrikes/utrikes född

Statistik redovisas för år 2017.

Indikator

Andel förvärvsarbete

Teknisk information

Förvärvsarbete befolkning utgörs av personer som är folkbokförda i Sverige per den 31 december undersökningsåret och som har klassats som förvärvsarbete i november i samband med SCB:s avgränsning av förvärvsarbete. Även personer som är folkbokförda i Sverige och som arbetar i svenska företag utomlands eller på havet på svenskregistrerade båtar ingår i populationen.

Källa

SCB, Registerbaserad
arbetsmarknadsstatistik
(RAMS)

Målgrupp:

20–64 år

Bakgrundsvariabler

- Kön
- Inrikes/utrikes född

Statistik redovisas för år 2018.

Indikator

Andel unga som varken arbetar eller studerar (UVAS)

Teknisk information

För att en individ ska räknas till gruppen som varken arbetar eller studerar så ska individen under ett helt kalenderår:

- inte haft inkomster överstigande ett basbelopp
- inte haft studiemedel, varit registrerad vid utbildning eller studerat vid SFI mer än 60 timmar
- inte arbetspendlat till Norge eller Danmark (till och med 2014, finns från 2019, redovisas 2022).

Statistiken kan endast redovisas med omkring två och ett halvt års eftersläpning. Denna begränsning beror på att statistiken bygger på registerdata från SCB.

Källa

SCB, RAMS

Målgrupp:

16–24 år

Bakgrundsvariabler

- Kön
- Inrikes/utrikes född

Statistik redovisas för år 2018.

Indikator

Upplåtelseformer

Teknisk information

Lägenheternas upplåtelseform (hyresrätt, bostadsrätt och äganderätt) utgår från ägarförhållandet och inte från hur de boende förfogar över lägenheterna.

- **Äganderätt:** avser lägenheter i småhus (friliggande en- och tvåbostadshus samt par-, rad- och kedjehus) som ägs av fysiska personer eller dödsbon. Det avser även lägenheter i flerbostadshus med äganderätt (ägarlägenheter).
- **Bostadsrätt:** avser lägenheter i flerbostadshus eller småhus som ägs av bostadsrättsföreningar eller bostadsföreningar (en äldre boendeföreningsform som existerade innan bostadsrättslagen introducerades 1930).
- **Hyresrätt:** Flerbostadshus med hyresrätt samt småhus med hyresrätt avser lägenheter som ägs av andra än fysiska personer, dödsbon, bostadsrättsföreningar eller bostadsföreningar.

Vidare finns en kategori som avser "Okänd inklusive uppgift saknas". Här ingår exempelvis lägenheter där uppgift om lägenhetens upplåtelseform saknas.

Källa

SCB, Lägenhetsregistret, registret över totalbefolkningen (RTB)

Målgrupp:

0–w år (hela befolkningen)

Bakgrundsvariabler:

- Kön
- Inrikes/utrikes född

Statistik redovisas för år 2018.

Indikator

Genomsnittlig bostadsarea per person

Teknisk information

Genomsnittlig bostadsarea per person avser bostadens area (kvadratmeter) delad på det antal personer som är folkbokförda i bostaden.

Källa

SCB, Lägenhetsregistret, registret över totalbefolkningen (RTB)

Målgrupp:

0–w år (hela befolkningen)

Bakgrundsvariabler:

- Kön
- Inrikes/utrikes född

Statistik redovisas för år 2018.

Följande bakgrundsvariabler används i resultatredovisningen för områdestyperna:

Kön: I och med att indikatorerna baseras på registerdata avser kön det juridiska könet. Följande kategorier finns:

- Kvinna/Flicka.
- Man/Pojke.

Inrikes/utrikes född: Befolkningen består av alla som är folkbokförda i Sverige. Dessa delas in i två grupper:

- Utrikes född: Den som är född i ett annat land räknas som utrikes född, oavsett föräldrarnas födelseland eller medborgarskap. Invandrare (oavsett skäl till bosättning), utländska studenter och adopterade räknas som utrikes födda, så länge de är folkbokförda i Sverige. Asylsökande och andra som inte är folkbokförda i Sverige ingår därmed inte i befolkningen.
- Inrikes född: Den som är född i Sverige.

Vidare används befolkningen i vissa delar av resultatredovisningen. Nedan presenteras vad som avses med befolkningen.

Indikator

Befolkning

Teknisk information

Totalbefolkningen enligt folkbokföringen den 31 december respektive år.

Källa

SCB, RTB

Målgrupp:

0–w år (hela befolkningen)

samt indelning i följande åldersgrupper:

- 0–19 år
- 20–64 år
- 65 + år

Bakgrundsvariabler:

- Kön
- Inrikes/utrikes född

Statistik redovisas för år 2019.

Indelningar

Följande indelningar används i områdesanalysen.

Sveriges kommuner och regioners (SKR:s) kommungruppsindelning

Följande kategorier används som underlag i resultatredovisningen:

- Storstäder och storstadsnära kommuner.
- Större städer och kommuner nära större stad.
- Mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner.¹⁵

Geografiska nivåer

I resultatredovisningen baseras områdesindelningen på följande geografiska nivå: RegSO. Regionala statistikområden, RegSO, är SCB:s indelning av Sverige i 3 363 områden som år 2018 hade en befolkning mellan ungefär 700 och ungefär 22 000 invånare. RegSO-gränsen följer kommungränsen, och varje RegSO tillhör därför en kommun. RegSO skapades genom att DeSO aggregerades och gavs en beteckning. Antalet RegSO per kommun varierar från 2 till 147. Vanligtvis har en kommun mellan 5 och 9 RegSO:n. Indelningen kommer inte att förändras, med undantag för anpassning till eventuella ändringar av kommun- och länsgränser (SCB, 2020).

15 För vidare läsning, se SKR:s kommungruppsindelning från år 2017.

Kvintil

Inkomstkvintilerna i resultatredovisningen består av en rangordning av befolkningens inkomster i fem lika stora grupper. Inkomstkvintil 1 är således den lägsta kvintilen och 5 den högsta. Dessa benämns växelvis i rapporten också som inkomstgrupp 1 till 5. I rapporten baseras rangordningen på inkomsterna bland de individer som är:

- 0–w år (hela befolkningen) per den 31 december ett givet år.

Områdestyper

I rapporten används fem områdestyper som beskriver områdets olika socioekonomiska förutsättningar. Områdestyperna är:

- Områdestyp 1 – områden med stora socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 2 – områden med socioekonomiska utmaningar
- Områdestyp 3 – socioekonomiskt blandade områden
- Områdestyp 4 – områden med goda socioekonomiska förutsättningar
- Områdestyp 5 – områden med mycket goda socioekonomiska förutsättningar.

DELEGATIONEN
MOT SEGREGATION

141 52 HUDDINGE
TELEFON VX 010-140 77 00
INFO@DELMOS.SE

BESÖKSADRESS:
ALFRED NOBELS ALLÉ 7,
FLEMINGSBERG

WWW.DELMOS.SE